

teatrul

4

aprilie 1962 (anul VII)

P II
0584

În acest număr :

**NUNTĂ
LA CASTEL**

Comedie în 3 acte
de SOTO ANDRÁS

Printre oamenii de artă distinși prin recentul Decret al Consiliului de Stat al R.P. Române se află artiști dramatici, regizori și pictori scenografi.

Au primit titlul de

Artist al poporului :

**RADU BELIGAN,
AL. GIUGARU.**

Maestru emerit al artei :

**AL. BRĂȚĂȘANU,
JULES PERAHIM.**

Artist emerit :

**GEO BARTON, DINA CO-
CEA, CELLA DIMA, ANNA
DUKÁSZ, NICOLAE GĂR-
DESCU, NATAȘA ALEXAN-
DRA, H. NICOLAIDE, MAR-
GARETA NICULESCU, CO-
LEA RĂUTU, MARCELA
RUSU, SEPTIMIU SEVER,
NELLI STERIAN.**

**Tuturor, revista „Teatrul” le
adrează cele mai calde feli-
cități și urări de noi succese.**

PJA 947/4

Fotomontajul nostru reprezintă pe artiștii poporului : Al. Giugaru în Bădăranii și Radu Beligan în Revizorul ; pe artiștii emeriți : Natașa Alexandra în Învierea, Marcela Rusu în Poveste din Irkutsk, Septimiu Sever în Explozie întârziată, Anna Dukász în Cyrano de Bergerac, Cella Dima în Bădăranii, Nicolae Gărdescu în Mi se pare romantic, Geo Barton în Institutorii, Nelli Sterian în Livada de vișini, H. Nicolaide în Partea leului, Dina Cocea în Tartuffe, Colea Răutu în Domnul Puntila și sluga sa Matti, Margareta Niculescu, regizor ; pe maeștrii emeriți ai artei : Jules Perahim, pictor-scenograf, și Al. Brătășanu, pictor-scenograf.

UN EROU AL TIMPULUI NOSTRU

I

ntr-adevăr, titlul de mai sus reproduce întocmai denumirea celebrei cărți a lui Lermontov. Motivul acestei potriviri de nume se va lămuri pe parcurs. Deocamdată, o singură precizare: intenția mea a fost, de la început, ca să creez, cu mijloacele reportajului — așa cum a făcut-o scriitorul rus pentru epoca sa, într-un roman — chipul unui erou reprezentativ pentru veacul nostru, al douăzecilea. Întregul material documentar era strâns, notat în carnete, alesesem de-acuma, din nenumărați oameni în-

tilniți în viață, pe cel mai semnificativ dintre ei, capabil de a întruchipa intenția menționată mai sus. Totuși, evitam să mă apuc efectiv de scris, deoarece îmi lipsea lucrul fundamental: perspectiva largă asupra secolului nostru, care să lege laolaltă elementele atât de disparate ale lumii moderne, de la mașinile electronice de calcul și zborurile cosmice, pînă la ultimele evenimente politice, ca revoluția cubană sau construirea desfășurată a comunismului, în așa fel încît toate acestea să fie în armonie deplină cu lumea interioară, psihologică și morală, a omului contemporan. Mai precis, era vorba de sesizarea acelei relații intime prin care totalitatea marilor evenimente ale secolului se reflectă în conștiința umană, iluminînd-o pe dinăuntru cu acea bogăție de nuanțe pe care numai în muzica simfonică, cu multitudinea ei de timbre sonore și tonuri, sau în strălucirea multicoloră a aurorei boreale, ai putea s-o sesizezi auditiv sau plastic. Soluția acestei probleme, mari și totuși delicate, mi-a fost sugerată cu extremă limpezime, după ce am citit proiectul noului Program al P.C.U.S., și am urmărit în presă dezbaterile în jurul acestui Program, care au avut loc la Congresul al XXII-lea, desfășurat în noua sală a Kremlinului, unde s-au întîlnit reprezentanții cei mai luminați ai umanității, sosiți de pe toate meridianele planetei.

O SIMFONIE A MARXISM-LENINISMULUI CREATOR

Concluziile pe care le-am desprins în urma acestor lecturi au venit să se adauge — mai mult: să dea sens — unor întrebări și unor răspunsuri disparate la aceste întrebări asupra cărora meditez de mai multă vreme. Ca să definesc trăsăturile de bază ale omului reprezentativ pentru secolul nostru, pe care văzîndu-l să exclami din toată inima: „Ecce homo!”, am încercat să întreprind o incursiune istorică, trecînd în revistă eroii unor epocale opere lite-

care, spre a stabili în mod logic întreaga sferă, și diferența specifică a noțiunii care mă interesa. Fiindcă tipurile literare, prin care oamenii diferitelor secole au încercat să-și exprime idealurile, reprezintă, asemenea principiilor elementare ale logicii, tot o imensă experiență istorică, adunată laolaltă, concentrată, așa cum, în nucleul atomului, materia a comprimat o imensă energie. Dar, pentru a evita înșirarea discursivă, cronologică, a epocilor, am crezut că e mai bine să privesc întreaga istorie cuprinsă între comuna primitivă și comunism, ca alcătuind, după cum a arătat Engels, o mare perioadă a civilizației, caracterizată, în ciuda deosebirilor dintre diferitele orindui, ca o arenă a luptei de clasă, a dictaturii de stat a celor avuți și a perpetuării unor racile morale, care în esența lor au rămas aceleași, îmbrăcînd nenumărate forme și nuanțe, potrivit condițiilor de epocă și situate geografică. Astfel, Ahile „cel iute de picior“, viguros și viteaz în luptă, înarmat cu celebrul său scut și cu un car dăruit de zeita lui protectoare, la apariția căruia tremura întreaga armată dușmană, este o figură reprezentativă pentru lumea antică și pentru întreaga perioadă a civilizației în care ocupația militară a fost la mare cinste, iar Roland, Siegfried sau Orlando Furioso nu sînt decît diferitele ipostaze ale viteazului războinic ce se acoperă de glorie pe cîmpul de luptă. Epoca frămîntată, contradictorie, a preistoriei este și o arenă a luptei pe planul idealurilor umane și al moralei. Această luptă se întruchipează în figuri de mari căutători ai adevărului, ca Oedip, ce-și propun să dezlege urzilele destinului, pedepsit pentru cutezanța sa cu orbirea, sau ca Hamlet, sfîrșind de asemenea tragic, sau ca Nehliudov, ce alege soluția iluzorie a jertfei de sine și autoperfecționării morale. Ei rămîn, în ciuda esecurilor suferite, niște figuri luminoase, în comparație cu personajele dezumanizate ce întruchipează racilele civilizației, ca ipocritul Tartuffe, sau ca avidul de aur Harpagon, ca nesățiosul cămătar Gobseck, sau parvenitul fără scrupule Rastignac, în imaginea cărora se pot recunoaște toți exploatorii, dar mai ales burghezia, premonopolistă și apoi monopolistă, care a făcut din bani și marfă rațiunea de a exista a orînduirii ei. În această lume a intereselor meschine, marile sentimente sînt distruse, idealurile generoase se prefac în iluzii — așa cum o demonstrează soarta tragică a lui Romeo și a Julietei, sau peregrinările comice ale cavalerului tristei figuri. Pentru completarea acestei încercări de a schița, în cîteva linii sumare, un tablou al civilizației prin tipuri literare, ar mai trebui amintiți mulți alții, de la revoltații, orgolioși și singuratici, de genul lui Child Harold, pînă la poeții damnați, și la cei care au crezut că prin intermediul giumbușlucurilor supra-realiste lovesc în stupiditatea burgheză, și alții și alții. Dar ceea ce am urmărit n-a fost de a da un tablou complet, și nici măcar o schiță completă, lucru ce ar cere un studiu de o mai mare întindere, ci de a înfățișa cadrul contradictoriu și frămîntat în care își face apariția eroul ce se recomandă ca reprezentant al umanității în secolul nostru. Și poate, din galeria perioadei anterioare, cel mai apropiat erou de aspirațiile noastre este Prometeu, răzvrătitul care înfruntă voința lui Zeus, pentru binele oamenilor, și care are în mînă chiar și taina de nepătruns a destinului, — iar alături de el, Faust, doctorul care a făcut pact cu diavolul pentru a mușca din fructul cunoașterii și se dedică apoi unei activități constructive. E drept că și lupta acestora se termină printr-un eșec, Prometeu fiind țintuit de stîncile Caucazului, iar Faust plătește clipa de fericire cu prețul vieții, dar ei reprezintă totuși încercarea eroică a omului de a cunoaște și a înfringe forțele oarbe ale naturii, temă care va deveni esențială în societatea comunismului, cînd războiul, exploatarea, dictatura celor avuți vor fi aruncate la muzeul de antichități, iar omul se va avînta să cucerească stelele. Poate că epopeea viitorului va fi o nouă „Odisee“, în care se vor glorifica faptele de vitejie ale cosmonauților ce vor trece pe lângă aștrii negri, prin ploii de meteoriți sau stele înșelătoare, asemenea navigatorilor conduși de Ulise, care au înfruntat urgia între Scila și Caribda, au scăpat din peștera Ciclopului și nu s-au lăsat înșelați de cîntecul dulce al sirenelor.

Da — și asta e mult mai sigur! —, epoca ce se deschide în fața noastră va genera eroi de epopee și eroi ai unor genuri încă necunoscute, care vor lăsa în umbră, prin forța lor morală și expresivitatea omenească și artistică, tot ce a creat pînă acum umanitatea. Literatura sovietică, și literatura realismului socialist, în genere, prevestesc aceste opere mărețe, prin galeria de „oameni adevărați“, de la Pavel Korceaghin la Vasili Tiorkin. Alexandru cel Mare dormea cu „Iliada“ sub cap și și-l luase drept ideal pe Ahile. Primul navigator

care s-a ridicat în cosmos avea „Povestea unui om adevărat“ drept carte de căpătii. Pentru el, Ahille, în ciuda gloriei milenare, nu mai constituia un îndemn la întreprinderi mărețe.

Și-acum, la împlinirea a 92 de ani de la nașterea lui Lenin, creatorul primului program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și conducătorul primei revoluții socialiste, îmi vin în minte cuvintele lui Mihail Șolohov, rostite de la tribuna Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.: „Aceia care vor construi comunismul vor înălța prin aceasta un monument nepieritor, care nu se supune trecerii timpului, nici forțelor naturii, și va rămâne veșnic prin veacuri, ca și numele sfânt pentru noi al lui Lenin“.

Pentru a ne judeca just epoca, trebuie să avem puterea de a ne distanța cu gândul cu milenii, și, în această perspectivă, gloria lui Gagarin, ca deschizător al drumului în cosmos, va însemna incomensurabil mai mult decât faptele de arme ale lui Alexandru cel Mare. Și apoi, cine va avea înțelegere atunci despre ceea ce înseamnă războiul și mai ales prețuirea pentru un conducător care s-a distins în a conduce pe oameni pentru decimarea semenilor săi? Praf și pulbere sînt asemenea fapte și asemenea gloriei de războinici, sau de magnați moderni, care au pus bazele unor imperii financiare și care s-au distins în a conduce o mîna de oameni pentru a jefui mii și milioane de alți oameni.

E limpede că distanțîndu-ne cu imaginația, prin veacuri, pentru a contempla epoca noastră, de la o depărtare de unde faptele meschine, gloriile mărunte se pierd și se estompează, ne putem da seama, din această perspectivă, cum mărețele fapte ale constructorilor comunismului capătă strălucirea unor stele. Și, prin aceasta, ei devin și figurile simbolice ale veacului nostru, în ciuda diversității de sisteme sociale, de aspirații și de idei contradictorii, care se înfruntă astăzi pe cuprinsul planetei.

Mi se par mai demni de admirat decît racheta cosmică, cu toate instalațiile ei complicate și ireproșabile, cei doi tineri cosmonauți sovietici, Gagarin și Titov. Și asta nu o afirm ca să nu mi se reproșeze că am călcat aforismul în genere acceptat că „omul e mai prețios decît mașina“. Dar, efectiv, viața acestor pionieri ai cosmosului și modul lor de a fi sînt mai surprinzătoare decît însuși zborul rachetei. Iată de ce Gagarin n-a fost un simplu aventurier, care, pentru a intra în istorie, își riscă viața la întîmplare, asemenea aceluia care, în anumite state apusene, se urcă în avioane defecte, iau parte la curse nebunești de automobile, sau se înscriu în legiunea străină pentru senzații tari. Gagarin e căsătorit și nevastă-sa știa că el întreprinde zborul cosmic. Gagarin are copii și-i iubește, are prieteni și tovarăși de zbor. Adică, un om prin excelență, „un pămîntean“, legat prin toate fibrele ființei lui de semenii săi. De aceea, fiind în spațiul cosmic, el n-a avut sentimentul singurătății — vai, existențialistii se simt singuri în mijlocul celui mai aglomerat oraș — și a coborît de sus cîntînd „patria aude, patria știe“...

Într-adevăr, imaginea acestui tînar se potrivește cit se poate de bine exclamației care a străbătut meridianele: „Un om în spațiul cosmic!“ Într-adevăr, a fost un om!

Dar conferințele de presă ale celor doi cosmonauți m-au umplut de o nouă admirație. (Pe Titov am avut chiar prilejul să-l ascult vorbind, la București, în fața ziaristilor.) Fiindcă și aici s-au arătat a fi niște oameni compleți, cu o personalitate armonioasă. Ei au noțiuni de știință și tehnică, cunosc principiile automației și construcția aparatelor de pe navă. Citesc cărți de literatură, ascultă muzică și se pricep să descrie cu o mare plasticitate peisajul mirific al pămîntului văzut din sfere. Sînt bine clădiți, viguroși, de o sănătate ireproșabilă, datorită practicării sporturilor și gimnasticii. Știu să conducă planoare și avioane cu reacție, iar cum se descurcă pe o navă cosmică a văzut întreg pămîntul. Știu să răspundă cu tact unui ziarist impertinent și unei stele de cinematograful apusene, să stea la aceeași masă cu șefi de state, cred în idealurile generoase ale veacului. Sînt apoi și foarte atrăgători ca oameni, prietenoși, isteți, modești și, mai ales, au un zîmbet fermecător. Sincer vorbind, ceea ce m-a fermecat a fost această armonie perfectă între spirit și corp, între științe și arte, în pregătirea lor intelectuală — o armonie a personalității

umane, pe care omenirea a găsit-o cîndva, pentru o scurtă perioadă, în Elada clasică, fiind considerată de clasicizanți ca o manifestare a unei perfecțiuni încă nedepășite. Și iată că din racheta cosmică a unei țări moderne se ivesc doi asemenea concurenți la gloria vechii Elade. Nu e acesta un lucru surprinzător? De unde au apărut și cine i-a învățat cibernetica, aruncarea cu parașuta, dragostea pentru muzică și zîmbetul fermecător? Multă vreme m-am gîndit la întrebarea aceasta, și aici lectura noului Program mi-a adus clarificările necesare și am înțeles că personalitatea armonică a celor doi pămînteni are la bază armonia profundă și vastă a unei orînduirii sociale pe care ei de fapt o reflectă. Și, mai ales, am înțeles marea semnificație a faptului că primul om care s-a înălțat în cosmos a fost un comunist, un om educat de partidul lui Lenin.

Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice are atributele marilor opere realizate de mintea omenească: simplitate monumentală, idei generoase, exprimate pe înțelesul tuturor oamenilor. Există o armonie a ideilor și o imagine a unei lumi armonioase, care se leagă laolaltă asemenea acordurilor unei simfonii, trezind în suflet, o dată lectura terminată, o încîntare, ca în fața unei opere de artă perfecte. Este un imn de triumf al rațiunii ridicate pe treapta filozofică cea mai înaltă, a marxism-leninismului, care străbate toate elementele sale constitutive: industria, economia, educația, urbanistica, structura de stat, sau morala, alcătuiind principiul interior, demiurgic, pe care se reazemă această construcție desăvîrșită. Și trebuie accentuat — nu este o perfecțiune abstractă, ci profund realistă, ancorată în necesitatea istoriei, în legile obiective, dovedind — ceea ce unora li se pare și astăzi imposibil — că, așa cum prin știință omul reușește să modifice alcătuirea moleculelor și să calculeze mersul astrilor, el poate construi o societate perfectă și să se reconstruiască pe sine, fără a fi ținuit, pentru cutezanța lui, de stîncile Caucazului, ori să plătească cu prețul vieții chiar dacă strigă fericirii: rămii pentru veacuri.

Datorită acestei profunde armonii, cele mai diferite capitole și sectoare ale Programului se leagă între ele, ca stelele universului. Există o legătură nemijlocită între mașinile electronice de calcul și activitatea echipelor artistice de amatori, căci automatizarea lărgeste sfera timpului liber, dedicat unor activități culturale. Sau între edificarea unor coloși ai industriei și creșterea neîncetată a consumului popular, între construcția unor imense hidrocentrale, unice în lume, și ușurarea muncii femeii prin larga extindere a electricității de uz casnic. Legătură nemijlocită există de asemenea între proiectul savantului pentru elaborarea unui ciclotron și munca de fiecă zi a colhoznicilor, care se străduiesc să elibereze agricultura de sub dominația oarbă a naturii. Sau între planificare și păstruirea frumosului în viața de toate zilele, între paragraful care proclama pacea drept principiul suprem și urbanistică, deoarece orașele nu se pot construi printre exploziile bombelor. Sau între principiile de bază ale statului sovietic și viața intimă a fiecărui cetățean, întemeiată pe norme de cînte și puritate morală.

Personalitatea armonică a lui Titov și Gagarin nu este decît reflectarea acestei uriașe simfonii a marxism-leninismului, care răsună deopotrivă în realitatea sovietică și în toate elementele constitutive ale Programului. Și acest uriaș sistem armonic naște în fiecă zi mii și zeci de mii de Gagarini și Titovi, care, chiar dacă nu ajung să zboare în cosmos, concentrează în persoana lor toate calitățile omului din lumea comunistă și, prin aceasta, devin implicit și chipuri simbolice ale umanității, prin care se exprimă tot ce este mai nobil, mai cîstii și mai generos în epoca contemporană. Și acești mii și sute de mii de Titovi și Gagarini pot fi denumiți cu un singur nume: comunist. Comunist, adică simbolul umanității. Spus și mai lapidar: comunist, adică om.

Lumea dominată de vițelul de aur și-a pierdut dreptul de a fi reprezentată pe frontispiciul veacului, nu fiindcă a rămas în urmă în cursa cosmică, sau fiindcă înaintează într-un ritm mai lent în producția industrială, ci fiindcă în totalitatea ei constituie un conglomerat dezarmonic, ce viciază fundamental personalitatea omenească. Într-adevăr, care pot fi idealurile și aspectul moral al exponenților unui sistem în care declararea unor mari principii umaniste se împacă foarte bine cu trădarea pentru bani și crima de drept comun în scopuri politice, ca în cazul tragic al lui Patrice Lumumba? Și, pe bună dreptate, chiar unii din filozofii acestei lumi vorbesc despre un conflict al valorilor ca o primădie pentru civilizație, căci nu poate fi nimic mai periculos decît o castă

de oameni lipsiți de scrupule, care dispun de cuceririle științei, dar procedează ca niște troglodiți pe plan moral și li se pare foarte firesc să călătorească în gigantice turboreactoare, deasupra unor țări pe care tot ei le-au transformat în lagăre de exterminare. Cum se împacă mersul la biserică și citatele din pro-rocii Ieremia sau Isaia cu îndemnul la isteria războinică și la exterminarea în masă? Cum pot sta alături Hollywoodul, cu producția lui de filme de groază, și școlile care fac educația tinerei generații, și ce structură psihică poate avea acela care vine la un concert de Bach după ce s-a spălat pe față cu săpun fabricat din cadavre omenesti? Sau acela care visează zboruri în lună, numai pentru a prefăce teritoriul selenar într-o imensă societate pe acțiuni? Dar luciditatea și legile istorice, disprețuite, se răzbună, și lumea clădită pe funestul dicton: „Fii fericit, prin suferința și nefericirea altora“ pierde din putere sub povara propriilor contradicții. Fiindcă nu poți predica misticismul și filozofia idealistă, care nu sînt decît forme moderne ale navelor credințe în duhuri, nu poți întemeia știința și tehnica, prin excelență logice și pozitive, pe principiul mistic: „Credo quia absurdum“, și în același timp să construiești rachete și să le trimiți în cosmos, folosind legi ale materiei care contrazic fundamental acest principiu; nu te poți declara robul supus al divinității și în același timp să asaltezi cerul cu rachete, care dovedesc atotputernicia rațiunii omenesti, fără ca toate aceste flagrante contradicții între concepție și practică să nu-ți molească siguranța de a acționa. Viciat pe dinăuntru în ceea ce are mai esențial, imperialismul nu e în stare să-și concentreze eforturile în vederea unui scop măreț, dar este încă destul de puternic și de abil ca să constituie un focar de războaie, de infecție morală și ideologică pentru omenire, știind să tragă profit chiar din propriile racile, asemenea maniacului, care simulează schizofrenia pentru a îngrozi pe cei din jur, bazîndu-se pe faptul că „nebulii nu trebuie contrașiși“.

Poziția liderilor occidentali, și mai ales a lui Adenauer, nu face decît să confirme că tactica în care Hitler era un maestru n-a fost o modă trecătoare. Experiența istorică însă arată că asemenea exemplare nu pot reprezenta umanitatea, cum n-au putut-o reprezenta nici Nero, nici Caligula, deși acesta din urmă, în nebunia lui, a demonstrat un grăunte de bun simț, investindu-și calul cu titlul de cel mai apropiat colaborator politic. Criza morbidă a imperialismului se aseamănă în multe privințe cu veacurile grotesti, singeroase, funeste în cursul cărora s-a produs prăbușirea Imperiului roman, numai că astăzi legile istoriei acționează mai repede și nu este exclus ca, încă între hotarele acestui secol, să asistăm la triumful comunismului pe plan mondial.

Era și timpul. Pășind pragul erei cosmice, umanitatea are datoria să steargă această plagă murdară, fiindcă: *omul trebuie să fie curat cînd va zbura spre stele*. N-ar suna straniu și anacronic să auzim pe vreun magnat al finanțelor zicînd: „Acesta este craterul meu lunar“, „Acesta este pădurea mea marțiană“, sau să vedem în viitoarele orașe stelare firme de neon cu „Company“ în coadă, sau să asistăm la lupta dintre monopoluri pentru acapararea uraniului din lună, ca un fel de reeditare cosmică a tragicelor evenimente din Congo? De aceea, pregătindu-ne pentru viitoarele expediții astrale, avem și obligația, ca oameni, să facem totul și pentru a transplanta acolo și cea mai bună orînduire socială, pe frontispiciul căreia strălucesc marile idealuri ale umanității, consemnate în Programul leninist al construirii comunismului: Pacea, Munca, Libertatea, Egalitatea și Fericirea tuturor popoarelor!

FII FERICIT PRIN FERICIREA ALTORA!

De fapt, reportajul meu începe abia de aici înainte. Totuși, acest preambul teoretic n-a fost o simplă divagație de la subiect, ci o privire de ansamblu, absolut necesară pentru a lămuri de ce eroul reportajului meu, un om simplu și anonim — brigadier la o echipă de intervenții dintr-o schelă petroliferă —, poate fi considerat ca reprezentativ pentru veacul nostru. Astfel, fresca epocii, considerată în trăsăturile ei cele mai generale, se completează cu o privire în intimitatea conștiinței omenesti, care o reflectă precum picătura de rouă imensul cer înstelat, pentru a da loc unei noi perspective asupra istoriei, văzută — de astă dată — „pe dinăuntru“.

Într-o bună zi, brigadierul de care vorbeam, pe nume Vasile Duță, citind ziarul local „Flamura Prahovei”, a avut o surpriză. Pe prima pagină era tipărită o scrisoare, adresată brigăzii lui, din partea unui petrolist din Baku, Iasar Gadjiiev. După ce arăta că a vizitat România și a rămas cu impresii plăcute, după ce constata mai departe că petrolul constituie pentru Azerbaidjan și România: „una din cele mai mari bogății”, petrolistul sovietic, trecind în revistă succesele obținute de brigada sa, în lupta pentru îndeplinirea septenalului, încheia scrisoarea cu un cald apel prietenesc („Prietenia — scria el într-un loc — este ca vinul cel bun, cu cât este mai veche, cu atât este mai tare”):

„Stimate Vasile Duță! Hai să punem bazele întrecerii între petroliștii din Baku și Ploiești!

Voi fi bucuros dacă îmi veți răspunde...

Vă string călduros mâna, Iasar Gadjiiev, maestru de foraj în sectorul «Karadagneft»“.

Fiind în acea zi în trecere prin Gura Ocnitei, m-am gândit că n-ar strica să-i fac o vizită lui Vasile Duță. Mă interesa să știu cum a reacționat la scrisoarea lui Gadjiiev, pe care tocmai o citisem și eu în „Flamura Prahovei”.

Era o zi de iarnă mohorită, cu ceață multă și noroi. M-am hotărât să merg pe jos, deși pînă la locul unde lucra Vasile Duță era o bună bucată de drum. Dar cum abia sosisem din București, eram dornic să respir aerul proaspăt și tare, mirosind a pădure umedă. Deoarece nu cunoșteam prea bine locurile, s-a oferit să mă călăuzească un tovarăș de breaslă, ziarist din Tirgoviște, care lucrase cîndva la această schelă și-l cunoștea bine pe Vasile Duță. Era un tînăr înalt, care vorbea vrute și nevrute, dar care îmi plăcea văzîndu-l cum călca fără ceremonie prin noroiul cel mai mare, deși era încălțat în pantofi. Adevseori, apa îi ajungea pînă la glezne, dar el nu ocolea bălțile, răspunzînd vesel la observațiile mele:

— Nu-i nimic, nu-i nimic, iese la spălat.

Și continua să povestească mai departe.

Pe Vasile Duță îl cunoșteam și eu, dar nu i-am spus aceasta însoțitorului meu, întrucît doream să aflu noi amănunte și să-mi verific propriile observații. Și apoi, ca să fiu sincer, limbajul său colorat avea mult farmec.

— Ceea ce-mi place la băiatul ăsta e curajul său. Să fiu al naibii dacă asta nu e o calitate. Ce ziceți? Eu dac-aș fi la presa centrală și mi s-ar spune să scriu despre el, aș trînti un titlu senzational: „Pentru a doua oară distins cu premiul ministerului“... Ce ziceți?... Hm! Văd că n-am nimerit-o. Totdeauna la titlu mă-ncurc, și titlul e cartea de vizită a reportajului... Dar, oricum, vă dați seama ce-am vrut să zic. Faptul în sine este cu totul aparte. Va să zică părăsești o brigadă bună, formată de tine, cu care ai cîștigat premiul ministerului, pentru o altă brigadă rămasă în urmă — faci ce faci, și poftim, ți se acordă din nou premiul ministerului. Nu e extraordinar? Dar cum să rezumi toată povestea asta într-un titlu, care trebuie să fie scurt și sugestiv?...

Tovarășul meu se întorsese nu de mult de la o școală de gazetari și cele învățate acolo nu-i dădeau deloc pace.

— Ați observat o chestiune? — continuă el. Și Iasar Gadjiiev, ca și Vasile Duță, a preluat conducerea unei brigăzi rămasă în urmă...

Apoi trecu, după obiceiul său, la cu totul altceva:

— Karadagneft! Iasar Gadjiiev! Ce nume sonore... Azerbaidjan, Azerbaidjan... Este și un cîntec. Dar aceste cuvinte cîntă singure, chiar fără melodie... Nu știu de ce, dar îmi închipui că acolo toate strălucesc în culori vii, iar oamenii umblă în haine colorate.

Cred că în clipa aceea — da, desigur, chiar în clipa aceea — mi-a venit în minte titlul acestui reportaj: „Un erou al timpului nostru“. Asociația de idei e lesne de refăcut: Karadagneft e lîngă Baku, Baku e lîngă Marea Caspică, dincolo de munții Caucaz. Ce știu despre munții Caucaz? A, da... Peregrinările lui Lermontov. „Demonul“. „Jur pe înția zi a lumii“... Natura sălbatică și stranie. Tot pe acolo a umblat și Peciorin. „Un erou al timpului nostru“... De fapt, Peciorin este un singuratic, nefericit ca și Demonul... Singuratic, nefericit ca și Luceafărul lui Mihail Eminescu... Revoltat, orgolios, ca orice erou romantic. Child Harold, de pildă. Într-adevăr, „Un erou al timpului nostru“ are o semnifi-

facea mai generală pentru secolul trecut. Dar astăzi? Care este „un erou al timpului nostru“, astăzi?...

— Mie-mi plac oamenii care au cîte o trăsnaie a lor... mă readuse în realitate prietenul meu. — Și băiatul ăsta, la care mergem, Duță, a avut un sticleț în scăfirle. Eu îl înțeleg, că și eu sînt așa. Cînd m-am hotărît să mă fac gazetar, gata — am lăsat orice (și am avut meserie bună: maistru sonдор). Dacă te uiți la cîte meserii a schimbat, zici că-i nesperios. Vorbesc, bineînțeles, de Vasile Duță. Da' n-ai dreptate să-l faci nesperios. Fiindcă n-a schimbat meseriile de florile mărului, ci a urmărit un scop. Și asta e bine! Cînd ai rămas fără tată și trebuie să-ți croiești singur viața, încă de mic, nu e tocmai așa de ușor s-o nimeriești dintr-o dată. A făcut practică de contabil la cooperativă — de ce? — fiindcă urmasa o școală de specializare în bransa asta. Dar lui nu i-a plăcut să stea la birou și se-nscrise la altă școală, de petrol-chimie, la Cîmpina. Face practică la Uralți, rafinăria Teleajen... Ce mai, ca să n-o lungim, băiatul voia să lucreze pe teren, la gura puțului, vorba ceea: „să asculte sufletul sondei“, iar schela îl ținea ca tehnolog și apoi ca funcționar cu documentația. „Dați-mă, fraților, ca brigadier la intervenții. Vreau să execut și eu operațiile alea, despre care am citit numai în carte“... Nu, că mai stai, că ești prea tinăr... Pină iese un maistru la pensie, brigadierul devine maistru, iar locul brigadierului devine vacant. Duță iar insistă. Cei de la sindicat văd că n-au încotro... „Bine, fie, dar te punem la încercare“. Înțelegeți, scot postul la concurs ca pe o catedră de la universitate. Concurantul său — unul mai în vîrstă, cu părul alb, doctor în meserie. Dar Duță ăsta la care mergem s-a arătat și mai doctor. Vedeți, asta e dacă ai, voiam să spun mai de mult, dar nu găseam cuvîntul: vocație. Sticleți în cap are numai un aiurit... Și dacă era un aiurit, nu l-ar fi primit în partid. Dar el a fost și secretar al organizației de bază...

Am ajuns la o răscruce de drumuri. Un „Kirov“ greoi coboară din deal, huruind din șenile.

— Hei, meștere, încotro e spre 323? — întrebă însoțitorul meu pe tractorist.

— Drept înainte și-n sus. Dar luați-o mai bine pe drum, la dreapta, că pe dincolo e noroi.

Las' să fie — spuse însoțitorul meu, luînd-o de-a dreptul pe cărarea desfundată, ce șerpuia printre arborii desfrunziți, ascunși în ceață.

Mă pomenesc fredonînd în surdină: Azerbaidjan... Azerbaidjan... Apoi iarăși, întrebarea: „Care este «un erou al timpului nostru», astăzi?“ Crengile uscate ale unui arbut mă prind de haine. Alunec. Mă redrezez. Din nou o întrebare! „La ce gîndește acum Iasar Gadjiev?“ Un arbore uriaș, în dreapta, cu crengile înfipte în cer. Privesc cerul. Mă fulgeră un gînd: „Și Iasar Gadjiev a preluat o brigadă rămasă în urmă! Ca și Vasile Duță!“... Merg pe cărare, urmîndu-l pe însoțitorul meu, care tace: „Asta înseamnă că amîndoi au acționat, la un moment dat, sub imboldul unor mobiluri asemănătoare. Dacă voi descifra aceste mobiluri, atunci...“

— Totul depinde de vocație, tovarășe — vorbește mai departe colegul meu de breaslă, fără să-i pese că urcăm o pantă destul de înclinată. Înțelegeți, dacă tu ai vocație, și crezi cu tărie în ceva, nu se poate să nu-i convingi și pe alții. ăsta e secretul lui Duță. Ți-o spun eu ca ziarist. Dacă îl întrebi pe el, îți va vorbi de îngrijirea sculelor, de organizare, de atenție etc. După mine însă, și îngrijirea sculelor e tot vocație. Dar să nu fac multă teorie. Munca de intervenții e pretențioasă. Fiecare sondă e o problemă aparte. La noi, în petrol, e o vorbă: sonda e ca femeia. Nu-i poți prevedea capriciile. Tu-i spui vorbe dulci, iar ea te repede din senin, ca o soacră. Ce mai, trebuie să fii o adevărată enciclopedie a bunelor maniere. Atît tu ca brigadier, cît și întreaga brigadă. Dar să revin tot la vocație. Văd că fără asta nu vă pot explica nimic. În brigada lui Duță erau și vreo cițiva șmecheri. Dimineața veneau mai tirziu, după ce se repartiza lucrul, ca să fie plasați în locuri mai ușoare. Luni — toată ziua — dormeau în picioare. Duță însă — băiat dezghețat — a procedat dialectic. A știut cînd să fie ironic, cînd prietenos și cînd să vorbească aspru. Într-o zi putea spune blînd celui cu musca pe căciulă: „Mă băiete, du-te de te culcă, fiindcă o să pice vreo țeavă peste tine și pleci în concediu pe viață“, ca, în altă zi, să-l apostrofze pe un ton aspru: „Mă băiete, tu de cînd mai cunoști pe mine? — Păi, de vreo doi ani, nea Duțule, de cînd erai la birou. — Bine. Dă anii ăștia deoparte. Mă cunoști numai din producție. Auzi! Și dacă te mai prind că moțâi în picioare, te trimit acasă și nu-ți pontez ziua“ ... Să vă spun un secret. Me-

toda asta, dacă o aplici consecvent zi de zi, macini până și pietrele. Cam tot așa erau crăpate stîncile în vechime: mai întîi se-ncălzeau, apoi erau stropite cu apă rece. Metoda asta însă n-o poate folosi oricare. Trebuie răbdare. După mine, e tot chestie de vocație. Rezultatul final: brigada a căpătat coeziune. Duță mai ales ținea la acest colectiv. E și explicabil: investise mult suflet în tot ce a făcut. Și deodată află: Duță preia o altă brigadă. Lasă tot, amintiri, vechi prietenii și... Nu e bine ce spun. Mă exprim prea banal. Aici, pentru a descrie această clipă, ar trebui o schiță-reportaj. Totdeauna am vrut să abordez acest gen nou, dar nu mi-a reușit...

Și în timp ce interlocutorul meu se opri, obosit de urcuș, și se așează pe un trunchi prăbușit, gîndindu-se probabil cum să exprime „beletristic“ acest moment emoționant, gîndurile mele își reluară cursul lor firesc, rămas în suspensie:

„Dacă voi descifra aceste mobilități, atunci... De ce Duță a procedat în acest fel? Asta e întrebarea-cheie. Nu acțiunile în sine, cît mobilitatea în virtutea căroră acționăm dau valoare morală la ceea ce facem. Dacă Duță, de pildă, ar fi acceptat această permutare în schimbul unei sume de bani — deși, formal, actul său în ambele cazuri era identic, semnificația lui interioară însă nu ar fi avut, în ultima ipostază, girul eticii. De ce? Care e deci mobilul? Dacă știu răspunsul în cazul lui Duță, atunci, prin analogie, îl știu și într-al lui Gadjev, și-mi pot explica astfel comportarea nouă a multor milioane de oameni din țările socialismului ca o reacție psihică „general-umană“ specifică secolului nostru...”

În fond, e vorba de un act simplu, elementar: preluarea unei brigăzi rămase în urmă. Poți să vrei sau să nu vrei, codul muncii nu te obligă. E deci o problemă morală, de conștiință... Oare cum ar fi fost motivat un asemenea act, conform sistemelor morale ale trecutului?... Un stoic ar fi spus celui în cauză: suportă cu bărbăție și fără să crîcnești loviturile vieții, fiindcă rămînerea ta în urmă este un rezultat fatal al destinului... Un hedonist: nu-ți face probleme. Alege ceea ce este plăcut în viață. Uneori chiar și suferința e izvor de plăcere. Un cinic: privește în față adevărul amar. Ești bătrîn, de ce nu ieși la pensie? Un adept al lui Platon: ridică-te la înțelegerea ideii de bine. Un adept al lui Aristot: cultivă virtutea. Cel înțelept găsește fericirea în sine însuși. Un adept al creștinismului: roagă-te celui de sus. Pe lumea cealaltă vei fi primul. Un kantian: fă-ți datoria!... Un utilitarist: să cîntărim plăcerile și neplăcerile care ar rezulta pentru amîndoi. Un schopenhauerian: ori primul ori ultimul, tot acolo. Mai bine nu acționa. Un existențialist: fără vorbe mari. Lumea e absurdă. Sîntem condamnați la singurătate. În spiritul moralei burgheze: cîți bani vei primi în schimb? Curios! Nici unul din aceste sisteme nu poate justifica un act atît de simplu... De ce?”

— Dacă aș încerca să scriu o schiță, m-aș opri la două momente, cele mai dramatice — spuse tovarășul meu, ridicîndu-se de pe trunchiul prăbușit, cu o figură preocupată, pe care nu i-aș fi bănuț-o niciodată. Dacă ar fi să povestească Duță, aceste scene n-ar avea nimic extraordinar. Mă rog — explicabil — al nu e reporter. Eu însă îmi închipui că a fost așa:

Era într-o seară, la sfîrșitul lucrului. O seară de toamnă, liniștită — probabil că pe cer apăruseră primele stele — probabil că... în fine, asemenea amănunte îți vin mai bine în fața colii de scris — ce mai, vă dați seama și dumneavoastră, era o seară ca toate serile de toamnă...

Duță încercase de mai multe ori, în cursul zilei — în răgazurile dintre operații — să le vorbească băieților, dar amînașe de fiecare dată. E lesne de înțeles din ce cauză... Sau credeți că trebuie să mai explic? În fine, era seară și discuția nu se putea amîna. Fie ce-o fi. Trebuie! Așa că Duță strînse pe băieți roată, în jurul său, și-i întrebă a doua oară:

— Măi băieți, vreau să vă întreb ceva! Voi ce părere aveți despre mine?

— Păi, o părere bună, nea Vasile — zise careva.

— Așa e! — încuviințară ceilalți. Îl iubeau pe brigadier, simplu, bărbătește, dar nu le plăcea să zică vorbe mari.

— Și ce părere aveți de anii pe care i-am petrecut împreună?

— Păi, tot o părere bună — murmură unul. Ceilalți însă tăceau contrariați de această discuție, care devenea cam ciudată pentru ei.

— Și ce-ați zice voi, dacă am pune anii ăștia deoparte? — continuă Duță.

— Păi, cum așa?...

— De ce să-i punem deoparte?...

Erau de-a binelea contrariați cu toții. Începură să bănuiască ceva, dar, în orice caz, nu ceea ce voia să le spună Duță. Atunci, brigadierul se hotărî să le vorbească de-a dreptul :

— Uite ce e, măi băieți. Brigada noastră e fruntașă pe schelă și pe trust, a luat premiul ministerului. Foarte bine ! Dar cum ne putem împăca ca alături de noi, chiar la doi pași, să fie brigăzi care nu-și îndeplinesc măcar planul...

— Păi să-i ajutăm — zise careva.

— Cum ? Cu vorbe ? Duță privi la fețele celorlalți din jur. Nu le vedea decît contururile întunecate și albul ochilor sticlind la lumina palidă a stelelor. Oamenii tăceau. Priceuseră ? Duță mai aruncă încă o dată întrebarea :

— Cum ? Cu vorbe?... Numai popii vorbesc frumos, dar nu fac ceea ce spun...

„Priceuseră ?“

— Nu, vorbele nu ajung — continuă Duță. — Aici trebuie altă soluție. (Vorbi sec, scurt, ca-ntr-un raport, ca să fie cît mai limpede !) De comun acord cu biroul organizației de bază, am hotărît să preiau de mine conducerea acestei brigăzi. Așa că, de mine...

— Cum, nea Vasile, ne părăsești ? Siluetele negre încremeniră. Capetele aprinse ale țigărilor se opriră în aer, ca niște stele înghețate.

— Ne părăsești ?

— Am zis eu asta ? Da' ce, plec... din schelă ?

— Nu-ntoarce vorba, nea Vasile. De ce ne părăsești ?

„Nu priceuseră — era un lucru nou pentru ei — dar vor trebui să priceapă“.

— Nu mai poți face nimic să-ți schimbi hotărîrea ? — întrebă unul din cei din jur.

„Ei mă iubesc, de asta insistă, dar nu de o asemenea dragoste e nevoie acum“.

— Nu pot — răspunse Duță.

— De ce ?

— Fiindcă am hotărît eu însumi. Dacă-mi zicea altcineva, poate aș fi găsit motive să-l înduplec.

— Și-acum noi ce facem ?

Clipă de liniște — subiectiv — nespus de lungă. Undeva departe, bătăile unui ciocan lovind un obiect metalic.

Duță răsuflă adînc, din tot pieptul.

— Hai să discutăm în liniște, băieți.

Momentul de încordare trecuse. Oamenii aprindeau un alt rînd de țigări. „Încep să se împace cu situația, însă tot nu mă înțeleg“.

— Vă promit că am să viu zilnic la voi și dacă o să-mi cereți un sfat, sau ajutor, o să vi-l dau din toată inima.

— Și cu sculele ce faci, că dumneata le-ai meșterit?... întrebă careva.

— Vi le las vouă, băieți...

Acum, cînd încordarea trecuse, el simți că și lui îi pare rău că se desparte de ei. Dar se stăpîni și continuă calm :

— Vă rog un singur lucru : pe noul brigadier să-l ascultați tot așa ca și pe mine. Să munciți tot așa ca și pînă acum. Să nu faceți brigada de ris... Promiteți ?

— O să ne dăm silința — spuse careva. Cel de lîngă el îl aprobă. Cîteva siluete rămaseră nemișcate. Ce gîndeau ?

„Unii au înțeles, alții vor înțelege cu timpul.“ Brigadierul privi oamenii, apoi stelele. „Și totuși, îmi pare rău că plec dintre ei. Mie îmi pare mai rău decît lor. Dar așa trebuie“.

— Ce spuneți de o asemenea schiță ? Vă place ? — reveni interlocutorul la tonul său obișnuit de glumă. Și acum să reconstitui altă scenă, poate și mai tare ca dramatism, cînd Duță s-a întîlnit cu celălalt brigadier, Niculaie, cu care schimbase postul. Multă vreme acesta l-a ocolit, fiindcă unii îi băgaseră în cap că Duță o face pe-al dracului, ca să ajungă maistrul de secție. Omul îl evita, iar cînd trebuiau să fie laolaltă la sedințe, îi ocolea privirea. Pînă cînd, într-o seară, Duță l-a luat deoparte și i-a spus : „Dumneata degeaba ai necaz pe mine, nea Niculaie“. Dacă l-ai pune pe Duță să-ți povestească scena asta, iese palidă

din punct de vedere artistic. Ce să-i faci, Duță nu e gazetar, așa că dați-mi voie să vă povestesc eu cum s-a întâmplat, deși n-am fost de față...

Era tot într-o seară. Poate că e o întâmplare, sau poate că nu e, fiindcă — și de asta sînt sigur — după sfîrșitul unei zile de muncă, oamenii sînt mai apropiați unul de altul. Era deci tot într-o seară. Duță l-a așteptat pe Niculaie și i s-a adresat întocmai cu cuvintele de mai sus: „Dumneata degeaba ești supărat pe mine, nea Niculaie, dar n-ai dreptate“.

Celălalt tăcu.

— Eu știu la ce te gîndești. Ești om bătrîn, poate ai un copil de vîrsta mea, și-ți vine greu ca unul tînăr să-ncerce să-ți dea sfaturi...

Celălalt răspunse cu greu:

— Nu, nu e asta! Apoi adăugă, încet: Sau nu e numai asta.

— Crede-mă că m-am gîndit mult — continuă Duță. — Dar n-am putut proceda altfel. Vezi, noi nu ne aparținem numai nouă, ci și unei cauze mai presus de noi.

— Știu că așa trebuie. Și-mi dau seama acum, ascultîndu-te, că tu ești curat la suflet. Dar înțelege-mă, Vasile, nu tinerețea ta mă supără. Nu asta. Ci faptul că oamenii din brigadă zic între ei: „ăsta nu e cum a fost celălalt“...

— Nu zic așa, nea Niculaie.

— Ei nu zic, dar gîndesc așa. O simt eu din privirile lor.

— Nici privirile lor nu zic asta. Ți se pare dumitale.

— Să fie chiar numai o părere a mea? Dar, la sfîrșitul vieții, dacă ai o asemenea părere despre tine, chiar greșită, este o înfringere...

— Nu ai dreptate — protestă Duță. Așa vorbesc numai cei slabi. Dar dumneata ești puternic. Căci dacă n-ai fi fost om puternic, nu ți-aș fi propus să schimbăm posturile. În sinea dumitale ai înțeles că așa e mai bine pentru amîndouă brigăzile, pentru schelă. Că dacă așa ar face toți oamenii, s-ar schimba ceva în lumea asta, ceva foarte important...

— Într-adevăr, asta am înțeles.

— Și asta... înseamnă putere.

Vedeți — încheie însoțitorul meu — cît de complexă și de complicată sub raport omenesc e o asemenea acțiune, pe care noi o notăm laconic în ziar: brigadierul Vasile Duță a preluat o brigadă rămasă în urmă. Dar vă spun, probabil, un lucru banal!

A scultîndu-l pe însoțitorul meu, continuam să gîndesc în sinea mea: „Curios. Oricît ar părea de ciudat, nici unul din sistemele morale din trecut nu poate justifica un asemenea act ca trecerea voluntară a cuiva la o muncă mai dificilă, fără răsplată, pe baza unui principiu clar și atotcuprinzător. Numai paleative: «compasiune pentru cel necăjit», «motive umanitare», «interese materiale», «amiciție» etc. Adică, te ajut «fiindcă sîntem oameni», «mi-e milă de tine», «mi-ești prieten», «ai să mă răsplătești și tu» etc. Și aceasta, pentru simplul motiv că nu putea exista teoria unui act care, într-o societate bazată pe adversitatea oamenilor, era cu totul de neconceput. Aici, ajutorul dat semenului, fără pretenție de răsplată, se confunda cu caritatea față de cei neputincioși — săraci, văduve, bolnavi sau copii —, cu actul gratuit al jertfei de sine, sau cu prostia. În genere, conform acestor sisteme, omul sănătos, apt de muncă, suficient de cinstît, care merge la biserică și e sătul, nu mai are nevoie de nici un ajutor dinafară din partea societății. De ce? Fiindcă nici unul din aceste sisteme nu privea societatea ca o imensă operă de colaborare în muncă și în creație a oamenilor. Munca propriu-zisă, munca adevărată, la cîmp, în ateliere, apoi în fabrici — e drept, proclamată de unii ca o datorie, chiar sfîntă — era de fapt disprețuită de teoreticieni, fiind considerată ca o ocupație inferioară. De aceea, numai morala comunistă, ca expresie mai întîi a unei clase și apoi a unei lumi, prin excelență a muncii — a unei clase și apoi a unei lumi care și-a cucerit dreptul la existență demnă prin solidaritate — a ridicat munca și colectivismul la rang de principiu universal valabil. Și numai prin prisma acestei morale, un act omenesc atît de elementar nu numai că-și găsește o justificare, dar este de datorie fiecăruia să-l îndeplinească. «Toți pentru unul și unul pentru toți», sau «Fii fericit prin fericirea altora», iată principiile fundamentale, prin care toate celelalte virtuți prevăzute în codul moral, adiacente acestora, leagă omul și societatea într-un tot armonicos“.

Cînd am ajuns la sondă ploua potolit. Sondorii din echipa de intervenții, echipați cu pufoaice și pelerine cauciucate lungi, executau operația obișnuită a extragerii tubingului din puț. Așa e în petrol, la orice oră, pe orice vreme, lucrul nu conținește. Zgomot cadențat de fiare. S-aud comenzi.

Venim mai aproape. Figurile oamenilor se disting mai bine. Pe platformă, un om înalt, în pelerină de ploaie, dă dispoziții scurte:

— Adă cheia. Nu asta, ailaltă. Pune cleștele. Lovește aici. Nu așa, cu dreapta. Mai tare.

Tovarășul meu rămîne uimit.

— Păi asta e nea Niculaie! Ce caută aici? A revenit? Sau am greșit sonda?

Nu, sonda n-am greșit-o. E fosta echipă a lui nea Niculaie, pe care o dirijează tot nea Niculaie.

Omul cu pelerina de ploaie se-ntoarce spre noi:

— Pe cine căutați?

— Sintem de la ziar și-avem treabă cu tovarășul Duță.

— Tovarășul Duță nu e aici.

Toți trei rămînem nemișcați și nu zicem nimic. Dar fiecare din noi știe la ceea ce se gîndesc ceilalți. Pe noi ne intrigă prezența lui Niculaie. Dar ne e penibil — nu știu din ce cauză — să-l întrebăm direct. Niculaie știe că ne miră prezența lui, dar îi vine greu să ne explice. Cineva trebuie să rupă această tăcere grea. S-ar putea ocoli, în clasicul mod, aducînd vorba despre vreme. S-ar putea, dar nici unul din noi nu vrea acest lucru. Simțim aceasta, privindu-ne în ochi.

Omul în pelerină se decide primul:

— Dacă aveți ceva cu el, puteți să-mi spuneți mie. Eu sînt aici în trecere. Brigada mea lucrează la o sondă vecină. Dar m-a rugat Duță, ca, în lipsa lui (acum e plecat într-un schimb de experiență la Moreni), să am grijă și de oamenii lui. Așa obișnuim noi. Dacă miine, de pildă, am treabă eu undeva, sau sînt bolnav, are el grijă de brigada mea...

— Spuneți-i, vă rog, dacă-l vedeți, că l-au căutat niște tovarăși de la ziar — vorbi însoțitorul meu.

— Am să-i spun.

— Și trimiteți-i salutări de la un tovarăș din Tîrgoviște. Știe el despre cine e vorba.

— Am să-i spun, chiar astă seară la operativă.

— Spor la lucru!

— Mergeți sănătoși, tovarăși!

Omul în pelerină rămase în urma noastră, învăluit de ceață ca un marinăr pe coverta unui vapor ce se depărtează în larg. Începu să plouă mărunț și des. Însoțitorul meu exclamă supărat:

— Poftim! Am făcut atîta drum degeaba!

Am continuat să mergem în tăcere multă vreme, pe cărarea ce cobora șerpuind printre arbori. Aș fi vrut să-i răspund, dar ezitam, fiindcă mi se părea prea complicat să-i explic întreaga serie de reflecții ce-mi trecuseră prin minte cu privire la relațiile dintre cei doi brigadieri, la deosebita semnificație omească ce o vădea prezența, la acea sondă, a omului în pelerină, care m-a bucurat mai mult decît dacă m-aș fi întîlnit cu Vasile Duță, pentru care totuși străbătusem atîta drum. În cele din urmă, biruindu-mi ezitarea, am rostit:

— Ba nu, cituși de puțin...

— Ce spuneți? — făcu celălalt uimit.

— Spun că n-am venit degeaba!

În fața noastră era iarăși arborele uriaș cu crengile înfipite în cer.

„Fii fericit prin fericirea altora“ este legea simplă care începe să armonizeze viața oamenilor în societate și a popoarelor, așa cum gravitația leagă astrele în imense galaxii.

A doua zi am citit în „Flamura Prahovei“ răspunsul lui Duță la scrisoarea lui Iasar Gadjev.

Vasile Nicorovici

Viața nouă a satului pe scenă

Primăvara 1962, primăvară istorică în cronică construcției socialismului în țara noastră. Cu aproape patru ani înainte de termen, a fost îndeplinită cu succes sarcina trasată de Congresul al III-lea al P.M.R. : încheierea colectivizării agriculturii.

Scrisul dramatic a oglindit într-o serie de lucrări ce figurează la loc de cinste în literatura noastră socialistă procesul revoluționar al desființării haturilor și al înfrățirii ogoarelor, al înlocuirii plugului de lemn cu tractorul, al formării și dezvoltării conștiinței socialiste a țărănimii, al transformării vechii mentalități înguste de mic proprietar de pământ în spiritul înaintat și îndrăzneț de stăpin al vieții. În aceste zile, pe scenele noastre se reprezintă noi piese inspirate de problemele de viață ale țărănimii collectiviste, cum sînt : Nuntă la castel de Sütő András și Îndrăzneala de Gheorghe Vlad. În aceste zile, drumurile întregii țări au fost străbătute de echipele actoricești ale tuturor teatrelor noastre, care au prezentat spectacole anume alcătuite : Baba Dochia și brigadierul de Mihail Davidoglu, Și o să fie nuntă mare de Lucia Demetrius, Neamurile de Teofil Bușecan, Un iaz și o poveste cu haz de Natalia Gheorghiu, Aripa de rîndunică de Sütő András, Lădița de campanie, Risul pămîntului și multe alte piese într-un act, programe de estradă și texte de brigadă au fost reprezentate în fața a zeci și zeci de mii de spectatori entuziaști, — țărani collectivști.

Un colectiv al Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra” din București a străbătut în primele zile ale lunii martie regiunea Maramureș ; o echipă de actori de la Teatrul pentru Tineret și Copii s-a deplasat în regiunea Suceava, actori de la Teatrul „C. I. Nottara” au jucat în câteva raioane din Oltenia, Teatrul Regional București a dus Îndrăzneala în cele mai îndepărtate sate ale regiunii București, un colectiv al Teatrului Muncitoresc C.F.R. a dat spectacole în regiunea Argeș, răspunzînd astfel cu entuziasm și devotament misiunii agitatorice a teatrelor noastre, de a educa, prin cuvîntul artistic, conștiința socialistă a țărănimii collectiviste.

În această perioadă, activitatea tuturor teatrelor din regiuni a sporit considerabil. În 47 de localități din Regiunea Mureș-Autonomă Maghiară, în fața a 22.260 de spectatori, Teatrul Secuiesc de Stat din Tg. Mureș a prezentat piesa Curcubeul de M. Zarudnii. Un însemnat număr de spectacole a dat și Teatrul de Stat din Brașov cu piesa Nuntă mare de Simon Magda, înregistrînd 13.606 de spectatori, în satele din regiune ; 91 de spectacole în deplasare a realizat Teatrul de Stat din Bacău cu piesa într-un act a Luciei Demetrius, în fața a 20.800 de spectatori, iar Teatrul de Stat din Ploiești a prezentat un spectacol de estradă în 110 localități din regiune.

În zilele acestei primăveri istorice teatrele țării au adus din plin contribuția lor la marea victorie a încheierii colectivizării agriculturii, la procesul de desăvîrșire a operei de construcție socialistă.

Interpreții piesei „Nuntă la castel” pe scena Teatrului de Comedie :

De la dreapta la stînga : Șt. Ciubotărașu (Anton Mădăraș), N. Gărdescu (Golovics), Vasilica Tastaman (Suzana), D. Rucăreanu (Ioșca), Ninetta Gusti (Ana), Costel Constantinescu (Mihai Mădăraș), D. Chesă (Laji), Agnia Bogoslava (Sofia), Al. Lungu (Ignat), Gh. Dinică (Bologa), Gh. Mazilu (Gliga)

Nuntă la castel

COMEDIE ÎN TREI ACTE
DE
SUTŌ ANDRÁS

în rominesle de:
Margareta și V. Em. Galan

un fel de prefată

u e un secret pentru nimeni faptul că nici un regizor nu pornește la drum fără a-și fi fixat un plan clar al viitoarei înscenări, fără a avea o viziune, măcar de ansamblu, a spectacolului, așa cum se va înfățișa el la premieră.

Cel puțin așa ar fi de dorit să se întâmple.

Nu-i mai puțin adevărat însă că pe parcursul repetițiilor multe lucruri iau o înfățișare oarecum diferită de cea gândită inițial la masa de lucru, și asta pentru simplul motiv că cel ce înscenează lucrează cu oameni și nu cu soldați de plumb, că oamenii respectivi au o personalitate artistică proprie și că, în sfârșit, repetiția însăși nu poate fi considerată doar ca o concretizare mecanică a celor gândite în fața textului, ci trebuie să devină un moment de creație. Ceea ce aduce cu sine, implicit, găsirea unor posibilități de exprimare noi, abandonarea unora dintre intențiile fixate acasă ș.a.m.d. (Toate acestea fiind nu numai posibile, ci chiar necesare, cu condiția ca ele să nu contrazică fundamental linia directoare de înscenare, să nu se opună concepției inițiale.)

Am ținut să fac toate aceste precizări, deoarece rîndurile de față sînt scrise în primele zile de repetiție, iar cititorii revistei „Teatrul” le vor cunoaște mult mai tîrziu, adică la cîteva zile înainte de premiera Teatrului de Comedie.

Redactorii revistei v-ar putea vorbi în acest sens despre procesul de tipărire a publicației lor, de timpul necesar apariției etc. etc., care-i determină să-mi ceară acest scurt articol astăzi și nu cu cîteva zile înainte apariției numărului respectiv.

Dar să lăsăm considerentele de ordin tehnic, de ordinul timp, și să vorbim puțin despre impresiile pe care le-am avut noi, cei de la „Comedie”, citind textul lui Sütö, despre intențiile noastre în privința viitoarei montări.

Personal mă întîlnesc cu Sütö ca dramaturg pentru a doua oară. Debutul meu în teatru, ca asistent de regie, coincide cu premiera bucureșteană a piesei sale, tot de debut (scrisă în colaborare cu Hajdu Zoltan), *Mireasa desculță*.

Și atunci, ca și acum, era vorba de o lucrare inspirată din realitățile satului nostru, de o povestire dramatică legată de schimbarea structurală pe care a adus-o în viața țărănimii actul revoluționar al colectivizării.

Deci, de notat *consecvența preocupărilor scriitorului întru cunoașterea și descrierea fenomenelor generate de colectivizare.*

Citind ultima piesă a lui Sütö, nu poți să nu sesizezi imensul drum parcurs de lumea satului de la frământările și oscilațiile mijlocului (ce nu se putea hotărî să intre în colectivă decât după un îndelung proces de clarificare la care au contribuit în egală măsură munca de lămurire și evenimentele înseși, așa cum le înfățișa scriitorul în *Mireasa descultă*) și pînă la frământările președintelui Anton Mădăraș, pînă la conflictul pe care îl generează ciocnirea dintre el și fratele său, nu pentru intrarea în colectivă (fapt de mult consumat, în ceea ce-i privește pe eroii noștri, și fără de care viața lor nu și-ar fi găsit adevăratul ei sens), ci în jurul problemelor născute de creșterea și întărirea gospodăriei agricole colective — ca de pildă cea a unificării mai multor gospodării într-una singură, mult mai puternică, din punct de vedere atât economic cît și organizatoric.

Și într-un caz și într-altul se înfruntă noul și vechiul. Dar în timp ce conflictul *Miresei desculte* opune două forțe, dintre care una va trebui să dispară, în noua sa comedie se înfruntă două mentalități, dintre care una este de-acum a viitorului, în timp ce cealaltă trebuie înlăturată tocmai pentru ca purtătorul ei să poată pași și el în viitor.

Dramaturgul sesizează conflictul actual cu aceeași acuitate cu care a redat conflictul prilejuit, acum mai bine de zece ani, de înființarea primelor G.A.C.

Forma dramatică în care își încadrează oamenii și întâmplările diferă însă, la fel cum diferă și genul celor două piese. Dacă *Mireasa descultă* era mai degrabă o dramă cu anumite implicații de hăz amar, noua sa piesă poate fi numită o comedie, care — fără a escamota dramatismul înfruntării — are în genere un ton luminos, optimist, așa cum e și viața colectivizatorilor noștri.

De altfel, cred că însăși cunoașterea îndeaproape a celor două momente din istoria satului a determinat deosebirea dintre piesele sale. Să fiu bine înțeles: redarea artistică a ciocnirii dramatice dintre sărăcimea satelor și exploatarea în momentul înfiripării primelor gospodării nu excludea mijloacele comediei sau ale satirei virulente; totuși, după părerea mea, ea corespundea mai degrabă unei descrieri cu accente grave, așa cum a procedat și Sütö, care, folosind și arma satirei, se îndrepta spre un final optimist, în care voia bună și gluma piperată prevesteau parcă climatul noii sale piese.

La fel, ar fi stupid dacă am considera întâmplările la care se referă acum autorul în comedia sa inaptea pentru o tratare dramatică; și totuși, pare-mi-se, avîntul, bunăstarea, siguranța unui viitor din ce în ce mai bun, mai îmbelșugat, care caracterizează momentul actual descris de Sütö (avem de-a face cu gospodării care au un trecut, o „istorie“), rimează mai degrabă cu o tentă tonică, cu hazul sănătos și plin de încredere al colectivistului, viitor „milionar“.

E desigur o părere. Dar se pare că ea coincide cu însăși intenția scriitorului.

Mireasa descultă e mai degrabă o dezbatere ce se consumă pe scenă, oferind spectatorului-observator exemplu și material de gîndire.

În noua sa comedie, Sütö ne îndeamnă parcă la un colocviu cu spectatorul. Sau cel puțin așa o concepem noi: ca o continuă exprimare a gîndurilor fiecăruia în fața unui nou interpret — publicul.

Am dori spectacolul ca o convorbire cu cel din „stal“ (indiferent că e vorba de o bancă de lemn sau de un elegant fotoliu, plușat). Eroii,

ca de la o „tribună“, își vor exprima crezul, luînd ca martori pe cei din sală, pe cei care le pot da un sfat, îi pot aproba sau dezaproba.

Firește, asta nu înseamnă o eludare a relațiilor dintre personaje, un joc pur estradistic, pe deasupra, ci dimpotrivă; apelul la sală (desigur, nu continuu, ci pe momentele-cheie) tinde să creeze comuniunea dintre colectivității spectatori și actorii „colectiviști“, să potențeze expresia dramatică, să ofere unei povestiri dramatice populare un cadru popular, modern și în același timp legat de tradiția expresiei artistice folclorice.

Castelul nu se vrea un castel, ci doar o indicație. Două platforme ce pot fi așezate oriunde, și care prin simplitatea lor aproape rudimentară tind să apropie publicul de scenă și nu să creeze o barieră, vor fi „locul dramatic“ al dezbaterii, loc pe care autorul rîndurilor de față l-ar dori așezat nu pe scena închisă a teatrului, ci undeva în aer liber, în mijlocul naturii, într-un loc ce n-a fost destinat reprezentățiilor organizate, dar care să ofere un cadru prietenos și familiar întîmplărilor acestor țărani care nu mai sînt țărani, ci au devenit, și spiritualicește, colectivști.

Lucian Giurchescu

NUNTĂ LA CASTEL

P
E
R
S
O
N
A
J
E
:

Anton Mădăraș *președinte*

Golovics *contabil*

Suzana *brigadieră*

Ana *mama ei*

Vasile Gliga *văcar*

Laji *colectivist*

Ignat *paznic*

Sofia *nevasta lui Ignat*

La G.A.C.
„Progresul“

Mihai Mădăraș *președinte*

Ioșca *agronom*

La G.A.C.
„Spicul roșu“

Un ziarist

Bologa *instructor raional
de partid*

Cinci colectivști, o colectivistă, două pioniere.

A C T U L I

Președintele gospodăriei colective „Progresul” are un birou bine aranjat. Uși la dreapta și la stînga. În fund, o fereastră imensă, de fost castel, cu perspectivă spre curte și grădinărie; în culorile strălucitoare ale verii — silueta unei combine, o livadă, zarzavagerie cu seră. În colțul camerei, un dulap de fier. Mai sînt: bibliotecă-raft, planșe cu cobai, șoareci albi, tomate, plante medicinale.

La ridicarea cortinei, colectivității de pe scenă (pot fi 10—15) își numără banii: murmurul vocilor, clinchetul mărunțișului — cu subliniere muzicală — „rugăciunea arginților”. Nu-i o numărătoare oarecare; colectivității provin din lumea banilor mărunți — și operația este un adevărat ceremonial. Distribuie banilor prin buzunare, desagi și portmonee nu-i un „joc țărănesc” în sine, ci o suită de momente legate direct de esența problemelor ridicate în piesă.

Golovics — euforic, visător — stă la masă și face plățile. Dulapul de fier e întărcuit cu o sfoară. De sfoară atîrnă inscripțiile: „Accesul după sfoară strict interzis!”... „Abonați-vă la ziare cit aveți bani!”... „Reclamații ulterioare nu se admit! Golovics”.

GOLOVICS (*după ce, cu excepțională dexteritate, numără banii țaranului din față*): Trei mii șase sute optzeci și doi și cinci bani!... Ce parfum! (*Îi viră sub nasul omului.*) Simți, Gliga?

GLIGA: Banul n-are miros.

GOLOVICS: Ba are: a fericire... Pe cuvînt!... (*Aruncă un leu în șapca ce stă pe masă.*) Un leu la fondul Suzana... Nu simți nimic?

GLIGA: Nu.

GOLOVICS: Ești gutunărit... nefericit...

GLIGA: Nu-s nefericit. Da' nici fericit.

GOLOVICS: Las' că-ți știu eu păsul: în organizația de bază bombăni, cînd am fost la „Spicul”, te-am auzit și eu bombănind: toată viața numai vite cinstite-ai crescut... ești — mă rog frumos — crescător vestit... noi te-am dat la cobai, nu-ți place munca...

GLIGA: Dacă nu-mi place!

GOLOVICS: Daaa! Ție-ți trebuie-o muncă așa, „ca dragostea, numai plăcere, numai...”

GLIGA: Asta am spus, asta spun! Lîngă cobaii tăi... ce bucurie să găsească omul?

GOLOVICS: Omul, dragul meu, își poate afla plăcerea, bucuria, și-n afara muncii. Ți-i greu lîngă cobai? Caută-ți bucuriile... de pildă, lîngă nevastă-ta.

GLIGA: Nevasta... nu-nlocuiește lumea-ntreagă...

GOLOVICS: No, atunci... numără-ți banii sănătos! Treci colea-n colț: reclamații ulterioare nu s-admit!... Cine urmează? Aaa, mai grozav ca o prințesă! Ia să vedem... Opt sute șazeci și doi... Fusta asta... abur, nu pînă. De-ai fi muncit așa bine pe cît de bine-ți stă... Poftim?

FEMEIA: Am fost bolnavă.

GOLOVICS: Opt sute douăzeci... trei-zeți... Nu se vede: te-ai îngrășat,

ȚĂRANUL I: A fost bolnavă!

GOLOVICS: Sărăcuța! Ea-i bolnavă și se-ngrășă, iar tu ești sănătos și slăbești! Azi-mîine, dac-o țineți tot așa, ai s-arăți lîngă dînsa ca arcușul lîngă contrabas!... Un leu pentru Suzana! (*Strigînd după un țaran care a ieșit pe ușă.*) Hei, oameni buni! Contribuția la fondul Suzana! Cine-a-întins-o?

ȚĂRANUL I: Laji...

GOLOVICS: Laji?... (*Unui țaran.*) Dragule, fugi! Adu-l înapoi!... Nu ne-am înțeles că dă și el? (*Unui țaran care-și numără banii zgomoș.*) Suflețele, dac-o ții tot așa, îi încurci pe toți... Mai încet, doar nu spui crezul!

ȚĂRANUL II: Nu știe număra-n gînd.

ȚĂRANUL III: Azi, fiecare cu crezul lui... Patru mii trei sute!

GOLOVICS: Da, da. O să mergem la pescuit cu cîrlige de aur! Am rupt gura vecinilor de la „Spicul”... Ei? Mulțumit?

ȚĂRANUL III: Ție-l Domnu' pe tovarășu' care m-a silit de-am intrat în colectivă...

GOLOVICS: Cine „te-a silit”?

ȚĂRANUL III: Mădăraș, ție-l Domnu'!

GOLOVICS: Cum, adică, „te-a silit”?

ȚĂRANUL III: Cu munca de convingere, ție-l Domnu'! Patru mii trei sute... Ia doi lei la fondul Suzana!

GOLOVICS: Bravo! S-ar cădea să-ți fac o poză... (*Lui Ignat, care i se tot învîrte în preajmă.*) În ordine, bade Ignat?

IGNAT: O sută mai puțin...

GOLOVICS: Ia numără-i din nou.

IGNAT: Nu crezi?

GOLOVICS: Cum să cred?... Numără, numără!

IGNAT: Încerc eu, da'... muncă grea...

GOLOVICS: Ba-i frumoasă. Și nu-i muncă, îi rugăciune: ruga puternicilor, aici, în templul banului nostru

„obşteş şi personal... Hai, treci colea, să nu te stingherească nimeni...”

LAJI (intrind): Uită-mă-s, dom'le Golovics... Vrei ceva?

GOLOVICS: Laji, drăguţule, n-ai dat leul...

LAJI: Nu l-am dat.

GOLOVICS: Tu nu de pe urma legumelor trăieşti? Nu brigada Suzanei te hrăneşte?... De hotărîrea obştească nu-ţi pasă?... Ți-am citit scrisoarea, nu? Știi cine-a scris-o: profesor! Savant vestit! Directorul școlii unde-a-nvățat Suzana!... Ți-a intrat pe-o ureche, ți-a ieșit pe alta!... Poftim, din nou: ascultă! „Suzana Sabo poate fi pentru colectiva dumneavoastră un adevărat izvor de aur”. Izvor de aur!... Tu, de-acolo, de ce n-ascuți?

ȚĂRANUL IV: A cincea oară te-aud! Ai pus-o și la ziarul de perete...

GOLOVICS: Și nu te interesează? Îi vorba de viitorul nostru!

ȚĂRANUL IV: Viitorul meu... ici, în palmă... (Arată banii.)

GOLOVICS: Te-nșeli! Aurul... bărbății îl fac bani, femeile-l fac praf: după ce-o intra pe mîna nevastă-ti, aleluia cu viitorul tău! Îți trebuie altul. Ia aminte: roșii în miezul iernii, altoi-port-altoi de viță și mai adăugăm câteva miare! Nu una-două: sute, sute de mii, multe!

ȚĂRANUL V: Ait! Parascovenia...

GOLOVICS: Auzit-ai, Laji?

LAJI: Auzit...

GOLOVICS: Grădina de zarzavat, opera ei! Și roșii iarna, și garoafe... conopidă de sămîntă... mentă, colean-dru... toate — inițiativa ei!... Ce-i drept, cu șoarecii albi, cu dihorii, cobaii... aici a fost ideea mea: institutele de cercetări plătesc bine. Așa că... mă rog frumos, nu-i vorba de mine, da-i ziua ei, se-ntoarce de la consfătuirea pe țără... Dă leul, Laji! Îi luăm un dar și...

LAJI: Dom'le Golovics... cel de sus să-ți deie leul...

GOLOVICS: Cum așa?! Pentru c-ai cerut-o de nevăstă și nu te-a vrut?! Umbli să-nvrăjbești lumea?... Te pomenești că-i vrea și unificarea cu „Spicul roșu”?!... Hai, scoate leul!

LAJI: Dom'le Golovics... scoată-ți-l cel de sus!

GOLOVICS: Biine! Atunci... pîn' mi l-o scoate, ești scos de la sărbătorirea Suzanei: tu! Nici un pînăruț nu capeți, nici o firimitură de nimic!... Iar mie să binevoiești a-mi spune „tovarășe” Golovics!

LAJI: Dacă mi-ai spune „tovarășe”

Laji, oi binevoi... (Ieșind.) Al naibii!... GOLOVICS: Instigă la dezbinare! Asemenea elemente ne pun pe jărat! Numai din pricina ăstora or să ne unifice cu „Spicul”!

GLIGA: Dacă-i unificare, înseamnă că nu-i dezbinare... Îl scoți dușman, dar el...

GOLOVICS: Am spus „dușman”? N-am spus. La noi, președintele hotărăște cine-i dușman și cine nu-i. Și chiar președintele, numai după ce a analizat problema la raion!... Eu, unul, atîta pot spune: dacă-mi bați în struna unificării „Progresului” nostru cu „Spicul”, se cheamă că duci muncă de subminare!

GLIGA: Mda! Să nu m-aleg și cu vreun sub-miner ceva...

GOLOVICS: Dragul meu, în viață, banu-i capul capului: veniturile de la zarzavat nu le împărțim cu „Spicul” nici morți!

GLIGA: Păi... venituri au și ei: clădesc, muncesc, dau producție, ciști-gă... Noi... cu clăditul stăm... cu fondul de bază dăm înapoi...

GOLOVICS: Viitoru-i piața, nu clăditul! Nu construcțiile!

GLIGA: Șaptezeci de vaci au cumpărat! Și n-au pășune... Iar la noi, pășunile... numai scafeți!... Se tirăște iepurele-n genunchi, la dinșii, pînă vede-un colț de iarbă... Da' șeptelu-i șeptel, oamenii-s oameni.

GOLOVICS: Dacă-ți place-atîta de „Spicul”, du-te la „Spicul”!

GLIGA: M-oi duce. Că aici... nu-ncape omu' de-atîta gospodărit; din urmă-l paște potopul... din față consiliul...

GOLOVICS: Nu te lega de consiliu, că...

GLIGA: De tine și de Mădăraș cel mic mă leg: voi stați de-a curmezișul unificării! (A ieșit.)

GOLOVICS: Țista-i al doilea spion! Ducă-se!... Tot Mădăraș cel mare l-a zăpăcit... (pleacă după el) 'scultă-ncoala, Gliga: Lenin, mă, ce-a spus? Pin' să ne unim, vreo zece ani să ne delimităm! Nu? Ba și douăzeci! Așa! Citește, mă, învață; pe urmă-i vorbi! (Revine de la ușă.) Nici de bani nu se bucură! Așa țăran, poate prin cărți... Trebuia să-l fotografiezi... (Lui Ignat, care i se învîrtește iarăși în preajmă.) În ordine, nea Ignat?

IGNAT: Acu-s două sute mai mult...

GOLOVICS: Dă-i 'napoi.

IGNAT: Mi-a ieșit mie mai mult, da'... nu cred să fie.

GOLOVICS: Când ai greșit în folosul tău, ai crezut.

IGNAT: Să-i număr iarăși?!... M-a-pucă anul nou...

GOLOVICS: Chiar așa, zău... în ordine, oameni buni? Toți?... Vă salut, la revedere, cheltuiți-i sănătoși!... Tu, flăcăiaș! Ia du-te de vezi ce-i cu cobaii; lui Gliga nu-i mai pasă nici de colectivă, nici de... Tu! Măine la patru pleci cu roșiile... Iar tu mergi cu dînsul. Știi ce ai de făcut, nu?

ȚĂRANUL V: Știu...

GOLOVICS: Treci pe la tovarășul Șerban. Vezi dacă preiau capsule de mac; îl întrebi cît plătesc chintalul... Intri și la Gostat; îl întrebi pe prișăcar cum vind ei lăptșorul de matcă... Iar veterinarul să vie la șoarecii albi; le cam spînzură cozile... i-o fi otrăvit Gliga! Tovarășu' Kovács să binevoiască a-și ridica ardeii iuți; dacă nu, îi dăm Brașovului... Înțelesu-m-ai?

ȚĂRANUL V: Înțeles, tovarășe Golovics... *(Colectiviști, cu excepția lui Ignat, care mai are de lucru cu banii primiți, pleacă pe rînd, mormăind un soi de salut.)*

GOLOVICS: Rămii o secundă, nea Ignat: te fotografiez, trimit poza la ziar... Să ne mai popularizeze și pe noi, nu tot „Spicul“!

IGNAT *(cu spatele)*: Asta... mă opun.

GOLOVICS: De ce?

IGNAT: Am neamuri în cătun la Sînmihai. Calici! Dacă prind firu', îndată vin după-mprumuturi!... Intră-n colectivă și ei, dacă...

GOLOVICS: Asta-i altceva... Banului, ce-i drept, i se duce vestea... Uite-l și pe tovarășu' președinte!

MĂDĂRAȘ *(intră încruntat)*: Unde ești, Golovics?

GOLOVICS: Și spus-au Domnul: au unde ești, Adame?... Aici-s, tovarășe președinte!

MĂDĂRAȘ: Glume!... Dacă ești aici, de ce nu dai drumu' difuzoarelor? Au transmis cuvîntul Suzanei! De la consfătuirea pe țară! *(Golovics a-leargă disperat la radio.)* Acu-i prea tîrziu... La ziar de ce n-ai anunțat că dăm avansuri? *(Golovics a-leargă spre telefon.)* Acu-i prea tîrziu; am luat eu măsuri... De ce nu trimiți presei fotografii, cifre?...

GOLOVICS: Cum nu trimit? *(Se scootește prin buzunare.)*

MĂDĂRAȘ *(scoate o hîrtie din buzunar)*: N-o mai căuta: a ajuns la mine... Chinuiești redactorii de po-

mană: versuri timpite, rime fir-nite...

GOLOVICS: „Fir-nite“?!

MĂDĂRAȘ: Nici tu nu-nțelegi ce scrii! „Sfîntă bucurie tremură-n eter... Că la G.A.C. dă banii Golovics Péter...“ Ce „eter“? Cum „sfîntă bucurie“? De unde „eter“? Și-n general, ce-ți tot viri numele-n realizările colectivei?

GOLOVICS: Tovarășe președinte...

MĂDĂRAȘ: Dacă te prind poezii, te sfarmă-n bătaie!

GOLOVICS: Nu, nu... cel mult... critică, sau... Dacă-i cazul! Însă versurile mele...

MĂDĂRAȘ: Știi ce-s versurile tale? Spionaj sadea!... Da: informații pentru „Spicul“! Să aibă argumente alde frate-meu, și secretarul organizației de partid și... toți: că „n-am perspectivă“, că „n-am orizont“, „c-am lăsat-o pe tînjeală cu investițiile...“ Și fără versuri de la tine au umplut raionul: la „Progresul“ nu contractăm boi grași, la „Progresul“ a stagnat fondul de bază...

GOLOVICS: Cum, spune-asemena...? Despre propriul lui frate?!

MĂDĂRAȘ: Spune. Pînă și pe Gliga al nostru ni l-au stîrmit împotriva.

GOLOVICS: Gliga cică se mută la „Spicul“. Nu-i mai convine „Progresul“. Fraționist!

MĂDĂRAȘ: Din vina ta. Nu ești vigilent... Ce tot moșmondește nea Ignat?

IGNAT: Nu „moșmondesc“, mă lupt cu... *(E vorba de numărutul banilor.)*

MĂDĂRAȘ: Lasă lupta! Stai în poartă, dacă ești paznic; leagă-ți fluierul de gît și... vigilență! Picior de străin să nu calce-aici fără știrea mea! Raportezi tot: cine se vîntură prin gospodărie? Ce idei împrăstie?... Dincolo, la „Spicul“, fac agitație, care mai de care, împotriva conducerii „Progresului“... Transmiți la toți ai noștri, cuvînt de ordine: dacă mai pătrunde-n teritoriul „Progresului“ vreun vițel ori purcel de la „Spicul“, aici cu dînsul imediat! La mine personal!... Și dacă vreun berechet de-al lor murmură ceva despre unificare, să fie prins asupra faptului și-adus încoace: îl învăț eu minte!

IGNAT: Is oamenii lui frate-tău...

MĂDĂRAȘ: Nu contează...

GOLOVICS: Nu, nu contează... Rău-i că satele astea... s-au tot lungit, s-au tot lătit, s-au contopit. „La noi“ și „la ei“ a ajuns același sat! Ptiu!

Cum le interzici, atunci, să vie la noi ?

MĂDĂRAȘ : Eu nu interzic nimic, da-m'pedic tot !... Priceput-ai, nea Ignat ?

IGNAT : Tovarăș' președinte, las' pe mine ! Aici nu-i treabă de fluier ; pun mîna pe goarnă ; și cum simt străin, cum îl trîmbitez ! Iar dacă-n-drăznește-a șopti vreo vorburiță-mpotriva consiliului nostru, apîi mi ți l-oi trîmbița pînă-i auzi și-i lua cunoștință tu singur, personal !... Zău : fac o ordine de-de-de... nu mai calcă-n „Progresul”, pînă-i lumea, nici o părere, nici o idee potrivnică !... La mine... pot să vie și cu delegație, nu merge tertipul : nu știu scrie, nu știu ceti... Îi rînduiesc frumos pe marginea șanțului, îi pof-tesc să-și spuie autobiografia și... uite-așa-i țin pînă dimineată... Dimi-nează mamii lor de !... *(Îndeasă banii în pălărie, își îndeasă pălăria în cap și pleacă.)*

GOLOVICS : Banii ? În ordine ?

IGNAT : Poate ceva mai mult, poate ceva mai puțin, da' vorba-i că sînt. *(Iese.)*

(Sună telefonul. Mădăraș ridică re-ceptorul.)

MĂDĂRAȘ : Alo ! Mădăraș, da... Nu Mihai : Anton ! Mihai e frate-meu ; la cealaltă colectivă ; pe care-l cauți ? „Progresul” ? Atunci ai ni-merit-o... *(Lui Golovics, în șoaptă.)* Instructorul raional de partid, to-varășul Bologa... Alo ! Noroc, to-varășe Bologa ! *(Șoaptă lui Golo-vics.)* Vine Suzana ! *(În receptor.)* Să facă dare de seamă ? Ea ? La amîndouă gospodăriile ?... Iarăși în comun, tovarășe Bologa ? !... Cîstit vorbind, sigur că nu-mi place ; da' din moment ce-i sarcină... Las' că vă spun eu... Am ! Am destule plînger-geri contra lor... Da, da... Noroc ! *(Pune receptorul în furcă.)* Tova-rășul Bologa propune o singură dare de seamă pentru amîndouă colecti-vele : Suzana, despre consfătuire... Iarăși or să dea buzna toți pe capul nostru !

GOLOVICS : Hotărîre, ori propunere ?

MĂDĂRAȘ : Hotărîre-n formă de pro-punere... Na, nu-i nimic : Suzana-i omul nostru !

GOLOVICS : Fata noastră...

MĂDĂRAȘ : N-apucă el, frate-meu, s-o vadă pe Suzana de partea lor !

GOLOVICS : Bună fată ! N-are carac-ter fracționist nici atîtica...

MĂDĂRAȘ : Dă-i zor cu cadoul ; vezi ce-i cumperi... Tabloul, cînd i-l aduci de la cămin ?

GOLOVICS : Am și dat dispoziții. Pic-torul, nici bani nu-i trebuiesc ; i-a plăcut fata !... Nu m-aș mira s-o ieie de nevastă.

MĂDĂRAȘ : Foarte bine ; barem ne-ar vopsi ca oamenii și poarta, intrarea... Zor, Golovics, nu sta : pîn' ajunge, vezi ce faci : vin, pîine, slană... chea-m-o si pe maică-sa...

GOLOVICS : Vin, pîine, slană, mă-sa... *(Iese.)*

LAJI *(vine tăbircind un tablou urias — Suzana)* : Suzana...

MĂDĂRAȘ : Sprijin-o colea, de perete. Și fa rost de niscăi flori ; îi ziua ei, vine-acasă...

LAJI : Tovarășe președinte, eu o vorbă am : de flori... facă-i rost cel de sus. Nu-s grădinar ! *(Iese.)*

MĂDĂRAȘ *(il strigă)* : Laji... ! O iei razna și tu ? Te-ai îndrăgostit pros-tește și-ți închipui că... ! *(Revine.)* Nedisciplinatu' !

(Pune tabloul în picioare și-l admiră. De undeva, eventual, pătrunde un fir de cîntec — melodie romantică, nostal-gii, aduceri aminte. Mădăraș șterge cu batista noroiul de pe rama tabloului. Răsună goarna lui Ignat. Mădăraș nu aude. Intră în cameră Mihai Mădăraș : o întruchipare a strengăriei deștepte, într-o bună dispoziție de nezdrun-ci-nat. Cînd îl aude pe frate-său murmu-rînd : „Draga, mica noastră Suzana !” Mihai ingenunchează și începe să se roage la tablou ; primele cuvinte cu voce tare, apoi în șoapte pripite.)

MIHAI : Mama noastră care ești în ceruri... țească-se numele tău, fie împărăția ta... 'tă-ne nouă greșelile noastre, precum și noi îl iertăm pe Anton Mădăraș, amin ! *(Face cruce.)* Agheasma unde-o ții ?

MĂDĂRAȘ : Îți bați joc de... !

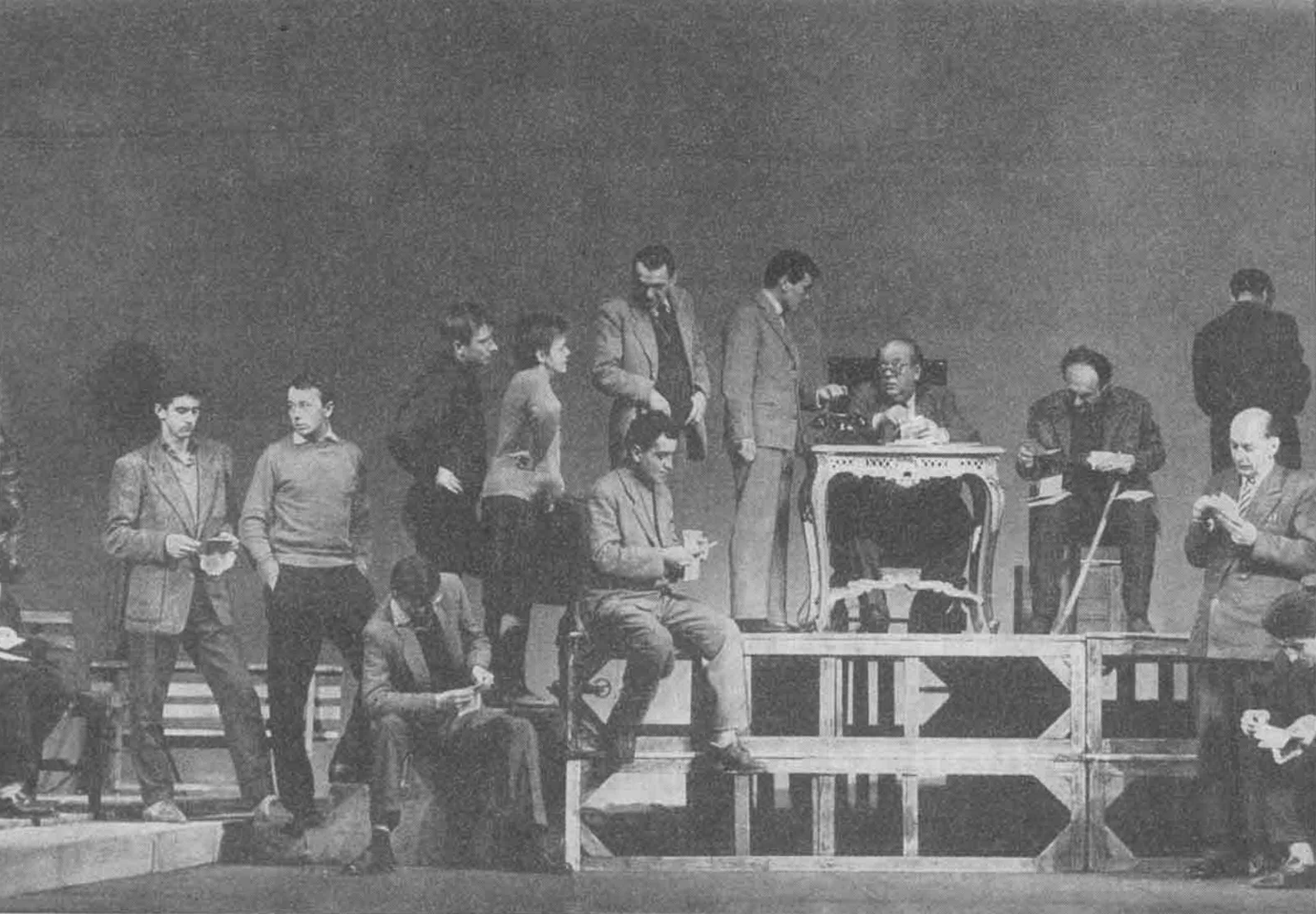
MIHAI : Nu-i ea sfînta ocrotitoare a „Progresului” ?

MĂDĂRAȘ : Fie și sfîntă, dacă ții nu-maidecît...

MIHAI *(arătînd rama)* : S-ar cădea s-o aurii...

MĂDĂRAȘ : Ce cauți aici ? Ce vrei ?

MIHAI : Ai plecat de la „Spicul”... ca

un taur furios; ți-ai uitat pipa la noi.

MĂDĂRAȘ: Am ajuns să mă sfădesc cu tine și-n somn!

MIHAI: Nu cu mine; cu conștiința ta.

MĂDĂRAȘ: Despre conștiință... dorm dus. Voi mă sîcîți!

MIHAI: Toată lumea te sîcîie... da' conștiința, nimic!

MĂDĂRAȘ: Ascultă, Mihai! De-un timp încoace, faci ce faci și... ca un car de fîn: mi te tot răstorni în cale! Asta...

MIHAI: Inițiativa organizației de bază — car de fîn răsturnat!? Sarcinile de partid — sîcîială!? Pin' la un punct te-am înțeles: cînd ne-am unit organizațiile de bază ai ridicat obiecții. Da' aici... măcar aici!... n-ai dreptul să denaturezi lucrurile: car răsturnat în calea ta? Poate — da' nu-i vorba de-o chestiune personală: oamenii mă răstoarnă; la tine, vorba bună, degeaba!

MĂDĂRAȘ: Ți-am spus verde: n-avem nimic de-mpărțit cu voi, nu ne unim, gata!... Vă lasă gura apă: imașul nostru, grădinăria noastră, sediul nostru... Dacă v-ați fi constituit mai degrabă, primeați voi castelul! Și imașul, și...

MIHAI: În grădinăria voastră, apa... mură-n gură; vine singură, de pe munte, de-a dreptul. Iar noi ne uscăm...

MĂDĂRAȘ: Faceți rost, irigați...

MIHAI: Asta și spun; să-ncepem irigațiile împreună!... Ce dracu'? Doar nu duceți apa la piață... A? Cum dați litru?

MĂDĂRAȘ: Știu, știu: „la «Progresul» soarele răsare numai ca să le deie lumină cînd își numără gologanii”... Asta pin' și tovarășului Bologa i-ai spus-o!

MIHAI: Exact... Nu-i adevărat?

MĂDĂRAȘ: Nu. Află c-am cumpărat un cazan. Nou!

MIHAI: Noi, un camion.

MĂDĂRAȘ: Am luat și-o motopompă!

MIHAI: Noi, în trei ani, șapte grajduri!

MĂDĂRAȘ: Cincisprezece lei am dat avans la ziua-muncă!

MIHAI: Iar grîul vă putrezește-n poduri, acasă...

MĂDĂRAȘ: Am comandat o sută cincizeci de stupi!

MIHAI: Noi îi facem singuri: avem ateliere...

MĂDĂRAȘ: Și dac-aveți atîtea, de ce vreți să le-mpărțiți cu noi?

MIHAI: Vorba-i de-nmulțit, nu de-mpărțit. Cu irigații, cu imașu-n comun, dublăm veniturile; și noi și voi; ajungem la 2.200 hectare! Cu fond de bază, cinci milioane!

MĂDĂRAȘ: Noi nu ne orientăm după mărimea fondului. Noi urmăm linia colectiviştilor!

MIHAI: Și, mă rog, care-i „linia” asta?

MĂDĂRAȘ: Democrația. Poate-i fi auzit... Cît votează colectivistii, atîta-mpărțim din recoltă! Cît aprobă adunarea generală, atîta construim, atîta cumpărăm!

MIHAI: Adică nimic... Te iei după... nărozii care dau dropia de mîine pe vrabia de azi!

MĂDĂRAȘ: Sfaturile, violențele, ți-neți-le pentru „Spicul”. Aici ești la „Progresul”!

MIHAI: La „Progresul”, unde președintele lasă educația oamenilor pe seama vîntului, sub pretext că nu-i democratic să-i constrîngă...

MĂDĂRAȘ: Eu respect democrația locului unde trăiesc...

MIHAI: Respectul tău... pe măsura democrației „locului”: dai hăturile-n mîna cui strigă mai tare! Și ce strigă? „Bani peșin! Bani peșin! Bani peșin!”...

MĂDĂRAȘ: Îți strici gura de pomână... La noi, cuvîntul colectiviştilor sînt rămîne!

MIHAI: Măcar de-ar fi al colectiviştilor!... Nici pădurea nu se rînduiește pe măsura tufişurilor, Antoane. Uite-te la copaci, pădurarule, nu la mărăcini!

MĂDĂRAȘ: Ascultă-ncoace, Mihai, ori... mai bine zis... prea stimat Mădăraș cel mare... că așa-ți zic unii pe-aici; cu ce drept te-amesteci tu în treburile noastre interne?

MIHAI: Nu-s interne; îs comune...

MĂDĂRAȘ: Aiurea! Dacă lași de-o parte cîțiva cusurgii, la „Progresul” nimeni nu vrea altceva; toată lumea vrea ce este.

MIHAI: Ce este... Și ce „este”, drept vorbind?

GLIGA (intră purtînd o colivie cu doi cobai — și o depune pe masa lui Mădăraș): Poftim!

MĂDĂRAȘ: Ce-i cu asta?

MIHAI: E-he! Cobai...

GLIGA: Tovarășe președinte... îți predau șeptelul. Uite și cererea...

MĂDĂRAȘ: Care cerere?

GLIGA: Trec la „Spicul”. Pe mine să nu mă puie Golovics la curățat cuști de...

MĂDĂRAȘ: Nu-ți place munca?
GLIGA: La Gostat îngrijeam vaci cu 24 de litri la zi. Îmi plăcea... Da' cu... (*gest spre cobai*) mai mult scribă decît...

MĂDĂRAȘ: Îți cumpărăm o vacă. Împăcat?

GLIGA: Eh! Aici... numai morcovarii și negustorii au parte de cinste! Cobai, șoareci, vacă... nu știu: vorba-i că mă doare inima cînd vîd: dăm iama-n viitorul copiilor...

MĂDĂRAȘ: Nu duce tu grija viitorului: am isprăvit-o cu capitalismul!

GLIGA: Da' cu bătrînețea n-am isprăvit-o. Și-ntr-o zi, ne-or lua la rost nepoții: c-am trăit în veselie, am ronțait tot, ș-am lăsat în urmă numai ruine și paragină...

MĂDĂRAȘ: Ai ceva-mpotriva veseliei? Vrei să ținem doliu?

GLIGA: Vin am băut... or să zică... în mătase și-n catifele ne-am îmbrăcat, da' o amintire cinstită nicăieri n-am lăsat; barem un butuc altoit n-am sădit! Vindem tot!... Nu-i cu cale să te retragi așa din viață...

MĂDĂRAȘ: Tu vîd că umbli să te retragi din colectivă... Te pomenești că-ncepi să-ntemeiezi a-hă-hă... orașe, cetăți, cine mai știe...

GLIGA: Cînd am văzut grajdurile de la „Spicul“, am scos pălăria. Și-acasă am desenat unu' cu mîna mea: în caietul nepotului. Nu cine știe ce, da'... o idee; că de dormit, după ce-am fost la „Spicul“... geană pe geană!

MĂDĂRAȘ: Te vîicărești ca o babă... Și cînd colo, poftim! Ai cizme noi!

GLIGA: Golovics, tot așa: „Ți-ai luat banii? Du-te, fii fericit!“... Da' „fericirea“... asta îi altceva, Mădăraș. Crede-mă: îi mai mult! (*Iese.*)

MIHAI: Cuvîntul colectivîștilor, la „Progresul“, sînt rămîne! Fiecare vrea ce este!

MĂDĂRAȘ: Voi l-ați instigat!

MIHAI: Unii au rămas țărani... Alții au ajuns colectivîști...

(*Vine Golovics, cu o damigeană; sub braț — o păpușă. Îl urmează Sofia și Ana cu tăvi încărcate; piine, slănină, roșii etc.*)

MĂDĂRAȘ: Nu-i calomnia: și tu ești țaran!

GOLOVICS: Get-beget, coada vacii!... Pofțiți, măicuțelor!

ANA: Vine fiică-mea... Suzana!

GOLOVICS: Scumpă tovă Suzica... Vocea-ți e ca muzica... (*Ia repede tava din fața lui Mihai.*) Pardon...

Așa-ncepe poemul: i-l recit de ziua ei!

MIHAI: Credeam că numai banilor le scrii poeme!...

SOFIA: Mihai, Mihai, rușine! Ne iei banii în deșert!

ANA: Numai omul sărac știe prețul banului.

SOFIA: Bărbatu-meu, pentru tutun, fura ouă de sub cloșcă...

ANA: Clocite! Și negustorul i le-arunca în cap... Nici pentru chibrituri n-aveam; duceam jăratric pe lopată...

SOFIA: Și-n foc, ardeam balegă uscată; de pe imăș; o cărau băieții cu sacul...

MIHAI: Și eu am cărat...

ANA: Lobodă mîncam; și podbeal...

SOFIA: Mîncam și vrăbii... Am mîncat și lăcuste.

ANA: Noi, și ciori.

SOFIA: Și-n sarmale, numai porumb...

ANA: Îi stau în gît banii noștri!... Blestematele!

MIHAI: N-am nimic cu banii voștri...

GOLOVICS (*spre Mihai*): Tovarășe președinte... în viață, banu-i capul capului!

MIHAI: Și capul omului... nimic nu plătește la „Progresul“?!

GOLOVICS: Împărțeala-i făcută. Și-i dreaptă; părerea mea! Capu' capului, la noi... (*iși freacă degetele*)... banul.

MĂDĂRAȘ (*alarmat*): Golovics!

MIHAI: Asta vi-i politica, la „Progresul“, Golovics?

GOLOVICS (*care s-a speriat de propria-i prostie*): Sfinte Abrahame, florile! Tușă Ana, tușă Sofia! Fuga, măicuțelor, că pică Suzana și... (*Iese cu amîndouă bătrînele.*)

MIHAI: Va să zică... devisa voastră: puterea... banii...

MĂDĂRAȘ: Ei! Golovics... un zăpăcit!

MIHAI: Frățioare... n-am ce face: la conferința raională... vorbim cîstit de toate zăpăcelile! (*Iese.*)

MĂDĂRAȘ: Golovics... Îl omor!

GOLOVICS (*intră desperat, cu o grămadă de flori*): Tovarășe președinte! Dragă tovarășe Mădăraș...

MĂDĂRAȘ: Ei?

GOLOVICS: Ne-am ras! Grădinăria...

MĂDĂRAȘ: Ce-i cu...?

GOLOVICS: S-a dus pe copcă! Ne-au lucrat... numărău' unu!

MĂDĂRAȘ: Cine? Din ce direcție?

GOLOVICS: Din direcția „Spicului“. Suzana a pactizat cu inamicul!

MĂDĂRAȘ: Ce?!

GOLOVICS : Da : se mărită !
MĂDĂRAȘ : Glume idioate !...

GOLOVICS : Mi-a spus... Ana... perso-
nal. Mumă-sa !

MĂDĂRAȘ : Unde-i baba ?

GOLOVICS (*strigă pe fereastră*) :
Ano !... Ia vin' pîn-aici !

MĂDĂRAȘ : În definitiv... ce atîta
panică ? Mărite-se ! O privește...

GOLOVICS : Că se mărită, o privește.
Da' pe urmă trece dincolo, la „Spi-
cul“, și asta...

MĂDĂRAȘ : Asta nu ! (*Anei, care toc-
mai intră.*) Ano ! Ce-ai pus la cale
împotriva gospodăriei ? Ce-i cu
fiică-ta ?

ANA : Nimic. Se mărită.

MĂDĂRAȘ : După cine ?

GOLOVICS : Asta-i : cu cine ?

ANA : Cu... la „Spicul“...

MĂDĂRAȘ : Și-atunci de ce spui că
„se mărită“ ? ! Zi cînstit : complo-
tează ! Împotriva colectivei noastre !

GOLOVICS : Orice nuntă-i un com-
plot !

MĂDĂRAȘ : Iar începi ? Iar o iei
razna ?

GOLOVICS : Pardon !... Deși... dacă-i
împotriva libertății și independenței
colectivei noastre, atunci... complot
și gata !

ANA : Pe urmă... cică să trec și eu
dincolo : cu dinșii...

GOLOVICS : Tu ? Pagubă-n ciuperce !
Poți să treci de pe-acu' ! Da' Suzana
rămîne ! Am investit într-însa !

MĂDĂRAȘ : Cu cît am investit în
fiică-ta, un camion cumpăram !
Asta-i atitudine la dînsa ?

ANA : Îi... Este : atitudine de fată-n-
drăgostită...

MĂDĂRAȘ : Nu cunosc : atitudinea-i
sau principală, sau neprincipală...
Cine-i tîlharul ?

ANA : Agronom la „Spicul“ : Demeter
Ioșca.

MĂDĂRAȘ : Habar n-am ; nu-l cu-
nosc... Cînd s-au înțeles ?

ANA : Cînd a plecat Suzana la Bucu-
rești ; s-au așezat sub măr... știi ; și
s-au înțeles.

MĂDĂRAȘ : S-au „așezat“ ?

GOLOVICS : Îi duce fata sub măr, și
ei nici că-i pasă. Halal mamă !

ANA : Dacă-l iubește !...

MĂDĂRAȘ : Iubească-l, na ! Da' să
rămîie aici !

GOLOVICS : Ori să iubească pe altul :
pe Laji ! Pe tovarășul Laji !

ANA : Nu-i place de Laji : prea of-
tează mult, prea mormăie...

MĂDĂRAȘ : Iar tîlharul celălalt,

lua-l-ar benga, pesemne că-i nechea-
ză toată ziua !

ANA : O fată, chiar de dracu' dacă
se-nDRăgostește, nimeni nu-i poate
hotărî altă dragoste. Numai ini-
ma ei...

MĂDĂRAȘ : Și interesul obștesc ? !

GOLOVICS : Just : colectivitatea !

ANA : Interesul obștesc s-anunță cu
toba : reparatul drumului, căratul
prundișului, autoimpunerea... Da' pe
cine să iubească fiica mea... asta mai
va ! Iar eu... cu de-a sila n-o mărit.
Ce-ai vrea ? Să-i bat capul : „Ia-l,
fata mamei, pe cutare ; îi om bun,
de fumat nu fumează, de băut nu
bea ; dragostea... vine ea și mai tîr-
ziu !“... Sfaturi de mamă, nu ? Știu
eu ce-s sfaturile astea ; le-am tot
auzit, la timpul meu. Le-am și ur-
mat... Da' a doua dragoste... așa...
tescuiță din ani și ani de chinuri,
nu-mi mai trebuie-n casă !

GOLOVICS : Ai, ce ne-au lucrat ! Gros-
ul cîștigurilor noastre... fișt ! (*Gest :*
„s-au dus“.)

ANA : Tu, dacă iese-un ban în plus,
ai sili-o să se mărite cu... cine știe
ce răpciugă !

GOLOVICS : Răpci... cum ?

ANA : C-o răpciugă ca tine, na !

GOLOVICS : Eu, răp... ? !

MĂDĂRAȘ : Cînd vine, o trimiți de-a
dreptu-aici ; să deie socoteală consi-
liului ! Conducerii !

ANA : Eh ! Nu-i desparți tu... nici cu
racheta ! Am și vorbit cu popa !
(*Iese bombănînd.*)

MĂDĂRAȘ : Bisericos, logodnicul !
Pînă și cu popa a pactizat !... Ce fa-
cem, Golovics ?

GOLOVICS : Îi despărțim ! Dacă
merge...

MĂDĂRAȘ : Și dacă nu merge ?

GOLOVICS : Lăsăm grădinăria. Tre-
cem la sfeclă de zahăr : o contrac-
tează statul : plătește... ahă !

(*Se apropie o melodie. Intră Suzana,
în mîna cu un aparat de radio portat-
iv. Vine spre ei în pași de dans, pune
radiou-ul pe masă. În mîna are o
pipă.*)

SUZANA : Uite-mă-s, nene Mădăraș !
(*Mădăraș o privește fioros.*) Bună
ziua, nea Golovics ! (*Golovics, idem.*)
Ați rămas gură-cască... de bucurie ?
...Hei, nea Mădăraș ! Am venit !...
(*Lui Golovics.*) Ți-a pierit graiul ?...
Sînteți supărați ? Pe mine ?... Ce
mustăți ! Coarne !... (*Lui Mădăraș.*)
Ți-am adus de la București... (*Îi vîră
între dinți pipa.*) Trage, trage, nea

Ignat a și umplut-o! (*Pipa scoate fum.*) Și pentru... (*Îi pune lui Golovics o batistă în buzunar.*) Asta... (*Batista veche.*) Spălător! Dacă-ți cureți cu ea și penița, și ghetetele, și... Așa! Ia te uită ce flăcău chipeș!... Ei, prin urmare... am venit! A fost... foarte frumos!

MĂDĂRAȘ: Sub măr?

SUZANA: Care măr?... A! Era cires, nu măr... (*Despre aparatul de radio.*) Vă place? Cînd ieșim cu brigada la plivit, îl agăț într-un copac și...

GOLOVICS: La „Spicul“?

SUZANA: Aici, la „Progresul“...

GOLOVICS: Atunci... Doamne!... Nu ne părăsești?

MĂDĂRAȘ: Nu pleci?

SUZANA: Nu. Unde să...?

GOLOVICS: Dragă Suzana, mielușeaua noastră pascală, de cînd te știu, dreptcredincioasă „Progresului“ ai fost! Mulțam' pentru batistă... (*o sărută*) și pentru pipă, în numele tovarășului Mădăraș... (*o sărută*) și pentru c-ai venit...

SUZANA: Cu plăcere, cu plăcere... Altceva? Na, gata.

MĂDĂRAȘ: Și noi, drept vorbind, ne-am gândit... (*Îi arată tabloul.*) De ziua ta!

SUZANA: Mulțumesc... Ce mare!

GOLOVICS: Și-o păpușă... Te mai joci cu păpușile?... În privința femeilor, nu prea mă descurc: cît m-am gândit pîn-am cumpărat-o!... Plînge... Vezi? Foarte scumpă!

SUZANA: Mulțam' frumos... Cum o cheamă? Katy?... Nu mai plînge, Katy! Hai: faci nani-nani cu mămica!

GOLOVICS: Hm! Zău că-i de invidiat... (*Toarnă vin.*) Ce spaimă ne-ai tras! Ufff!

MĂDĂRAȘ: Noi nu ne „speriem“! Noi ne scandalizăm! (*Luîndu-și paharul.*) Mulți ani!

GOLOVICS: Ți-am compus și o poezie: „Scumpă tovă Suzica... Vocea ți-e ca muzica...“ Mai departe nu spun: cad în cultul personalității...

SUZANA: Nu cădea, da'... dac-ai început să te clatini, zi-i pîn' la capăt. Femeilor, cică, numai de persoana lor să le vorbești. Hai, înc-o strofă!

MĂDĂRAȘ: Laudă-i munca, nu vocea!

SUZANA: Așa-i că ți-a trecut și dumitale supărarea?

MĂDĂRAȘ: Faci bine că te măriți: în viață, orice om are nevoie de-o pereche.

GOLOVICS: Nu-ți cunosc logodnicul, da' bine-ai ales, să știi!

SUZANA: N-am „ales“. M-am uitat: atîta tot: eu la el, el la mine... Și cînd l-am văzut că-ncepe a se-ncrunta... am știut că vine buclucul...

MĂDĂRAȘ: Dragostea, im? (*Suzana face semn că da.*)

GOLOVICS: Ui, sălcioara Maicii Pre-cista! Unde nu mai dă și peste mine-un buclucel ca...! Ai-ai... Și cînd nuntim?

MĂDĂRAȘ: Întîi îți facem casă; noi: clacă!... Golovics! Cheamă brigadierii, cheam-o pe maică-sa...!

SUZANA: Numai că... loșca nu se mută la noi!

MĂDĂRAȘ: Ce? Stai, Golovics!... Și-atunci, cum?

SUZANA: Din moment ce unificăm gospodăriile...

MĂDĂRAȘ: Eeee!...

GOLOVICS: Doamne! Vocea asta numai a muzică n-aduce!

SUZANA: Satele ni-s, oricum, contopite!...

GOLOVICS: O auzi, o vezi, da'... cum s-o crezi?!

MĂDĂRAȘ: Contopite?! Cine-a spus-o? Cine-a hotărît-o?

SUZANA: Știe oricine... toți oamenii spun că unificarea...

GOLOVICS: Să nu spuie! S-a hotărît o dată că n-au dreptate? S-a hotărît!

MĂDĂRAȘ: Dragostea... dacă merge-mpotriva hotărîrilor... nu-i dragoste: îi complot!

GOLOVICS: Împotriva hotărîrilor în vigoare nu s-admite. Punct!

SUZANA: Da?! Atunci trec la „Spicul“! Punct și eu!

MĂDĂRAȘ: Ba rămîi la „Progresul“: ești investiția noastră, nu a lor!

SUZANA: Pîn-acu' m-am știut brigadieră. Acu' aflu că-s „investiție“.

MĂDĂRAȘ: Ești! Și-ncă-n sectorul nostru A: în circuitul agricol!

GOLOVICS: Investiție. Dacă vrei, te socot la leu: ne-ai costat... pe puțin, prețul a două vaci!

SUZANA: Nu te-apuca să convertești oamenii în vaci! Nu-i nici cinstit, nici...

GOLOVICS: Ba mi te-oi converti, fată dragă, și-n ovăz la nevoie: trei vagoane-am contractat...

MĂDĂRAȘ: Mută-ți-l pe el aici. Tîlharul!... N-avem om în locul tău!

SUZANA: Dacă organizai mai bine cursurile de specializare, secretarul nostru n-ar fi trebuit să-și piard-

acuma vremea: să ne strecoare oamenii la cursuri... numai el știe cum, dac-ai întârziat atîta!

GOLOVICS: Doamne, în ce hal a ajuns! Îl critică pînă și pe propriul ei președinte!

MĂDĂRAȘ: Frumos! Și-o spui unui om care, zi-noapte, dă gospodăriei tot! (*Desfăcînd cureaua pantalonilor.*) Cînd m-ai ales președinte, aici mă-ncheiam. Acu' aici am ajuns, de-atîta alergătură!

SUZANA: Și dacă păstrai două-trei găuri pentru-nvățămint, ce era?... Prea irosim timpul pe bani peșin... și prea gîdim puțin, prea rar, prea fără perspectivă...

GOLOVICS: Tînără-tînără, da'... a și ajuns să critice!

SUZANA: Bătrîn-bătrîn, da'... încă n-a-nceput să critice!

MĂDĂRAȘ: „Bani peșin“, da!... Adu-nați, toate, grămezi de bluze, fuste plisate, pelerine de nylon, chiloți de nylon, clipsuri în urechi, în nas, după gît, și poșete, și cîte cîrpe, și... Astea pe sărutări le-ați primit? Nu pe „bani peșin“?

GOLOVICS: Cămașă de cînepă nu vă mai place: umblați care mai de care după fleacuri, străvezii, aerisite, găurite... Ia! Pun rămășag că și tu porți dedesubt tot...

SUZANA (*ferindu-se*): Cu multe fete pui rămășag?

GOLOVICS: Întîiu-n viață!... Da-l cîștig!

MĂDĂRAȘ: Golovics! Lasă găurile, lasă...! Ia spune tu, fata mea, cînstit: cînd n-aveai decît o treanță de stambă și spălai cimentu-n bucătăria popii, cine ți-a luat apărarea?

GOLOVICS: La voi acasă — vînt: țineați un purcel, da'... creșteai mai mult grohăit decît purcel!

SUZANA: N-am uitat, nene Mădăraș. Dumneata mi-ai luat apărarea...

MĂDĂRAȘ: Și la școală cin' te-a-nscris?

SUZANA: Tot dumneata...

MĂDĂRAȘ: Și-ntr-a cui căruță te-ai dus să-ți dai maturitatea?

SUZANA: Într-a dumitale...

MĂDĂRAȘ: Și brigadieră la grădinarie, cine te-a propus?

SUZANA: Dumneata cu nenea Golovics...

GOLOVICS: „Nenea Golovics“!... MĂDĂRAȘ: Și dac-ai ajuns să-ți cumperi mobilă, radio, cui trebuie să-i mulțumești?... Spune: cui?

SUZANA: Muncii mele și... gospodăriei colective!

(*Se aude goarna lui Ignat.*)

GOLOVICS: Asta numa-n cărți — oameni care-ncălzesc șerpi la sîn!

SUZANA: Nici un șarpe. Alte lighioane-s pe-aici...

MĂDĂRAȘ: Te-ai molipsit de la tilharul cela... Dau eu ochii cu dînsu-ntr-o zi!

(*Apare, străjuît de Ignat și Laji, Ioșca. Înainte de a fi văzut de Mădăraș și Golovics, Ioșca face semn Suzanei să nu-l divulge.*)

IGNAT (*cu goarna legată de gît*): To-varășe președinte, un spion de la „Spicul“! L-am înhățat, l-am adus! Merg să mai caut... (*Iese cu Laji.*)

MĂDĂRAȘ: Ce-i cu dumneata?

LAJI (*de pe prag*): Vrea unificare! La grădinarie l-am prins: umbla cu agitația printre femeii!... (*Iese.*)

MĂDĂRAȘ: Cu cine vrei să te unifici, tovarășe?

IOȘCA: Cu gospodăria dumneavoastră. Integral!

GOLOVICS: A-pa-pa! Lăcomos îi, doamne!

MĂDĂRAȘ: Șezi! Am a-ți pune cîteva-ntrebări... Noi, Suzana, am lămurit-o: cu „Spicul“ nu ne unim; nici „integral“, nici parțial!

GOLOVICS: Nici en gros, nici en detail!

MĂDĂRAȘ: Adu-ți logodnicu-ncoace; dacă-i trebuie nevastă, îl conving eu să treacă la „Progresul“!

SUZANA (*arătînd o fotografie*): Dacă vrei să dai ochii cu dînsul... uite-l!

Al treilea din dreapta, mustăciosul...

MĂDĂRAȘ: Ce hoț de cai!

IOȘCA: Ei, ei, nici așa!...

MĂDĂRAȘ: Nu te-amesteca unde nu-ți fierbe oala!

GOLOVICS (*privind fotografia*): Da' asta-i șpanchi, Suzana! Uite-așa te vede: împletită, jumătate peste jumătate!

SUZANA: Nici nu pretinde mai mult...

IOȘCA: Băiat modest, zău...

SUZANA: A și spus: îi fericit să mă vadă oricum!

MĂDĂRAȘ: Dacă n-ai cap, n-ai !

Mergi la popă cu orice golan !

IOȘCA: Na, na ! Asta...

GOLOVICS: Nu te băga, domnule, așa ! Ai vreun interes ? (Suzanei.) Să chiorăsc dacă nu-i șpanchi !

SUZANA: M-am uitat eu bine-n ochii lui... Știi ce-a spus... atunci?... „Ia te uită ! cică... are Suzana asta niște sprincene... aripioare de rîndunică...!“ (Confidențial, lui Ioșca.) Drept, tovarășe spion ?

IOȘCA: Cam așa-i...

GOLOVICS: E-te cum o examinează... Tovarășe !

SUZANA (lui Ioșca, arătîndu-i poza): Șpanchi ? Băiatul ăsta ?!

IOȘCA: Categorical !

GOLOVICS: Nu ți-am spus ? Vede oricine : pînă și tovarășul !... Vă mulțumim pentru ajutor !

MĂDĂRAȘ: Mă rog... aripă de rîndunică, ori coadă de pisică, la brigadă n-avem cu cine te-nlocui !

SUZANA: Ba da. Cu maică-mea, de exemplu...

MĂDĂRAȘ: A ! S-o trimitem la școală și pe dînsa, nu ? Investim și-ntr-însa o grămadă de bani... și-ntr-o zi aude vreun nătărău că... are și baba-hirca pe undeva vreo minunăție, vreo coadă de rîndunică, ori...

GOLOVICS: Și-o ia razna după fii-că-sa !... No, nu merge : n-am mîncat mătărgună !

SUZANA: Pentru... scurt : punctul meu de vedere : îl iubesc pe Ioșca. În concluzie, trebuie să-i fiu nevastă. Dacă vă interesează, precizez, ca să se știe : agronom, cadru cu mari perspective de dezvoltare sub toate aspectele. Și mă iubește : numai pe mine. Pe ni-meni alta !

IOȘCA: Absolut !

MĂDĂRAȘ: Te-amesteci într-una !... Dumneata, care habar n-ai despre ce-i vorba.

GOLOVICS: Nu te lăsa-mbrobodită. Bărbații... mai știm și noi cîte ceva : doar is bărbat și eu.

SUZANA: Mă iubește nu-mai pe mi-ne !... Și dacă vă pare șpanchi, îl pun să-și lichideze și lipsa asta : îl critic... el începe a mă privi chiorîș... chiorîșul lui înseamnă de fapt

drept — și cu timpul rămîne-așa. Iar dacă n-oi izbuti...

LAJI (intrînd): Tovarășe președinte !

SUZANA: ...atunci mă mărit cu Laji ! Da' pînă una-alta, el are și mai multe lipsuri.

LAJI: De mine, tovarășă, te poftesc să nu-ți bați joc ! Nu-mi lipsește nici pe dracu' ! Și... tovarășe președinte !... dacă mai prind vreun străin vîrîndu-și nasul pe-aici, îl apuc de urechi... și-l pocnesc uite-așa, zău, tot în pîntece : ca pe un măgar ! Măgar cu cruce-n spinare !

IOȘCA: Iar eu, dac-o mai ții așa, îți retez urechile pe loc ! Înțeles ?

GOLOVICS: Nu te-amesteca, domnule ! Cu ce drept ?

MĂDĂRAȘ: La urma urmei, ce vrei ? Cine ești dumneata ?

IOȘCA: Logodnicul Suzanei : Deme-ter Ioșca, la dispoziția dumnea-voastră !

SUZANA (sărîndu-i de git): Tu ești ? De ce n-ai spus de la-nceput ?

GOLOVICS: Doamne ! A tăbărit și ăsta pe capul nostru !

MĂDĂRAȘ: Atunci, hotărăște-te : pleci sau rămii ?

SUZANA: Dacă nu vrei unificare... si-gur că plec.

MĂDĂRAȘ: Golovics ! Nici un cadou ! (Întoarce tabloul cu fața la perete ; pe dosul tabloului apare mutra lui Mădăraș însuși, cu mustați zbirlite, de cotoi furios.)

GOLOVICS: Nimic ! Ce cadou ?! (Pune pe dulap damigeana, păpușa.)

MĂDĂRAȘ: De lăsat, nu mă las ! (Cu mîini tremurînde, sună la telefon.) Anunț raionul ! Regiunea !... Raionul te-a evidențiat, raionul te-a-nvățat, raionul te-a propus la decorare...

GOLOVICS: Da' decorația ți-o re-trage ; jur !

MĂDĂRAȘ: Cum să pleci ? Crezi că-ți merge ?! Din pîinea „Progresu-lui“ ai crescut ș-ai ajuns om ! Pe aripa noastră te-ai ridicat la celebritate !

GOLOVICS: Da-ți retrace și celebri-tatea, n-ai tu grijă !

SUZANA: Retrageți, retraceți... Iubi-tul tot nu mi-l puteți retrace !

— CORTINA —

Terasa, la sediul „Progresului“, semicirculară. Geamlie colorat, cu citeva din ferestre deschise. La stînga, scări spre curte. La dreapta, două uși : una dă în biroul președintelui, cealaltă în sala de ședințe. Prin ferestre vedem : capătul unui grajd foarte dărăpănat, o grădină înflorită, grădinăria și, departe, țigla acoperișurilor satului. Mobilierul terasei — scaune împletite, masă-bibliotecă, televizor, — de unde se vede că terasa servește și drept club. O armură medievală, folosită și drept cuier, are două perechi de pîteni moderni. Tablou de onoare cu poza Suzanei. E duminică și, de departe, se aud clopote. La ridicarea cortinei, în scenă nu-i nimeni. Sună telefonul.

IGNAT (*a urcat, în fugă, scările, din curte*): Alo, da... Eu, „Progresul“... Pro-gre-sul... Eu: Apostol Ignat... To-varășul președinte stă-n ședință : de dimineață : dare de seamă despre conferința pe țară : Suzana !... Așa, amîndouă : și „Progresul“ și „Spicul“... Îi spun... N-ai mai fost pe la noi ?... Pe la Sokola veniți ; îi dru-mu' mai bun... O țineți drept-nainte, pin' dați de mine : unde-s eu cu goarna, acolo-ncepe „Progresul“... No-roc să deie Dumnezeu ! (*Pune recep-torul în furcă, își șterge furios frun-tea și scoate pălăria, din care curg bani ; speriat, îi adună grămadă pe masă și-i acoperă cu pălăria. Se duce la fereastră.*) Sofia, pieptăna-te-ar naiba ! Unde umbli ? Nu ți-am tra-sat să stai la telefon ?

SOFIA (*de afară*): Vin, vin ! Nu mai urla...

IGNAT (*revenind*): Smintita ! (*Face semn cuiva, din ușa pe care scrie „Sală de ședințe“, arătînd că s-a te-lefonat.*)

GOLOVICS (*venind*): De-o mie de ori ți-am spus : nu-mi face semne-n șe-dință !

IGNAT : Dacă-i important !

GOLOVICS : Nu-i important !...

IGNAT : Vin de la ziar. Iau și poze.

GOLOVICS : Aaa ! Asta-i chiar im-portant. Le dai drumu' înăuntru. Aoleu, ba nu ! Suzana ne-a trădat, ne-a vîndut : de un sfert de ceas, numai despre unificare vorbește ! Dacă trag de partea lor și presa, ne-am dus pe copcă !

IGNAT : Atunci... țin presa la poartă ?

GOLOVICS : Fă-i vînt la grădinărie ; să fotografieze motopompa !... Către grajd, circulația interzisă !

IGNAT : Cine-a-... ?

GOLOVICS : Ministrul : febră aftoasă !

IGNAT : Țeles !

(*Vine Gliga, în mîină, cușca lui cu doi cobai. Vrea să intre în ședință. Golovics îi aține calea.*)

GOLOVICS : Ce vrei cu ?...

GLIGA : Mă-nscriu la cuvînt.

GOLOVICS : Mă rog. Și cușca ?

GLIGA : Pentru exemplificare. Cică-i aici și instructoru' raional de partid : tovarășu' Bologa. Să ne vadă graj-durile, șeptelu' !...

GOLOVICS : Nu-i tovarășu' Bologa... Dragul meu, n-o fă pe nebulun... Ții cu tot dinadinsul să ne rușinezi ? !... (*Îi ia cușca din mîină.*)

GLIGA : Iau cuvîntul și-atîta tot. Dă-ncoa' exemplele concrete !

(*A scos din cușcă cei doi cobai. Go-lovics încearcă să-i răpească.*)

GOLOVICS : Zău că-ți gîtui exem-plele !... Gliga dragă, prietene, bie-tele animale nu ți-au făcut nimic. De ce le chinuiești ?

GLIGA : Le-arăt la oameni ! Dreptul meu...

GOLOVICS : Nu-ți folosi drepturile cînd nu se cade... Hai să ne-mpăcăm, Gliga dragă !

GLIGA (*pune cobaii în buzunare*): Odată și-odată, trebuie să-nțeleagă careva că asta nu-i șeptel ! (*Intră în sala de ședințe.*)

GOLOVICS : Doamne, Dumnezeu ! Se pretinde om — da' nu-și respectă nici contabilul, nici... (*Pleacă după Gliga.*)

SOFIA (*venind din curte*): Tu, Ig-nat ! Cînd mă vezi vorbind cuiva, nu mă...

IGNAT : Tu dacă vorbești cu cineva, înseamnă că birfești pe altcineva. Ți-am dat în seamă telefonul, ori nu ți l-am dat ?

SOFIA : N-am birfit pe nimeni.

IGNAT : Taci din gură, că te știu eu : cînd îmi ieși 'nainte cu-așa mutră luminată, totdeauna vii de la bir-feală !

SOFIA : Și, mă rog, cu ce alta să mă luminez, dacă-mi trec viața lîng-un paznic ? Ziua se odihnește, noaptea doarme, iar eu...

IGNAT : Cu păznicia, las-o-ncurcată !... Ia spune : de ce mînjiți voi cînstea Suzanei ?

SOFIA : Cine o „mînjește“ ?

IGNAT : Răspunde, nu-ntreba ! Ați umplut satul cu povești ! Î-i ofticos logodnicul ?

SOFIA : Orice-ai zice, taică-su-a fost !
Întrebă-l pe domnu' Golovics...

IGNAT : Da' cealaltă istorie... că Suzanei i se scurtează fusta-n față... că de-aceea-i dau ei zor cu nunta... cine-a scornit-o ?... Zi !

SOFIA : Pe linia asta... Laji face propagandă...

IGNAT : Și tu ce te ieși după Laji ?... Ai uitat ? Când m-ai cărăbănit pe mine la popă, tu nu erai cu fusta scurtă-n față ?

SOFIA : La mine-a fost din boală : dropică...

IGNAT : Dropică, dropică : pentru mai-că-ta ! Da' între noi... patru luni după nuntă... cum ți-am botezat boala ? János, nu ?... Halt ! Ține-ți gura ! Reculește-te !...

SOFIA : Eu să mă recu... ? !

IGNAT : Și cu nepotul ? De ce să fie nepotul Suzanei ghebos ori bilbiit, dacă lor nu le trebuie nuntă cu popă ?!... Vor nuntă utemistă ? Să fie sănătoși !... Viriți femeia-n sperieți de pomană ! O bisericoasă ; pin' la urmă te pomenești că ia brașoava-n serios. Și dacă vă demască cineva, eu, ca soț al tău legitim, trag ponoasele : locul, slujba !

SOFIA : Domnu' Golovics spune că...

IGNAT : Halt ! Ai tu habar cîți bărbați au decăzut din slujbe din pricina muierilor ? !

SOFIA : Și-o pierdem... așa... ? Suzana-i cea mai bună brigadieră ! Tocmai cu dînsa și-a găsit ăla să se-nsoare ?

IGNAT : El... se știe : cu tine-ar fi vrut. Da' nu-ngăduie raionul ; că ție, cică, îți trebuie-o aprobare specială, de la Marea Adunare Națională : că dacă pleci, cică, pe cine punem responsabilă-n loc la campania birfelilor ?

SOFIA : Ignat !

IGNAT : Gata. Scurt : de partea unificării, nu-s ; da' copiii ăștia doi merită tot respectul ! Iar la dragostea lor... să binevoiți a vă scoate pălăria !

SOFIA : Aaa-min ! (Ignat dă să-și pună pălăria, dar descoperă banii. Cu grijă împinge pălăria spre marginea mesei.)

IGNAT : Parcă vine cineva... Ia uite-te pe fereastră...

SOFIA : Nu m-amesteca-n resortul tău. Eu la telefon îs de servici.

IGNAT : Te rog, Sofico... Uh ! șelele !...

SOFIA : Mă porți de colo-colo ; mai rău ca pe-un ogar ! (Se duce la fereastră. Ignat se grăbește să-și pună pălăria în cap.) Azi-mîine, dau ortul

popii de-atîta muștruluit... Eh... Ți-i lua altă nevastă și...

IGNAT : Asta... niciodată : una mai brează ca tine, nu găsesc !... Și decît a doua ca tine, mai bine lipsă !... (Iese.)

SOFIA : Așteaptă, dacă-i pe-așa : de nu te-oi lăsa-ntr-o zi !...

MĂDĂRAȘ (intră, urmat de Golovics, cu aerul că fuge de niște aplauze furtivoase) : A ! Asta nu rămîne fără răspuns ! Îl chem pe tovarășul Bologa ! Urgent ! Să puie ordine chiar el, dacă...

SOFIA : Cică vine-un ziarist, Antoane ! (Iese.)

GOLOVICS : „A ieșit la drumu' mare anarhia !” Așa să-i spui...

MĂDĂRAȘ : Alo ! Dragule, tovarășul Bologa-i acolo ?... Era vorba că vine la noi... Bun, mulțumesc. Alo ! Tovarășul Bologa ?... Aici Mădăraș... Da : plesnesc de furie !... Pentru că-s înapoiat, osificat, înțepenit...

GOLOVICS (șoptindu-i, din caietul de notițe, critici proaspăt aduse) : „Măsea stricată, carii...”

MĂDĂRAȘ : Da : mai sînt și cariat. Și n-avem orizont, la investiții ne orientăm ca vițelul la poartă nouă, molima banului peșin ne-a dat gata...

GOLOVICS : „...nu vezi dincolo de lungul nasului...”

MĂDĂRAȘ : Gospodărim nejust zilele-muncă, nu ne luăm după exemplul lui frate-meu...

GOLOVICS : „...te-ai scrîntit ca mentalitate...” (Mădăraș, furios, îi face semn să tacă.)

MĂDĂRAȘ : Ni se viră-n suflet, „Spicul”, pină și pe calea căsătoriilor. Mai rău ca Maria Tereza cu dinastia ei ! Și nu le-ajunge : infiltrează agitatori, ne-ațîță-mpotriva propriii noștri oameni... Spun și concret : Suzana, Gliga, alții... Îmi subminează munca, atribuțiile ; nemaipomenit, tovarășe Bologa !... Ba nu mă calmez deloc. Din moment ce apăr dreptatea ! Mie, ca președinte, nu mi-i îngăduit să mă orientez către-un viitor pe care colectivității nu-s în stare să-l vadă : că mă rup de mase ! Rămîn în urmă !... Mă rog, oricum, cineva tot rămîne-n urmă ! (Vine Gliga, bagă cobaii în cușcă și pleacă în curte.) Da, recunosc, construcțiile nu-s aprobate ; n-am avut posibilitatea : degeaba fac ei scandal !... Bine, vă aștept... (Pune receptorul în furcă.) Așa ! Le trasează el linia, tovarășul Bologa !... Ia zi, Golovics : cine-a

pus-o pe Suzana să ridice prostia asta cu unificarea ?

GOLOVICS : Luările de cuvânt trebuiesc sistate imediat ! Care are ceva, să deie-n scris... Mai bine ne batem cu gîndacii de Colorado, cu orice, decît cu... (*Vine Suzana.*) Uite-o !

MĂDĂRAȘ : Cine ți-a dat ție tonul în cîntecul ăsta cu... unificarea ?

SUZANA : Nu te supăra. Cred că tot ce-am spus e adevărat și drept.

MĂDĂRAȘ : Minciuni, dreptatea voastră !

SUZANA : Nici o minciună...

GOLOVICS : Ba și nerecunoștință pe deasupra !

SUZANA : Am spus ce-am înțeles : din ce vorbim la organizația de partid, din ce ne spune și tovarășul Bologa...

MĂDĂRAȘ : Zi, noapte, una aud : „și mîine ce-o să fie ?” „da” poimîine ? “da” copiii, pe urmă ? “Doamne... da” fondul de bază ? “Văicăreli de sinistrați ! Și doar nu vă bate-n cap nici o grindină !... Viitoru-i sigur, oricum... Ce tot pretindeți voi ? Oamenii vor să trăiască ; n-adună bani să cumpere moșii : să aibă camera plină — untură, șunci, de toate — să aibă radio, televizor, mașină de spălat rufe, plăpumi de mătase, motocicletă...

GOLOVICS : Nu ne trebuie proprietate : numai bucuriile ei...

SUZANA : Biblioteca ai omis-o...

MĂDĂRAȘ : Nimeni nu pretinde să ne sacrificăm pentru copii. Gărgăunii lui Gliga !...

GOLOVICS : Eu, de exemplu, nici n-am copii...

MĂDĂRAȘ : Nici n-o să ai !

SUZANA : Gliga are dreptate !

MĂDĂRAȘ : Faci jocul logodnicului... Tilharul !

GOLOVICS : Unifică-te cu el, fetico, n-ai decît ! Da' pe noi, restul gospodăriei, nu ne-amesteca !...

MĂDĂRAȘ : Egoistă, nerecunoscătoare... Fătărnice și linguseală, — dragostea ta pentru noi ! Îmi pare rău că te-am trimis la școală... Golovics ! Notează : dacă ne mai cer vreo femeie undeva, sub 50 de ani nu trimitem !

GOLOVICS : Nici măcar la tabăra de pionieri ! Limita inferioară de vîrstă — mătusa Sofia !

SUZANA : Egoistă, nerecunoscătoare, fătărnică, lingușitoare... fac jocul logodnicului... dreptatea mea-i numai minciuni... Mi-ai ținut loc de tată, bădiță Mădăraș... Drept recunoștință,

vrei să spun alta decît gîndesc ; să fiu... ecoul duminicilor. Drept recunoștință, minciuni : că dumneata ai dreptate-n toate, iar oamenii nicăieri... Să mint din recunoștință : că unificarea-i așa... o manevră împotriva președintelui... Drept recunoștință, să mint : cine-l critică pe președinte, numai din nerecunoștință o face... Să mint pîn' la capăt, atunci ? Din recunoștință ? ! Să-ncep a spune că nu-l iubesc pe Ioșca ?... Uite, nu se poate : nu vreau să mint deloc ! Pe nimeni ! Nici din recunoștință, nici din nerecunoștință ! (*Se îndreaptă spre ieșire.*)

GOLOVICS : Am spus eu : șarpe încălzit la sîn...

MĂDĂRAȘ : Suzana !

SUZANA : Poftim !

MĂDĂRAȘ : Nu te minți nici pe tine, dar atunci... (*Suzana ridică din umeri.*)

MĂDĂRAȘ : Dacă ai luat la purecat viitorul nostru, nu-l ocoli pe-al tău !

SUZANA : Eu... îl iubesc pe Ioșca !

GOLOVICS : Te-ai pregătit pentru facultate, nu pentru Ioșca.

MĂDĂRAȘ : Începi multe... nu isprăvești nimic... Praf și pulbere-o să s-aleagă din tine !

SUZANA : Îl iubesc pe Ioșca.

GOLOVICS : Și agronom n-ai să fii. Ai să fii mamă : mamă eroină.

SUZANA : Îl iubesc pe Ioșca.

MĂDĂRAȘ (*pornind spre ieșire*) : „Îl iubesc pe Ioșca, îl iubesc pe Ioșca...”

GOLOVICS : Am plecat ! Nu te-ntreb pentru ce-l iubești : în dragostea ta nu există „pentru că !” „Îl iubesc pe Ioșca, îl ador pe Ioșca...” Un telefon, asta ești ! O diafragmă blocată !

MĂDĂRAȘ : Îți trasează el linia, tovarășul Bologa ! (*Pleacă amîndoi.*)

SUZANA : Orice linie mi-ar trasa, oricine, pe Ioșca tot îl iubesc.

(*Scena se întuneacă. Muzică ; apoi risul Suzanei. Pe melodia cîntată de radio-ul ei portativ, Suzana dansează cu Ioșca. Apoi, muzica încetează.*)

SUZANA :

E timpuriu, prea-i timpuriu
Să port năframă de femeie.
Și-ar fi păcat de-ar fi să fiu
Mireasă făr' de pirotechie.

IOȘCA :

O toamnă-ntreag' am suspinat...

SUZANA :

Dar iarna-s nopți fără sfîrșit,
Iar eu cu dumneata-ntr-un pat.,
Nici de gîndit ! Nici de gîndit !

MADĂRAȘ (către Golovics) : Chinuiești redactorii de pomană :
versuri timpite, rime firnăite...

IOȘCA :
Nici de gîndit ? Nici de gîndit ? !

SUZANA :
Vîntu-i crud, prea suflă rece...

Zău, ascultă, domnul meu :

Mai pe vară dacă-i trece —

Pin' atunci mai cresc și eu...

IOȘCA : Ba nu mai aștept deloc : prea
ți se-nmulțesc păcatele...

SUZANA : Mărturisesc tot ce-i de măr-
turisit...

IOȘCA : Mi s-a mai și șoptit cîte
ceva... Ia stai ! Să-ți măsoar fusta...

SUZANA (*dîndu-i peste mină*) : Ce zel
pe dumnealui !... Întîi ia autorizație
de la sfat, pe urmă înțelege-te cu
Golovics și Mădăraș, după aceea mu-
tă-te la noi... A ! Cu consimțămîntul
raionului, mutarea ; altfel...

IOȘCA : Ești o birocrată !

SUZANA : Nu-i adevărat, sînt o in-
vestiție !

IOȘCA : Tu ? Habar n-am avut...

SUZANA : Sînt : în circuitul agricol.
IOȘCA : Te-ai plasat bine : te-ai în-
virtit... Investiție !...

SUZANA : Așa ? Ia ascult-atunci, sti-
mabile : cum o mai duci cu ofica ?

IOȘCA : Mulțumesc ; multă vreme n-o
mai duc...

SUZANA : Sărăcuțul !... Pîn' te vindeci,
într-un cîntec te țin : „Culeg flori o
mie... Îi fierb doctorie“...

IOȘCA : Asta lui Lăji cîntă-i-o ; eu...

SUZANA : Nu mă cicăli cu Lăji. Șpan-
chiule ! Tilhar ! Hoț de cai !

IOȘCA : Hei, hei ! Mă sugrumi !... Ia
zi : cum te-a cerut Lăji de nevastă ?

SUZANA : Lăji ? Întîi, parc-a-nghițit
un băț ; pe urmă i s-au aprins ure-
chile, și, hodoronc-tronc, a vrut să
mă sărute.

IOȘCA : Cu forța ?

SUZANA : Cu forța. Da' nu i-a mers...
Eu... chiar de-ar fi vorba de-un băr-
bat tare ca un bivol, eu... Eu, cel
mult, mă las...

IOȘCA : Ia să văd !

SUZANA : Da' nu oricui.

IOȘCA : Condiții ?

SUZANA : Da : numai cui nu vrea.

IOȘCA : Păi... atunci chiar că nu
vreau !

SUZANA : Nici un pic ?

IOȘCA : Mț ! Deloc !

SUZANA : Ha ! Iar eu mă ferece de-
geaba !... Tovarășe dragă... dacă nu
te superi... liber locul ? *(Se aruncă
în brațele lui Ioșca.)*

IOȘCA : Ia spune : de fapt... mă iu-
bești ?

SUZANA : Îți spun mîine seară : sub
măr, știi tu...

IOȘCA : Știu. Da' nu mai ține păcă-
leala : noi sub măr, iar maică-ta ne
pîndește din fereastră !...

SUZANA : Dacă nu cunoști terenul !...
Mai este-un măr. Nu departe...

IOȘCA : Aha ! Mă porți din copac în
copac și-mi ții prelegeri despre ro-
șiile de iarnă !...

SUZANA : Nuuu... Mărul ăsta, al doi-
lea, e-ntr-un loc unde se pot orga-
niza și... altfel de discuții.

IOȘCA : De pildă, despre ce ?

SUZANA : De pildă, despre... roșiile
de vară.

IOȘCA : Am măcinat la agrotehnică
cu tine, de-de-de... m-am săturat
pînă-n gît.

SUZANA : Nu te sătura. Eu... trebuie
să fiu întîiul agronom ieșit de-aici
din sat... Se poate urma și fără frec-
vență, nu ?

IOȘCA : Vedem noi... Deocamdată, în
prima etapă, nu-nvățăm : ne cunu-
năm ! Este ?

SUZANA : O să fie... ușor și frumos :
am notițele tale, cursurile... Unde
nu-nțeleg, îmi explici... Ești numit
conducător principal al seminarului !

IOȘCA : Bine, bine...

SUZANA : Or să-ntrebe : „Unde-i agro-
noama ?“ Agronomul șef, de colea,
călare pe-un cal negru : „Tocmai a
ieșit cu brișca...“ *(Legănîndu-se pe
genunchii lui Ioșca.)* Grozavă brișcă !
Toată viața aș călători... și aș călă-
tori...

ANA *(a intrat pe ultima frază)* : Rup
curile, fetița mamei, cu-atîta călă-
torit...

SUZANA : Rupe-se ! Asta și merită...
Ce-i, mamă ?

ANA : Nimic. Mai pieptănați-vă și voi,
mai... Mergem la preot.

IOȘCA : Ce să facem la preot ?

ANA : Să hotărîm ziua nunții.

IOȘCA : Noi facem nuntă utemistă.

SUZANA : La căminul cultural.

ANA : Faceți. Da-ntîi la preot. Dăm
Domnului ce-i al Domnului...

IOȘCA : Și Utemeului ce-i al Utemeu-
lui... Nu mergem, mamă, la nici un
popă.

ANA : Fără preot, nu dau fata. Părin-
tele-a și spus-o : foarte deslușit : „că-
sătoria nu-i întocmire omenească“.

IOȘCA : Asta-i drept : sînt căsătorii
care... numai a faptă omenească
n-aduc !

ANA : Căsnicia — a spus părintele —
„nu se celebrează numai jos, pe pă-
mînt, dar și sus, în ceruri !“

SUZANA : Sus ? Îl rugăm, dac-o avea
timp, pe Gagarin. E bine ?

ANA : ăsta cine-i ?

IOȘCA : Parohul din Bicsad.

ANA : Să fie sănătos. Cînd eram co-
pilă, îmi pare că l-am apucat slu-
jind pe tată-su... Da' voi, mai bine,
luați seama la ce se spun : căsnicia,
dacă-i făcută-naintea lui Dumnezeu,
nimic n-o mai dezleagă !

SUZANA *(lui Ioșca)* : Îi trebuie-un
ginere definitiv. O dată pentru tot-
deauna !

ANA : Glumiți cu ce nu se glumește !
Eu nu vreau să-mi știu nepotul ghe-
bos ! Nici bilbiit !... Copilaș nevino-
vat, și să-l pască-atîtea blesteme ?

IOȘCA : Care blesteme ? Îi bilbiită Su-
zana ?

SUZANA : Îi ghebos Ioșca ?

ANA : Orice copil are drept la binecu-
vîntarea cerului. Și asta numai pă-
rintele i-o poate mijloci !

IOȘCA : Hai să ne lămurim, mamă : cine-o să fie tatăl copilului — dac-o fi, copilul — eu, ori părintele ? De câți părinți are nevoie-un copil ?

ANA : Are nevoie și de-un părinte sufletesc !

IOȘCA : Uite, nu te supăra : rămân responsabil eu : pentru amândoi !

ANA : Tu, în păgînă ta, îți iei orice răspunderi...

SUZANA : Lasă-l în pace, mamă ; facem dintr-însul un fel de întovărășire : de tați, de soți, de gineri, de...

ANA : Nu mai știi de frica cerului ? Ai și uitat ce-a spus cuviosul Tobias ?

SUZANA : Părintele Tobias să-și ție nasu-acasă ! Facem nuntă utemistă.

IOȘCA : Mamă, n-are rost să ne certăm. Mai ales că eu... nu știu, da'... mi se pare... nu prea-s catolic : sînt un fel de protestant.

ANA : Atunci... gata : oricum ai da-o, căsătoria tot nu-i valabilă !

IOȘCA : Și ce preferi : nevalabil bună, ori valabil proastă ?

ANA : Cu voi... în veacul veacului n-o isprăvești !... Mă rog : așa, nu dau fata !... Eu, răposatu' bărbatu-meu, tată-su, n-am avut cu ce cumpăra inele. Ș-am îmbătrînit c-o închipuire frumoasă : vedeam preotul sfințind inelele voastre... Tocmai bucuria asta mi-ați stricat-o ! *(Plecînd spre ieșire.)*

Fără preot, nu te duci nicăieri !... Zău : s-ar cădea să mergeți la biserică ! Doar nu pățiți nimic !... Ce, eu n-am fost la cercul politic ? Am fost. Ș-am pățit ceva ?... Trebuie să mergeți la biserică : nu-i cu primejdie... *(Iese.)*

IOȘCA : Toată lumea conspiră-mpotriva noastră ! Povestea mamei, cu popa, duhnește-a Golovics cît de colo !...

SUZANA : Mădăraș își teme prestigiul, Golovics ciștigurile, mama mîntuirea sufletului, și — toți împotriva noastră !

(Se aude goarna lui Ignat. Ioșca se uită pe fereastră.)

IGNAT *(de afară)* : A sosit de la ziar ! Vrea cu președintele !

IOȘCA : Îl caută pe Mădăraș : de la ziar. Stai un pic : îl chem eu... *(Iese pe ușa cu „Președinte“.)*

ZIARISTUL *(intră)* : Bună ziua...

SUZANA : Noroc.

ZIARISTUL : Pe tovarășul președinte... tovarășul Anton Mădăraș...

SUZANA : Vine-ndată... De la ziar ?

ZIARISTUL : Ihmm ! Sper că n-am greșit, sînt la „Progresul“...

SUZANA : Da... Prima dată ?

ZIARISTUL : Absolut prima : prima oară aici, primul reportaj... Ieri mai eram profesor... Sper să fi nimerit un loc...

SUZANA : Locu-i grozav !

(Vine Mihai Mădăraș, însoțit de Ioșca.)

IOȘCA : Tovarășul Mădăraș, președintele nostru... Hai, Suzana ! *(Pleacă rîzînd, complici.)*

ZIARISTUL : Cu ce poftă rid !

MIHAI : Îndrăgostiți...

ZIARISTUL : Am bănuț eu...

MIHAI : Cu ce vă pot ajuta ?

ZIARISTUL : Aș avea nevoie de cîteva date... Cu tovarășul Golovics am vorbit, dar mi-a spus că dumnealui... în absența președintelui, nu dă informații.

MIHAI : Omul disciplinei...

ZIARISTUL : Bineînțeles. Aș începe cu planul de perspectivă... cu situația fondului de bază în primul rînd.

MIHAI : Planurile-s la Golovics. Toate cifrele. Da' situația în general... o cunosc și eu, pe ici, pe colo.

ZIARISTUL : Președintele să n-o cunoască ?!

MIHAI : Mă rog... Esențialu-i că gospodăria asta... stă destul de prost.

O spun cu toată sinceritatea.

ZIARISTUL : Și cauza ?

MIHAI : Cu toată sinceritatea : președintele, contabilul și cîteva elemente secundare.

ZIARISTUL : Spuneți-mi, vă rog : asta-i autocritică ?... Nu vă supărați că am îndoieli, dar...

MIHAI : În general, situația-i cum spun : mă simt și eu răspunzător.

ZIARISTUL : Atunci... cum vedeți ieșirea din... impasul care... ?

MIHAI : Linia-i limpede. Aici în sat sînt două colective : „Progresul“ și „Spicul roșu“. Trebuie să le unificăm. Ați trecut vreodată pe la „Spicul“ ?

ZIARISTUL : Nu...

MIHAI : O gospodărie... de prima mînă ! Dincoace... poftim, uitate-nu-mai la grajduri, colea !... Iar la „Spicul“, ce construcții !

ZIARISTUL : Și-aici de ce nu se construiește ?

MIHAI : Pentru că anumite elemente impun drept țel suprem cîștigul imediat : zarzavat peșin, bani peșin, — în rest potopul ! Acum... am luat prostia asta de guler și... sper s-o lichidăm !... Erau aici doi tineri, i-ați

văzut: îndrăgostiți. Știți care-i culmea? Nu-i lasă să se căsătorească! Cine? V-am spus: aceleași elemente: goana după bani peșin fi înnebuneste!

ZIARISTUL: Îndreptarea situației... depinde-n mare măsură de dumneata, de președinte.

MIHAI: Eu, unu'... fac tot ce-mi stă-n puteri!

ZIARISTUL: Atunci... cu atât mai mult: s-o luăm de la capăt, mai amănunțit, mai concret.

MIHAI (*mai mult pentru sine*): Întru la apă...

ZIARISTUL: Eh! Cine-și privește greșelile ca dumneata... în față, cu atita sinceritate... n-are cum intra la apă.

MIHAI (*în timp ce loșca, prin semne, îl cheamă din ușa sălii de ședințe*): Nu te supăra, îmi pare rău, dar... trebuie să te las. O droaie de treburi... importante. Esențialul s-a spus: pentru noi, „Spicul” rămîne exemplul, unificarea colectivelor, țelul!... Amănuntele, la Golovics! (*Iese.*)

ZIARISTUL: Naiba știe! Dacă-or fi toți președinții ca ăsta... (*Fotografiază, pe fereastră, grajdul.*)

GOLOVICS (*intră*): Alo, nene! Ce pozezi dumneata acolo?

ZIARISTUL: Ia... dărapănăturile astea de grajduri.

GOLOVICS: „Dărapănă...” Cin' ți-a permis?

ZIARISTUL: Tovarășul președinte...

GOLOVICS: Președintele „Progresului”?

ZIARISTUL: Îhm! Anton Mădăraș, președintele „Progresului”... Ce ești așa cătrănit?

GOLOVICS: Cătrănit?! Nu-s cătrănit. Cum să fiu cătrănit? (*Inchide fereastra și trage perdeaua.*) Te ții de glume... Eu, în locul dumitale, la grădinarie m-aș duce: la motopompă, la... Principial: să promovăm noul: pozitivistica, nu... Motopompa-i nou-nouță: la prima fotografie!

ZIARISTUL: Tovarășul președinte-i mai îndrăzneț la autocritică!

GOLOVICS: Eu... tot așa: mai îndrăzneț la... Așa i se și cade, autocriticii: cu cât vine mai de jos, cu atât mai îndrăzneță să fie! Cu atât mai deschisă! Fără considerente personale! Tovarășul președinte... ce ți-a spus?

ZIARISTUL: Că stați prost cu investițiile de perspectivă, cu sectorul zootehnic și cu fondul de bază.

GOLOVICS: Așa a spus?!

ZIARISTUL: Îhm!

GOLOVICS: Că stăm „prost”?! No?!

ZIARISTUL: Îhm!... Că da, stați prost...

GOLOVICS: Ce-i drept, avem și părți mai slabe...

ZIARISTUL: ...și că, pentru „Progresul”, exemplul bun este „Spicul”.

GOLOVICS: Mamă-doamne, „Spicul”?!

ZIARISTUL: „Spicul”.

GOLOVICS: Sigur, sigur „Spicul”... Da, așa-i: „Spicul”... (*Aparte.*) Mădăraș — razna prin porumb! Rău de tot!

ZIARISTUL: Și... în legătură cu tinerii îndrăgostiți, ce părere ai?

GOLOVICS: Eu... împărtășesc și susțin părerea tovarășului președinte!... El... ce părere are?

ZIARISTUL: Dezaprobă toate intrigăriile.

GOLOVICS: Asta-i! Intriganți ca la „Spicul”, nicăieri în lume!

ZIARISTUL: Da' localnicii?

GOLOVICS: A?... E! Aia, ăștia, ce să mai vorbim! Toți! (*Aparte.*) Căpă, Golovics, pînă nu te dărimă damblaua!

ZIARISTUL: După tovarășul Mădăraș, de rămînerea-n urmă răspunde-n primul rînd președintele... Pe urmă, printre altele, și tovarășul Golovics.

GOLOVICS (*sesizînd ceva, în felul său, se infierbîntă*): Aăă... da, sigur că da! Ei organizează, ei planifică, ei sînt întrebați, ei răspund! Adunarea generală de ce i-a ales? Ca să-și lichideze propriile lor greșeli; și printr-asta, greșeala însăși! Greșelile personale și greșeala comună sînt totdeauna legate strîns: ca du-lăul de coada lui! Gospodăria, de ce le-a acordat încrederea ei? Ca s-o păstreze: cu ghearele, cu dinții, cu celelalte și cu tot ce se mai poate! În caz contrar, se știe: ne rupem unul de altul: și-atunci ce mai valorează meritul? *Asta* te rog să-mi spui: ce mai valorează meritul, dacă nu-i cine-l recunoaște? Dacă nu-i recunoscut, mai este meritul merit?

ZIARISTUL: Este...

GOLOVICS: Vezi? Dumneata știi mai bine... Așadar poți nota: noi îi în-lăturăm cu maximă intransigență pe cei rămași în urmă. Deci, însăși rămînerea în urmă! Lichidăm și spiri-tul neguțătoresc îngust! Eu, prin urmare, îl susțin pe tovarășul președinte! Întru toate!

ZIARISTUL: Poziția-i onorabilă... Și planul? Îl ai?

GOLOVICS : Cum de nu?... Poftim !...

Copie : poți s-o păstrezi. Cu permisia tovarășului președinte, nu ?

ZIARISTUL : Firește...

GOLOVICS : La revedere...

ZIARISTUL : Nu plec de tot : dau o raită prin gospodărie și... (*Iese.*)

GOLOVICS (*cu totul zăpăcit*) : S-a sfârșit. M-a ajuns ceasul morții !... Hm ?... Hm !... Mădăraș, Mădăraș ! ai început să mă lucrezi... Schimbi macazul pe autocritică și nu-mi suflă o vorbuliță ?! Te-am mirosit eu, las'... Aici (*e vorba de nas, de fler*) greu mă-ntrece cineva !... L-o fi săpunit Bologa : unificarea ! Cum s-o mai ocolești ? Cît ?... He-he ! Tactician, Mădăraș ! Și-a făcut mare merit d'in... din faptul că rabdă ce nu poate-mpiedica !... Și tocmai acu' vrei să m-arunci din căruță ?! Nu merge, Mădăraș, degeaba zvrli din coate ! Împreun-am greșit ? Împreun-om încasa și laudele ! — pentru-ndreptarea greșelilor... Ho-ho... șmecherelul ! Tocmai la autocritică mă lasă pe dinafară !...

(*Se aude goarna lui Ignat.*)

(*Vin : Bologa, Anton Mădăraș, Mihai Mădăraș, Ioșca, Suzana.*)

ANTON MĂDĂRAȘ : Asta-i : te muți aici, și gata !

IOȘCA : Nu pot să mă mut.

MIHAI : Unificarea rezolvă tot...

MĂDĂRAȘ : Nu rezolvă nimic : pentru că n-o să fie ! Și brigadiera cea mai bună — nu ne-o răpiți !... Tovarășe Bologa, ce-i la noi ? Depozit de mirese ?! Anarhia asta, cu... cozi de rîndunele pe sub măr, ar trebui planificată cumva ! Ar trebui...

BOLOGA : Faceți propuneri : un plan de raionare a mireșelor...

GOLOVICS (*numai lui Mădăraș, reproș lingusitor*) : Tocmai la autocritică ai vrut să mă lași deoparte ? Pe mine ?!

MĂDĂRAȘ : Te-ai ticnit ?... Tovarășe Bologa ! Eu... lua-le-ar naiba de ciovăieli ! Totuși : știi ce-mi cîntă dragul de frăține-meu ? Că accentul principal cade pe vacile lor...

MIHAI : Pe interesele comune. Asta am spus.

GOLOVICS : Da : modelul nostru este „Spicul“ !

MĂDĂRAȘ : Golovics, ia-ți concediu și cară-te, nu-nșira măgării !

GOLOVICS : Ei, poftim : eu nu pridi-desc să-i urmez tactica, și el...

MĂDĂRAȘ (*despre Mihai, lui Bologa*) :

Pină și-n producție amestecă blestematul lor de patriotism local !

GOLOVICS : Șovinism !

MĂDĂRAȘ : Gospodăria noastră-i mai importantă — și Suzana rămîne aici !

IOȘCA : Ba are dreptul să se mute unde vrea. Într-asta n-are ultimul cuvînt nici tovarășul Mădăraș, nici tovarășul Golovics, nici măcar eu !

SUZANA : Tovarășe Bologa, arătați-le harta lui Ioșca...

MIHAI : Să chibzuim asupra intereselor comune...

GOLOVICS : Foarte just !

MĂDĂRAȘ : Ce-i „just“, nenorocitul ? Ce-i „just“ ?

GOLOVICS : Tot !... Tot ce-ai spus mai-nainte !

BOLOGA (*a atîrnat harta pe perete*) : Domoliți-vă odată ! Vino-ncoace, Mădăraș !... Piriul ăsta încotro curge ?

MĂDĂRAȘ : Către „Progresul“...

MIHAI : Dar apa dintr-însul ar ajunge și pentru „Spicul“...

BOLOGA : Așa-i, Mădăraș : crede-mă : dacă nu mă crezi pe mine, crede-ți propriii oameni : ascultă-i, înțelege-i. (*Intră, cu cușca, Gliga.*) Ascultă-l pe Gliga : îți vorbește din inimă !... Uniți-vă puterile : faceți canalul... uitate pe-aici !... Folosiți pășunile-n comun... partea asta a dealului terasati-o ; vie, livadă... La voi, grădinarii ! la ei, crescătorii de vite. La voi, sera și grădinăria, la dînșii, tarlalele de grîu, de porumb... La voi, o brigadă de meșteri, la ei, atelierele-s gata ; n-ați mai avea de construit ateliere noi. La voi, castelul cu săli pustii ; ei abia ar trebui să-și construiască sediul... Cu cît economisiți dacă faceți unificarea, cumpărați mașini, camioane, viței, porci... Uniți-vă, Mădăraș ! Oamenii au urcat o culme, vor să vadă de parte, trebuie să vadă ; nu le stați împotrivă !... De ce facem planuri de perspectivă ? Ca s-avem viitorul în față — cum are gospodarul casa abia plănuită. Și viitorul ni-i mobilat frumos Mădăraș, cameră de cameră : știm ce-o să fie, unde-o să fie, ce și unde-o să construim, care ape și-năcoto le-om muta, unde-o să ne sădim livezile, unde-o să ne creștem pădurile... Cînd, unde ți-ai tocit imaginația, Mădăraș ? În parțurzeci și cinci... ședeai colea, pe capătul ieslei... erai argat pe-atunci, ții minte ? Adunai mucuri de țigară-n urma grofului... și mi-ai

spus... nu ? „Or mai fi ele multe sărbători aici în castel — da' atunci noi om juca !“... Îți umblau gândurile cu îndrăzneală, pe vremea aceea... Ce ți s-a nîmplat ? Ești vătămat pe undeva, Mădăraș...

MĂDĂRAȘ : Mda, vătămat... Vlagă cît frate-meu, de unde la mine ? N-am avut parte nici de decorații... nici de delegație-n Uniunea Sovietică... nici de fotografie-n ziar... Bărem la consfătuirea pe țară de m-ați fi trimis !... Iar acu' pîndește-o adunare generală : să mă scoată și din președinție : tot el ! tot ei ! Fără rușine !... Nevătămații !

MIHAI : Adevăru-i că... mi-i rușine pentru tine...

BOLOGA : Buba-i că te gîndești numai și numai la postul tău. Și aici... știu : ai în Golovics un mare ajutor...

GOLOVICS : Asta așa-i : eu îl sprijin pe tovarășul președinte în toate, fără preocupare ! (Lui Mădăraș.) Adimeauri, nu ne-am perdăfuit noi c-o gogeamite autocritică ?... Amîndoi !

MĂDĂRAȘ : Ai înnebunit !

GOLOVICS : Nu mai spun nimic, poftim !...

BOLOGA : Eh ! Om mai vorbi și-n ședință... Suzana, am și pentru dumneata o veste.

GOLOVICS : Directivă să rămîie-aici !

MĂDĂRAȘ : Dacă nu-nchizi pliscul...

BOLOGA : Comitetul executiv ți-a cîntărit meritele, rezultatele pe care le-ai obținut ca brigadieră la „Progresul“. Păreră tuturor : n-ar fi permis să te lăsăm...

GOLOVICS : Asta-i. N-o lăsăm ! N-o dăm !

IOȘCA : Nici noi n-o lăsăm !

GOLOVICS : Hotărîrea superioară decide !

BOLOGA : Hei ! N-am încheiat ! (Semn să tacă.)

MĂDĂRAȘ : Mă ! Îți ard aici pe loc o sancțiune — dumnezeiască !

MIHAI : Gura ! Gura astupă-i-o !

GOLOVICS : Asta chiar că n-am mai crezut-o !... Suzana rămîne — he-he ! (Îl apucă o criză de rîs.)

BOLOGA : Suspendăm ședința pînă trece astuia rîsul.

GOLOVICS : Vă rog să mă iertați ; știți... m-am uitat la mutra lui Mihai Mădăraș și...

BOLOGA : Bine. Ți-a trecut ?

GOLOVICS : Da. Nu mai am nimic de adăugat.

BOLOGA : N-ar fi permis să te lăsăm cu studiile la jumătate. Suzana

o să aibă o bursă de stat la Institutul Agronomic din București.. Mda ! Ce tăcere s-a lăsat... Tovarășe Mădăraș ?... (Lui Mădăraș i-a înghețat vorba în gît.) Tovarășe Golovics ?... (Golovics, idem.) Suzana, visul tău... Nu ?

SUZANA : Visul meu... nu mergea așa departe...

BOLOGA : Ioșca ! Un dar de nuntă ca ăsta, și... nici tu nu te bucuri ? Deloc ?

IOȘCA : Înc-un dar la fel și... pin' mi se-ntoarce mireasa acasă ajung s-o-nvelesc cu barba-albă ! Eu... pe Suzana... n-o las !

(O clipă, scena se întunecă ; apoi se luminează iarăși.)

GOLOVICS (trăgînd cu urechea la ușa președintelui) : Intrarea strict interzisă !... De două ceasuri se tînguiesc...

ANA : Cine strigă ?

GOLOVICS : Acuma, Ioșca... Cică nu se poate fiții-n toată săptămîna la București să-și vadă nevasta.

ANA : Care nevastă ? !

GOLOVICS : „Care“ ? Suzana ta !

ANA : Ce, Suzana-i nevasta lui ? (Vrea să asculte și ea la ușă, el n-o lasă.)

GOLOVICS : Pardon, pardon, ocupat !... Exact. O ține una și bună : „soția mea“... Nevasta lui !

ANA : Cum „nevastă“ ? Fără nuntă ?

GOLOVICS : Pe cît se poate-nțelege... acest punct al ordinei de zi e de mult depășit. Epuizat !

ANA : Isuse Cristoase !... Ce frumos rînduisem eu toate ! Rochia... vâlul...

GOLOVICS : Ssst !... Ei, drăcie !

ANA : Ce-i ? Ce spun ?

GOLOVICS : Un copil !

ANA : Ce fel de copil ?

GOLOVICS : Copil ca toți copiii !

ANA : Al cui ? !

GOLOVICS : Al lui păpa. Al lui papă. Ta-su ! Ssst ! Vorbește Suzana !... Cică „Eu cu copil nu mă pot duce !“ I-haa ! S-a sfîrșit : nici bursă, nici plecare ; naștere-o să fie !

ANA : Nu minți, nu minți !... Una asculte, alta scornești... (Vrea să asculte, el n-o lasă.)

GOLOVICS : Mai de mult se cădea să tragi cu urechea, nu acu' !... Cînd nu-i nici o nevoie, vîntîndeți la ascultat. Da' cînd era nevoie, ai lăsat-o... treanca-fleanca pe sub meri !

ANA : Ei... numai vorbeau : despre roșii... Minți, ciunăfaie răspopită !... Sfîntă Marie, Isuse ! Ce copil ?

GOLOVICS: Încă cinci-șase luni și-l vezi cu ochii. Ș-ai să-i speli scutecele, ai să-i faci griș cu lapte, ai să-l legeni... na-ni, na-ni, lu-lu-lu... Știi cum îl cheamă pe tată-su?... Să-ți spun?

ANA: Dacă te prind că-mi birfești fata, spîn te las! Cu mîna mea! Șapte fire ai — pe toate ți le smulg: unu cite unu!

GOLOVICS: Ei, halal! Cine-i evidențiază nepotu' 'nainte de termen și... cui vrea ea să-i smulgă mustățile!

ANA: Îndrăznești a mai vorbi?! Gură spurcată!

GOLOVICS: Pardon! Ei îs cu-ndrăzneala: ordine de zi-ncărcată; au epuizat, pesemne, și punctul ăsta... Să vedem diversele. Te-am pupat, bunicuțo, felicitări! Ssst!

ANA: Nu vreau. N-o să fiu nici o bunică!

SUZANA (*deschizînd ușa, îl pocnește pe Golovics în nas*): Iartă-mă... dacă tragi cu urechea!

GOLOVICS: Nu pentru mine. Pentru dumneaei...

ANA: Ce fel de copil te-mpiedică pe tine să mergi la școală?

SUZANA: Nu-i momentul să-ți spun... ANA: Recunoști?! Îi adevărat?!...

Ei, hotărăște singură: ce să-ți fac? Ce să...?

GOLOVICS: N-o bate, bunicuțo!

ANA: N-o bat, n-o bat... numai ochii i-i scot! Numai părul i-l smulg! Numai... La ce te-ai dedat, fără știerea maică-ti? La ce?!

GOLOVICS: Ei *au vrut* să-ți spuie; da' nu erai acasă...

ANA: Nu te uita ca o mironosiță, că zău te plesnesc!... Vai! Nu mai sînt copii pe lumea asta! Nu mai am fată! Unde-oi găsi așa mai mare, acolo mă arunc!... Uite de ce v-ați temut voi de altar! Vai, măcar de-aș avea două fete: o apărăm pe mezină de păcatul ăsteia, și!...

GOLOVICS: N-ajung două; aici, ca s-aduni ceva experiență, o grămadă de fete-ți trebuie!

ANA: Trăznește-l, Doamne! (*Suzanei*.) Vai, de-aș mai avea o fată! Numai în pumni și-n palme-aș ține-o! Nici pin' la poartă n-aș lăsa-o!...

GOLOVICS: Norocul ei că n-o ai...

ANA: Suzana, fetiță dragă, spune că nu-i adevărat! Tu te-ai lăudat, nu?... Chiar dacă-i altfel, tu tot trebuie să spui că nu-i adevărat: de ce să-ți iasă vorbe? Nu fi crudă cu mine, leapădă năravul vorbitului ăstuia deschis... așa fără rost, fără...

GOLOVICS: Gata: liniștește-o! Nu vezi? Singură-ți cere s-o duci cu muia...

SUZANA: Dar eu... într-adevăr... am spus că...

ANA: Ce-i pasă ei de liniștea omului! Unde-ai deprins tu vorba asta fățișă, nerușinată? De unde „sinceritatea” asta a voastră, cu care zdrobiți inima mamelor? Cine ți-a vîrît în cap că nu trebuie s-ascunzi nimic, nici măcar față de măicuța care te-a făcut și suferă?! De la cine ai deprins legea asta nelegiuită?!... Ba-rem să vă fi gîndit din timp: venea, copilul, șapte luni după nuntă. Cine, ce-ar fi spus? Mulți oameni se nasc la șapte luni...

SUZANA: Mă lași să vorbesc și eu? Sau...

ANA: Golovics, pleacă de-aici! Locul tău e-n ședință!

GOLOVICS (*care, între timp, și-a lipit un pansament pe nas*): Bunicuțo... te-am pupat! (*Intră în sala de ședințe.*)

SUZANA: Măicuță... nimic nu-i adevărat.

ANA: Nimic?... Nimic-nimic?!

SUZANA: Copilu-i așa... poveste: ticluit; ideea lui Golovics...

ANA: „Ticluit”? Nu făcut?

SUZANA: L-am mințit pe tovarășul Bologa. Tare mi-i rușine!... Dar cum să mă rup în două? Dacă plec fără Ioșca, n-o să pot învăța. Dacă rămîn cu el, toată viața o să-mi pară rău că n-am plecat la învățătură... Ce să fac, mamă dragă?

ANA: Sfătuiți-vă, copila mea, dar pe tovarășul Bologa nu-l mințiți... Îl ucid pe Golovics!... Ș-am să tai, de bucurie, cocoșul porumbac! (*Îleșind.*) Măcar că eu... cît pe-aci să mă-mpac și cu... (*iese, legănînd pruncul imaginar.*)

IOȘCA (*vine din biroul președintelui*): N-am fost în stare: i-am spus tovarășului Bologa că l-am mințit și... De unde naiba mi-a venit... tîmpeania asta de... „idee salvatoare”?

SUZANA: Rușine să ne fie; la amîndoi...

IOȘCA: Mai bine-i spunem deschis: nu te duci și gata.

SUZANA (*neîndrăgînd să-și mărturisească hotărîrea*): De fapt, cel mai bine-ar fi să plecăm amîndoi: ai învăța și tu... Dimineața ar suna ceasul... Tu — somnoroș... Eu ți-aș gîdila nasul: „scoal’ ciobane, nu dormi... mieii ți s-or prăpădi”... Am fugi amîndoi pe coridor... un coridor

lung, lung... și la baie ne-am stropi cu apă rece. Iar simbăta ți-ai înveli caietele: în hirtie-albastră. Și dacă te-ai împotmoli la vreun răspuns, ți-aș sufla. Știi ce ți-aș sufla? Că te iubesc, urechilă!...

IOȘCA: Cu asta, chiar că m-ai scoate din împotmoleală.

SUZANA: „Tra-la-la-la, nu dormi... mieii ți s-or prăpădi...”

IOȘCA: Nu se prăpădesc. Mai ales că... tu nu pleci nicăieri. Maică-mea ne-a și pregătit ceva... în curte-am pietruit... alee de piatră albă...

SUZANA: Ba... de plecat, plec: vreau să-nvăț...

IOȘCA: Ba... aici rămii; acasă, ca o floare-n glasta ei.

SUZANA: Glastă, ghiveci... Vreau să-nvăț!

IOȘCA: Atunci... nu ții la mine.

SUZANA: Într-o zi... are să te-apece disperarea numai gândindu-te cât țin la tine!

IOȘCA: Desperarea asta, Suzana, acum mi-aș dori-o... Hotărăște-te, ți-am spus: ori eu, ori școala!

SUZANA (lovită în inimă de severitatea tonului): „Eu, ori școala! Eu, ori învățătura! Eu, ori munca! Ori cu mine, ori cu viața ta!”... Dar ce ți-s eu? Proprietate?

IOȘCA: Logodnică!

SUZANA: Și la școală, nu tot asta-ți rămân?

IOȘCA: Idei fixe: orice fată cu-nvățătura ei, cu diploma ei, cu patalama ei! Ca să n-o vire-n jug bărbatului! Să n-o puie-n lanțuri ca pe-o roabă! Să n-o înșele! Să n-o... Cine vă vîră vouă-n cap toate...?

SUZANA: Femeia care-nvață numai ca să se ridice la înălțimea bărbatului... e-o ființă tare nenorocită. Dar ce responsabilități desnădăjduite-și ia ș-aceea care se mărită c-un om mai mărunț ca dînsa!

IOȘCA: Bineee... Iau notă: sînt mai mărunț ca tine și nu-ți convine să te-nchiroești pe măsura mea.

SUZANA: Eu vreau s-ajung inginer agronom. Asta-i tot.

IOȘCA: Cîndva... ai spus că vrei să fii soția mea. De ce m-ai mințit?

SUZANA: Dacă mai vreau și să-nvăț, înseamnă că te-am mințit? La bursă nu m-am gîndit... Acuma... nu pot renunța.

IOȘCA: Cum „nu poți”? Jignești pe cineva, dacă renunți?

SUZANA: Pe mine.

IOȘCA: Minciuni. Îți și-nchipui toată Capitala a ta! Eu... înțeleg: ce-ți

trebuieție pe un amărit de agronom rural? Acolo... poate te măriți c-un director general...

SUZANA: Ai motive să... să-mi vorbești așa?!

IOȘCA: Mergi sănătoasă!... Îți mulțumesc pentru dragălașenie... îți mulțumesc și pentru că m-ai mințit...

SUZANA: Așa-mi vorbești?! Mie?! IOȘCA: Așa.

SUZANA: Știi ce ești? Știi cine ești?

IOȘCA: Sînt un simplu agronom.

SUZANA: Ba un simplu Golovics!

Asta ești!

IOȘCA: Eu — Golovics!?

SUZANA: Egoist! Meschin!

IOȘCA: Atunci... Dumnezeu cu tine! (Pleacă spre ieșire.)

SUZANA: Stai! (Ioșca se oprește o clipă. Suzana scoate inelul din deget și-l aruncă pe masă.) Uite-ți investiția! Să nu spui că te-am costat bani...

IOȘCA (își scoate și el inelul): Uite-i și perechea! (Trîntește ușa după el.)

SUZANA: Ioșca! Ioșca! O să-ți pară rău... (Se aude cum a plecat el, gîndind calul.)

ANA (strigîndu-l de afară): Ioșca!

SUZANA: Și mie o să-mi pară rău... Și ție o să-ți pară rău...

LAJI (intră, în haine de sărbătoare și o privește pe Suzana foarte serios): Te-ai întristat...

SUZANA: M-a lăsat... A plecat...

LAJI: Am rămas eu. Eu nu plec nicăieri.

SUZANA: A plecat... Uf! ce-o să-și muște degetele! Numai o zi să-i fiu nevastă, și...!

LAJI: O zi, Suzi; cît vrei tu. N-o să-mi mușc nici un deget: eu...

SUZANA: O să-i iasă pe nas ziua de azi! Numai un ceas să-i fiu nevastă, și...

LAJI: La... știi tu, la... copil, nici să nu te gîndești: eu... te iau și-așa... (Scoate din buzunar un pachet în hirtie: o plăcintă.) De la maică-mea. Pentru tine: plăcintă: cu urdă...

SUZANA: Mulțumesc... (Refuzînd.) Rău... rău o să-i pară! Numai un minut să-i fiu nevastă, și...

LAJI: Un minut, bine, gata. Eu... fără păreri de rău... A? A mea nevastă, nu a... (Și pentru că ea iese val-virtej pe ușă, el mușcă furios din plăcintă — iar cînd apare Ana, el iese pe ușa cealaltă.)

ANA (vine cu mîinile năclăite de aluat): Mădăraș! Hei, celebrilor! Unde sînteți?

GOLOVICS (*iese din sala de ședințe*):

Ce tipi? Sîntem în ședință.

ANA: Sărăcan de capu' meu! Ce rușine! Mi-a fugit ginerele! (*Vin, din sala de ședințe, Mădăraș și Mihai.*)

MĂDĂRAȘ: Nu strigați așa! Ce v-a apucat?

MIHAI: Ce-ai pățit, Suzana?

ANA: Dacă m-a părăsit ginerele! (*Cu aerul că abia acum descoperă ade-vărul.*) Absolut sigur: m-a părăsit! (*Arătîndu-l pe Golovics.*) Voi mi l-ați alungat!

GOLOVICS: Ți-ai ieșit din minți, femeie!

ANA: Cîte intrigi, cîte...! Bietul băiat! Ca niște călăi, așa l-ați chinuit! Îi spun eu tovarășului Bologa: tot!

MĂDĂRAȘ: Cum „călăi“?

ANA: Vai, fericirea fiică-mi!

MIHAI: Nu striga, vorbește lămurit...

MĂDĂRAȘ: L-a rugat cineva să fugă?

ANA (*pocnîndu-l pe Golovics cu mîna plină de aluat*): Eu, pe sforarul ăsta...

GOLOVICS: În viața mea n-am sfărșit, n-am...

ANA: Sforar! Ți-a mers buhul!... (*Lui Mihai.*) Află, Mihai: pînă și pe mine m-a pus la cale! (*Lui Golovics.*) Nu mi-ai spus tu că dacă fac nuntă fără popă o să-mi fie nepotul ghebos? (*Lui Mihai.*) A vorbit și cu popa, că-s prieteni buni...

MĂDĂRAȘ: Ia n-o lua razna!... Umbli cu minciuni.

GOLOVICS: Cumplit! Nimeni n-a cutezat încă să mă defăimeze... aici, pe mine... atît de...

MĂDĂRAȘ (*lui Mihai*): N-o lua-n seamă; în cazuri de astea totdeauna-i sare o doagă.

GOLOVICS: Totdeauna! Cum intră-n cursă după vreun ginere, cum îi sare cîte-o doagă!

ANA: Mie să-mi aduceți ginerele-na-poi!... Vai, fericirea fiică-mi! (*Lui Golovics.*) Mi-ai tot mormăit în ureche să nu-i las fără popă!

GOLOVICS: Ana dragă, porumbița mea...

ANA: De-a dreptul la tovarășul Bologa mă duc; îi spun eu!

GOLOVICS: Eu am glumit, și ea...

MĂDĂRAȘ: Nu îngădui, la „Progresul“, nici o glumă! (*Arătîndu-l pe Mihai.*) Dați apă la moara ăstora?! Să ne ponegrească peste tot, pînă și-n ziare?!

MIHAI: Aha! Mulțumesc: mi-ai dat o idee...

ANA: Mie să-mi aduceți ginerele-na-poi!... Copilul, tot el l-a scornit: să-l tragă pe sfoară pe tovarășul Bologa!

GOLOVICS: Tovarășe președinte... Tovarăși președinți...

MĂDĂRAȘ: Să-mi rup gîtul din cauza ta?! Prostii peste prostii scornești, măgarul bolniții iadului! Ce-or să creadă oamenii ăștia despre noi, cei de la „Spicul“, Mihai mai ales, dac-or înțelege-o greșit, dac-or interpreta-o anapoda — din rea voință — mă rog, n-or fi ei chiar așa, da'... dacă-ncep a răsuci-nțelesul, sensul...

ANA: Mie să-mi aduceți ginerele-na-poi! Atîta spun!

MIHAI: Sigur că ți-l aducem.

MĂDĂRAȘ: Cînd, Golovics, cum ți s-a cuibărit în scăfîrlie gîndirea asta viermănoasă? Cine ți-a-ngăduit să-ncepi a proroci nepoți bilbliți?! Și, pe deasupra, să infiltrezi în mîntea femeii ăsteia, sărmana, farmece și... misticism sadea! Care-i resortul tău aici? Lumea de apoi și înșelătoria? Pentru asta primești zile-muncă?

Atunci, popa pentru ce mai ia leafă?

GOLOVICS: Tovarășe președinte...

ANA: Ginerele! Aduceți-mi ginerele-na-poi!

MĂDĂRAȘ: De cîte ori v-am spus? Capra, dacă paște-n țarc, să nu-și lepede gunoiu-ntr-altă parte! Eu, aici, din punct de vedere politic, ce fac? Curățenie! Iar tu, ce? Introduci microbi?

GOLOVICS: Eu, asta... nu din politică: a fost numai o tactică, o...

MĂDĂRAȘ: Tactică-n dauna „Progresului“?! Cu știrea cui? Cine ți-a permis?

GOLOVICS: Doamne sfinte, păgu-boasă soartă mi-ai croit...

MĂDĂRAȘ: Nici așa nu-i avea parte de dînsa: că dacă mai deschiți gura, dacă-i mai dai ăștuia (*arată către Mihai*) vreun motiv de agitație contra noastră, te înec ca pe-un pisoi! Cu soartă cu tot!

MIHAI: Mă duc să-l chem pe tovarășul Bologa.

MĂDĂRAȘ: N-are rost să-l deranjăm pentru fleacuri... Poftim: dispun pe loc: să se-nceapă imediat pregătirea nunții!

ANA: Ginerele! Întîi și-ntîi aduceți-mi ginerele!

MĂDĂRAȘ: Ți-l aducem, ți-l aducem... Pricepe-odată, Mihai! N-ai de ce-l deranja pe tovarășul Bologa... Ce atîta zarvă dacă Golovics s-apucă — fără știrea mea — să-nșire niște năzbîtii?...

MIHAI: Metodele voastre nu trebuiesc cunoscute?

MĂDĂRAȘ: Mihai! (*Mihai intră în sala de ședințe.*)

ANA: Eu... una vă spun: în zece minute, aici să-mi fie ginerele! (*Iese.*)

MĂDĂRAȘ: M-ai dat pe mîna lor. Legat, Golovics!... Mi te-am închipuit prieten; acu' se dovedește că n-ai fost decît... nu știu ce neisprăveală din mine însumi!

GOLOVICS: Mai bine... să mergem după Ioșca!

MĂDĂRAȘ: Îl aduc eu!... Călare, în zece minute-s acolo.

GOLOVICS: Nu luăm trăsura?... Cea nouă... ori camionul...

MĂDĂRAȘ: Ia și vinul: s-avem cu ce-l împăca... Tactica ta popească, rămîne-ți-ar tactica-n gît! (*Își pune pîntenii.*)

GOLOVICS (*ia damigeana și păpușa*): Mergem; da' eu... acu-mi aduc a-minte; nu știu să călăresc...

MĂDĂRAȘ: Înveți pe drum... Hai! Ce-ai pus în oală, aia-i mînca!

GOLOVICS: Iapa mușcă...

MĂDĂRAȘ: Sura? Nici pomeneală!

GOLOVICS: Îi năvășaș, zău: din trei în trei pași — la șanț cu mine...

MĂDĂRAȘ: Te urci'napoi. Hai, fără mofturi!... Leagă-ți pîntenii ca oamenii și-ai s-o stăpînești... Gata?

GOLOVICS (*legîndu-și pîntenii la pantofi*): Doamne-Dumnezeule, pîn-a-colo nimic nu rămîne din mine... (*Pleacă.*)

MIHAI (*intrînd*): Anton! Unde pleci?

MĂDĂRAȘ (*lui Golovics*): Du-te; te-ajung din urmă... (*Lui Mihai.*) Nu te-ai apucat, nădăjduiesc, să-i spui tovarășului Bologa...?

MIHAI: Altu-i necazul: oamenii cer să fii schimbat.

MĂDĂRAȘ: Eu?

MIHAI: Tu. Hai înăuntru.

MĂDĂRAȘ: „Schimbat”? Care-a-n-drăznit?

MIHAI: Toți au dreptul să-și spuie părerea.

MĂDĂRAȘ: Dacă-i a lor. Da' aicea-i numai atacul vostru: murdar! Din flanc!

MIHAI: Ba chiar ai tăi o cer. Critica-i „atac din flanc”? Cîrîi ca o babă: „atac, flanc“... N-ai de gînd să te trezești odată?

MĂDĂRAȘ: Cum vorbești cu mine?

MIHAI: Cum trebuie: ți-s frate.

MĂDĂRAȘ: Nu se vede.

MIHAI: Nu-s Golovics. Nu umblu cu bidineaua, cu poleiala: îți spun adevăru-n față: auzi numai zornăitul banilor — la glasul oamenilor ai asurzit! Și dacă-ți închipui că mai ești ce-ai fost, te-nșeli singur!...

MĂDĂRAȘ: N-oi fi, atunci, nimic. Nimeni... Surd, orb, șchiop... Dacă nu-s corespunzător, mă rog: poftim: predau președinția. (*Trîntește cheile pe masă.*) Ai și cheia dulapului. (*Trage sertarul mesei.*) Contractele-s aici: na, aranjează-le, cum vrei, cum știi... (*Rupe harta de pe perete.*) Șterge și hotarul dintre gospodării: te privește... Uite și banii, na!... Uite-mi și împuternicirea... Scaunul meu... ăsta a fost: stai!...

MIHAI: Nu-l rîvnesc.

MĂDĂRAȘ: Ba chiar asta rîvnești! Atîta! Eu... am demisionat!

MIHAI: „Demisionat!“ Iarăși ai greșit calea, Antoane. Te-nchipui un soi de Dumnezeu... care, cică, există prin el însuși! Ei, ține minte: dacă nu poți gîndi la fel cu oamenii, dacă nu poți simți împreună cu oamenii, — nimic nu ești — și nimic rămîi! (*Iese.*)

(*Mădăraș rămîne locului, prăbușit.*)
SUZANA (*intră îmbrăcată pentru călătorie*): Rămîi sănătos, nene Mădăraș! Eu... am plecat. (*Îi întinde o cutie.*) Asta să i-o dați lui... Ioșca: inelele... Scrisorile... spuneți-i să mi le trimită-napoi. Și-atîta vă mai rog: spuneți-i să-și scoată amigdalele; duminica trecută iarăși a avut temperatură... Aici... să nu mai vie: niciodată!... De adresa mea, dacă-n-treabă, să-i spuneti că... să nu-n-trebe!... Eu... am plecat! La Brașov: la sora mamei. Strada Zorilor nr. 2... Asta-i adresa: Zorilor, nr. 2. Sînt niște trandafiri acolo... roșii...

(*În timp ce ea vorbește, Mădăraș ia înapoi cheile, închide sertarul, adună banii și-și reia aerul de președinte.*)

— CORTINA —

A C T U L III

Biroul președintelui de la „Progresul”. În celelalte camere, taraf; colectivității dansează. E ziua rămasului-bun de la tinerii și virstnicii care pleacă la cursuri, în organizarea comună a celor două gospodării pe cale de contopire. Ca timp — o lună mai târziu, deci septembrie. Afară toarnă cu găleata. În scenă, Bologa, Mihai, Gliga și Laji. Anton Mădăraș e prezent doar prin tabloul rezemat de perete, în forma veche. La ridicarea cortinei, Laji, beat, chiuie și cîntă.

LAJI: Oi tot bea și-o bea-a-aaa... Pîn' a fi lumea-a-aaa...

MIHAI (*imitîndu-l*): Pîn' a fi lumea-a-aaa... Te cirpesc, dacă nu is-prăvești!

LAJI: „Și pe cer vreo stea-a-aaa...”

MIHAI: Adună-te, mă! Culcă-te!

BOLOGA: Cursanții-s gata de plecare, își iau rămas bun... toți cîntă. toți dansează, numai tu... te-mbeți de cazi sub masă... Mde!

LAJI: Mă! Oi tot bea și-o bea-a-aaa...

GLIGA: Dacă nu te dezmeticești, zău că nu-ți dau căruța pe mînă... Tre-nu-i la unu' jumătate: du-te de dormi barem două ceasuri!

MIHAI: Du-te, du-te...

LAJI: Ba oi tot bea și-o bea-a-aaa...

GLIGA: Ia nu te mai prosti. Cu Suzana... n-ai ce face: s-a dus... Da' timpu-i doctor mare: te vindecă el, pîn' la urmă.

LAJI: A? Degeaba. Cît îi lumea!... S-a dus. Eu... am vrut numai s-o privesc; așa... cum privesc munții: toată viața mea... (*Cîntă.*) Mă ocolești că sînt sărac... N-am bani, comori, n-am nici conac...

MIHAI: Cin' ți-a spus că ești sărac?

LAJI: Eu, sărac?!... (*Împrăstie pe masă un pumn de bani.*) O cumpăr, na!... Tot pămîntu-l cumpăr!

BOLOGA: Nu-i de vînzare.

LAJI: Cu banu' meu... iau femeie... cum știu eu!

MIHAI: Bine, îi lua, îi cumpăra. La talcioc, că-i pe negutate, poate rupi din preț... Da' acu' hai la culcare... Hai, mă!

LAJI: Ce? Mie să nu-mi umbli cu ordine... Șlus!

GLIGA: Mă, Laji...

LAJI: Șlus!

BOLOGA: Pîn' la gară, ai să-mpărăștii cursanții „Progresului” prin toate șanțurile...

LAJI: Șlus! Eu... numai cu agromonu' lui îi... împrăștii: mațele! (*Înfinge briceagul în masă.*) Harcea-parcea! Terci îl fac!

MIHAI: Dac-o fi de față și el, zău că nu se lasă...

GLIGA: Culcă-te, Laji, n-o fă pe tătarul...

LAJI: Eu... cu cine-am fost sluga popii? Cu Suzana! Slugi amîndoi. Domnișorul... de ce și-a virit nasul?

BOLOGA: Suzana a zburat, omule: sus, ca pasărea. Tu... ai rămas lipcă la pămînt. Nu-nveți, nu te șlefuiești...

LAJI: Nici ea nu mai învață. Pasărea! Îi retează aripioarele, domn' inginer... Las', n-aveți grijă: îi scot eu mațele!

MIHAI: Nu te mai grozăvi. Culcă-te.

LAJI: Nu mă grozăvesc. Îi creștez numai urechile... Ca la purcei! Pîn' atunci... Oi tot bea și-o bea-a-aaa...

MIHAI: Nu știu pentru cine-i vorba „tăran prost”, da'... ție zău că ți se potrivește!... Nu te culci odată?

LAJI: „Tăran prost”?... Nu-mi umbra mie cu ordine. Eu am văzut-o plîngînd, nu dumneata! La cooperativă. Copiii cumpărau caiete, iar ei îi curgeau lacrimile... Lacrimile! Harcea-parcea-l fac pe domnișor!... Șlus! Tovarășe Bologa... un tango cu mine!

BOLOGA: Nici un tango. Nu dansez. Șlus!

LAJI: Tovarășe Bologa...

BOLOGA: Nu pot: mi-a plesnit jartiera.

MIHAI: Totdeauna te prostesti așa, cînd bei?

LAJI: La toți le-au plesnit jartierele! Suzana tot așa...

BOLOGA: Suzana-și alege dansatorii...

LAJI: Alege... (*Spre Mihai.*) Da' pe dînsa, ei de ce-au ales-o? De ce ne-au luat-o? Și eu de ce-s „tăran prost”? (*Ridică briceagul împotriva lui Mihai.*)

MIHAI: Domolește-te, băiete, ajungă-ți!

LAJI: De ce ne-au luat-o?

BOLOGA (*imobilizîndu-l pe Laji*): Dai de rușine-ntreg „Progresul”!

LAJI: De ce-ngăduiți hoțului de cai să-și bată joc de dînsa?

GLIGA: Nu-și bate joc...

MIHAI: Mă, Laji!

BOLOGA: Laji...

LAJI: Vede el! Harcea-parcea! Terci! (*Îl așază pe scaun. Laji cade pleoștit.*)

scapă și briceagul.) Îi curgeau lacrimile... Și copiii... se uitau la dînsa... De ce?

GLIGA: Îi trece ei...!

BOLOGA: Va să zică, asta zace-n sufletul tău...

LAJI: Asta. Eu... pînă și praful de pe cizmulițe: cu buzele i l-aș fi șters! I-aș fi măturat curtea... ulița... ori-unde-ar fi pus piciorul! Ca-ntr-un pahar aș fi ținut-o... (Plînge.) La noroi, în brațe-aș fi purtat-o... Ehe! Cîntecul maică-mi: „De-aș fi creangă... Să-ți stau umbră”... Is om și eu!

BOLOGA: Hai, băiete, să te culci... (Laji pornește spre ieșire, lăsîndu-se dus.)

LAJI: Is om și eu. Pe mine de ce nu mă trimiteți la școală? Dacă ar fi secretarul nostru-aici și i-aș spune că m-am răzgîndit, el mi-ar găsi loc la școală... Ce, eu nu-s om?

BOLOGA: Om ești, om...

LAJI: Is om... Șlus! Ș-oi tot bea ș-oi bea-a-aaa... (Iese.)

GLIGA: Cînd se-mbată, totdeauna vorbeste frumos...

BOLOGA: Dragostea: i-a topit mințile cu desăvîrșire...

GLIGA: Suzana... tot așa.

BOLOGA: Suzana se cădea să fie mai hotărîtă. Dragostea, la dînsa... ca nu știu ce panică: s-a pripit cu nunta, și-acu'...

MIHAI: S-a luat după școala porumbelor...

BOLOGA: „și-acu' șovăie: într-o parte datorია... în cealaltă alte înclinări...

GLIGA: Dragostea, tovarășe Bologa, nu-i „înclinare”...

BOLOGA: Mde! După mine...

GLIGA: Eu, dac-o luăm pe legea școlii, știu cum ți-aș defini-o? Ca unu care-a văzut înțîia oară o broască țestoasă: „asta — cîcă — ori că chiar o fi ceva, ori că numai merge undeva...”

MIHAI: Față de ultimele cercetări, ai cam rămas în urmă...

GLIGA: Și mai știu una: să te joci c-o fată — mare bucurie, mare plăcere! Da' dacă se-nfurie și se-n-drăgostește fata, — aibă-te Dumnezeu în pază, c-ai dat de dracu'!

BOLOGA: La Suzana-i invers: el, Ioșca, n-o lasă la facultate...

MIHAI: Îi trebuie femeie-acasă...

BOLOGA: Cu-așa preț? Și-ncă plătit de dînsa?!... Nevasta lui nea Gliga, măcar că-i femeie bătrînă, vede ceva mai departe: l-a lăsat să plece...

pleacă și ea... Cursuri de șase luni, nu?

GLIGA: Îhm!... Drept, zău: mi-a luat pijama, perie de dinți, lamă de ras... Pentru drum — pui fript, plăcinte... m-a-mbăiat... mi-a tăiat și unghiile...

(Între două eleve cu cravate de pionier.)

ELEVA I: Tovarășe, nenea Gliga, n-ați fost la serbare: nu v-am predat cravata...

GLIGA: Is om bătrîn; nu vă țineți de...

ELEVA II: Bătrîn-tînăr, ce-are-a face? Nu mergem la școală toți? (Îi leagă cravata la gît.)

BOLOGA: Tinerețea, nea Gliga; dintr-o dată-ai înflorit!

GLIGA: Phii-ia! Bine le ticluțiți...

ELEVA I: Să fiți sănătos și s-o purtați cu cinste!

ELEVA II: Vă dorim succes la-nvățătură și... (confidențial) ai grijă să nu pusti vreun patru, moș Gliga.

GLIGA (incurcat): He-he... bine, bine... Salut voios de pionier!

(Fetele pleacă.)

SOFIA (vine din sala de dans): Dămen-vals, tovarăși! (Lui Gliga.) Bi-nevoiți...? (Despre Gliga.) Ciolanele bătrîne, dacă nu le scuturi din cînd în cînd...

GLIGA: Na! Baba asta a lui Ignat... tot așa: ori că-i chiar ceva, ori că numai merge undeva...

BOLOGA: Bravo, tușă Sofie!

IGNAT (vine; înregistrează buna dispoziție a Sofiei): E-te-na! Iar moartea umblă după dînsa pe-acasă... Și vulpea-ți dă iama-n găini, și...

SOFIA (fără a-l slăbi pe Gliga): Ține-ți gura, jumară bătrînă! Reculege-te, nu umbla cu zvonuri: dămen-vals! n-ai auzit? (Trăgîndu-l și pe Ignat după ea.) La joc, la joc! Îți găsesc eu vreo băbuță milostivă... (Ies tustrei.)

MĂDĂRAȘ (între, își vede fără plăcere portretul): Bună seara...

BOLOGA: Pe unde moțâi, ursule?

MĂDĂRAȘ: N-am moțâit; am învățat. După sfatul onoratului meu frate — și mai cu seamă critic. Am învățat...

BOLOGA: Ce?

MĂDĂRAȘ: Marxism, leninism... Da' el, cîcă... și-aici, mai mult de patruzeci la sută tot nu-nțeleg!

MIHAI: Poate nici atîta. Zău: umblă cu marxismul... ca orbul cu felinarul...

MĂDĂRAȘ : Ce orb ? Ce felinar ?
Marxismul...

MIHAI : Marxismul, pentru tine, ca
felinarul pentru orb : nu-l porți să
vezi tu : să te vadă alții — și să nu
deie peste tine !

MĂDĂRAȘ : Mulțam'... Eh !

BOLOGA : Am auzit că ți-ai scris de-
misia...

MĂDĂRAȘ : Am scris-o...

BOLOGA : Cică-ți schimbi și numele...

MĂDĂRAȘ : De bună seamă. (*Arătîndu-l pe Mihai.*) Dacă unu' ca el îi
Mădăraș, eu nu mai am cum fi Mă-
dăraș.

BOLOGA : Și ce nume-ți alegi ?

MĂDĂRAȘ : Oricare ; numai Mădăraș
nu-i bun.

BOLOGA : Și ce vrei să rupi, cu
schimbarea asta de nume ? Legătura
cu frate-tău, ori cu năravul banului
peșin ?

MĂDĂRAȘ : Deocamdată rup. Cu ce...
s-o vedea pe urmă...

BOLOGA : Aha... Iar Golovics rămîne
Golovics ? El nu-și schimbă numele ?

MIHAI : Golovics îi rebotează din ofi-
ciu : de cînd l-a trîntit iapa și-a a-
juns la spital, toată lumea-i zice Ma-
chedon... Thii ! ce spaimă-a tras ! Da-
migeana — tîndări, piciorul agățat
în sa... (*Lui Mădăraș.*) Iar cînd l-ai
mai făcut și tu „reacțiune clericală“,
sigur că l-au dat gata spaimele !

MĂDĂRAȘ : Golovics cu ale lui, eu
cu ale mele... Din moment ce mi-am
dat demisia...

BOLOGA : Ți-ai dat-o-n nădeja că
n-or să ți-o primească... Nu-i bine să
te joci cu demisia, Mădăraș ; te po-
menești c-or lua-o-n serios... Dacă-ți
mai stă mîntea la treabă, demisia
nu-i un început chibzuit.

MIHAI : Majoritatea, te-au criticat.
Atîta tot. Demiterea, numai cîțiva
ți-au cerut-o.

MĂDĂRAȘ : Las' că știu eu : după cri-
tică, ce bucurie vine ? Nu tot demi-
terea ?

BOLOGA : Îți temi președinția, de
parcă...

MĂDĂRAȘ : Nu mi-o tem deloc. Trei
meserii am, în mîinile astea ! Nu
trăiesc din părerea altora despre
mine. Nu-nfulec eu paiele opiniei
publice. Și-ncă paie tocate pe spina-
rea mea !

MIHAI : Dacă ai avea-n mîini mai pu-
ține meserii și-n scăfirile mai multă
glagorie — crezi că ți-ar strica ?

BOLOGA : Se amăgește singur...

MĂDĂRAȘ : Nu mă amăgesc... Da'
n-am meritat să mă faceți de rușine

față cu-atîta lume. Critica... tot cri-
tică-i și-n cerc mai restrîns, mai...

MIHAI : Ai fi vrut-o ca spovedania :
la ureche...

BOLOGA : Ori să-ți fi dat sarcina să
te critici singur...

MĂDĂRAȘ : Mi-am zdrobit picioarele
pentru toți : să li se-ngroașe punga !
Am dormit, pentru dinșii, pe masa
asta : nu o dată : ca să mă scol îna-
inte de a mijii zorile ! Că-s obosit...
și trăiesc singur. Acasă n-are cine
mă deștepta... Sar noaptea din pat
și-ncep a socoti : ce trebuie făcut,
cum... Pentru dinșii ! Să trăiască
mai bine !

BOLOGA : Și uite că „mai bine“ nu
li-i destul : oamenii vor și „mai fru-
mos“... Vor să meargă înainte — iar
tu le stai în cale ; ei năzuiesc în sus,
tu te faci luntre-punte să-i ții pe
loc...

MĂDĂRAȘ : Năzuiescă, despre mine,
oriîncotro ; da' către „Spicul“, nu !
(*Lui Mihai.*) Și cînd spui că nu simt
ca ei, cu ei — minți !

MIHAI : Ba... nici ca ei, nici cu ei :
tu... numai ca tine și numai cu tine
însuți !

MĂDĂRAȘ : Minți. De toți am ținut
seama ! Pe toți i-am ascultat !

BOLOGA : Exact : ascultă-i *pe toți*, nu
pe fiecare...

MĂDĂRAȘ (*despre Mihai*) : Pe el, de
pildă, nu-l ascult !

MIHAI : Îl ascuți, în schimb, pe Go-
lovics...

BOLOGA : Nici nu-ți mai dai seamă :
prin gura ta, Golovics vorbește...
V-a-mpins departe setea banului
peșin... Ați ajuns să prețuiți oamenii
ca pe iepurii de casă : după cîtă lină
peșin dau... Cine-i împotriva unifi-
cării ? Cine nu-i sigur de nimic pe
lumea asta, afară de ce-a-ndesat în
buzunar. Cine-i stegar-mpotrivirii
la unificare ? Uite-l : Anton Mădă-
raș, care-i sigur numai de un lu-
cru — că el nu poate greși niciodată,
pentru că-i însuflețit de nu știu ce
bune intenții. Ați rămas în urmă la
construcții ? Ați rămas. Ați rămas
în urmă cu șeptelul ? Ați rămas.
V-ați subțiat fondul de bază ? Da :
cele mai noi colective v-au întrecut.
Atunci ? Dincotro vă bate vîntul ?
Spune, rogu-te, singur : din ce vă-
găuni ?

MĂDĂRAȘ : Ca la catehism, așa mă
iei : singur întreb, singur răspunzi...

BOLOGA : Întreb, da. Și-mi răspunzi
tu : cu tăcerea asta... Înțelege, An-
toane : nu te mai bați nici măcar

- pentru victoria ta acumata, te bați de dragul unor principii oloage. Nu merită osteneala !...
- MIHAI : Cît n-am avut nimic, ne-am înțeles. Ce bine știam să ne-mpărțim sărăcia !
- BOLOGA : Împărțiți-vă cumva și gloria, atunci.
- MĂDĂRAȘ : N-avem nevoie de nici o glorie. Da' două săbii într-o teacă tot nu-ncap ! *(Lui Mihai.)* Îți las tot, na, ocupă-mi locul, și...
- BOLOGA *(explodează)* : Da' ce, l-ai moștenit de la tată-tu, locu' ăsta ?! Il iei, îl dai, așa, ca pe-un tron regesc ?! Ce te-nchipui ? Hohenzolern ?!
- SOFIA : Tovarășe Bologa... l-am dat gata pe Gliga. Un foxtrot... Se poate ?
- BOLOGA : Tușă Sofie... *(Lui Mădăraș.)* Dacă te-ncăpăținezi s-o faci pe prostu' — n-ai decît : fierbe-n zeama ta cît te-or ține balamalele...
- SOFIA *(conducîndu-l la braț pe Bologa)* : Are foxtrotul tovarășu' Bologa, se pregătește tovarășu' Mădăraș... *(Ies.)*
- GOLOVICS *(intră pe ușa din față, cu capul legat, ud pînă la piele)* : Servus, tovarăși președinți !... Ați văzut ? Nu m-am curățat... Vă salut respectuos, în deplina mea greutate vie ! *(Îl sărută pe Mădăraș.)* Dragă prietene, felicitări ! Grozavă lovitură ! șah și... mat ! Dacă nu-i posibil ce vrem, atunci vrem ce-i posibil ! Este ?
- MĂDĂRAȘ : Unde șah ? Unde mat ?
- GOLOVICS *(lui Mihai)* : Eu totdeauna am spus : în alte privințe nu știu, da-n privința președintelui, strasică alegere-am făcut : cel mai deștept, din... !
- MIHAI : Las' că și contabilu-i „cel mai“ !
- GOLOVICS : Contabilul nu-i cel mai deștept : destul că-i cel mai puțin timpit. Nici asta nu se ia din drum... Ce ați spus de marele eveniment ?
- MĂDĂRAȘ : Eveniment, pe dracu' !
- GOLOVICS : N-ai citit ? *(Lui Mihai.)* Nici tu ?
- MIHAI : Nu.
- GOLOVICS : În spital, mi-am permis să meditez pe-ndelete. Și te-am înțeles : ai dreptate. Altă cale nu-i !
- MĂDĂRAȘ : „Cale“ ?
- GOLOVICS : Da, Calea noastră sfîntă : mai bine-o vrabie azi, decît miine o dropie. Adică nu : dropia azi, vrabia miine... Nu, stați, le-am încurcat...
- MĂDĂRAȘ : Vrăbii, dropii...
- GOLOVICS : Zicala noastră ! Am folosit-o-n autocritică !...
- MĂDĂRAȘ : A cui autocritică ?
- GOLOVICS : A mea, a ta... Stai că știu : vrabia de azi nu-i în nici un caz mai bună decît dropia de miine ! A-șa : întîi și-ntîi, dropia. Pe urmă, „Spicul“ : exemplul nostru este „Spicul“ ! Scurt pe doi, amin ! Nici dracu' nu poate spune că n-avem și noi exemplul nostru.
- MĂDĂRAȘ : Golovics ! Ori vorbești ca oamenii, ori...
- GOLOVICS : Stai, stai ! Ți-o arăt imediat : negru pe alb !
- MĂDĂRAȘ : Ce s-arăți ? Ce tot cauți ?
- GOLOVICS : ...Golovics ! Ce-i cu tine ?
- GOLOVICS : La-nceput, recunosc, n-am înțeles lucrurile just. Însă avantajele unificării... tot nu pricepi ?
- MĂDĂRAȘ : Nu. *(Îi face semn lui Mihai că Golovics a înnebunit.)*
- GOLOVICS : Nimic ? He-he ! Mare șmecher ! *(Lui Mihai.)* Cică nu pricepe...
- MIHAI : Are prea multă minte ca să priceapă...
- GOLOVICS : Ai să te miri, însă... în noua situație, Golovics s-a și orientat : rapid, elastic...
- MĂDĂRAȘ : Unde „noua situație“ ?!
- GOLOVICS : Aici. Marea noastră cotitură !... Ei ? Cînd ne unificăm ?... Prin declarația noastră, colectivele-s ca și logodite ; nu ? Unde naiba-i servieta ?...
- MĂDĂRAȘ : Golovics, ce prostii ai făcut ?
- GOLOVICS : Nu ! de data asta... Stai : imediat ți-o arăt... *(Îa un pahar.)* Mai întîi, în sănătatea moului nostru președinte. Nu știu care din doi o să fie, dar în sănătatea lui închin !... Servieta... Dumnezeu știe...
- MĂDĂRAȘ *(îi arată lui Mihai că Golovics e efectiv nebun)* : Ia zi, Péter, atunci... cînd te-a trîntit iapa-n cap... te-a durut... rău-rău ?
- GOLOVICS : Cumplit ! Uite ici : taman aici... *(Îi arată.)*
- MĂDĂRAȘ : Doctorii ce-au spus ? A fost vreo... comotie cerebrală, sau... ?
- GOLOVICS : Nu, nu tocmai ; da-n feastă, ce-i drept, nimic n-a rămas locului, toate mi le-a-ntors, afurisita, cu dosu-n sus ! Ca la borș — cînd îl scuturi, știi, și se ridică tărîța deasupra...
- MĂDĂRAȘ *(tot mai compătimitor)* : T-t-t-t ! Tărîța deasupra... La spital, în ce secție te-au pus ?
- GOLOVICS : Păi... la ăștia cu... creierul, nervii...

MĂDĂRAȘ (îi face semn lui Mihai că a luat-o pe drumul cel bun): Aha! Acolo, știu: au parcă niște ferestre... așa... gratii, zăbrele...

GOLOVICS: Au, au: cită fierărie strică ăștia pe spitale... maică, doamne!

MĂDĂRAȘ: Ia să văd... (Îi pipăie capul.) Aici, nu?

GOLOVICS: Afurisită iapă! Ai-ai-ai! ...Domnu' nostru Isus Cristos umbra pe asini. Nu pe iepe! Știa el... Ai-ai!

MĂDĂRAȘ: Liniștește-te, lasă... (Își șterge fruntea cu batista.) Of, bietul de tine!

GOLOVICS: Iar... afirmația ceea a ta, cu... reacțiunea clericală... așa-i că n-o menții? Ai-ai! Așa-i c-o retragi? Ai-ai-ai!

MIHAI: N-are rost să-ți chinui prietenul...

MĂDĂRAȘ: Nu-l chinui; mă uit să văd pe unde-a ieșit dintr-însul trăsnăia cu... „Spicul” — exemplul nostru.

GOLOVICS: Ai-ai! Atunci mai bine căpățina ta pipăie-ți-o! Tu l-ai scornit, exemplul: eu m-am dat după tine. Ai-ai!... Aha! Știu, servietă... când am împărțit ziarele! (Intră în sala de dans.)

MĂDĂRAȘ: L-a dat gata! Nenorocitul... De-acu' ce facem cu dînsul?

MIHAI: Nu-i mai nebulă decît a fost... La urma urmei, pot să-ți spun și eu despre ce-i vorba...

GOLOVICS (intră cu ziarul): Uite-l, poftim! Pagina treia: cu litere de-o schioapă!... Negru pe alb: mai bine azi o vrabie, decît mîine-o dropie... A! Șireți: au pus-o cu semn de n-trebare... Patruzeci de bucăți am adus: nimeni nu mai dansează: toată lumea buchisește declarația noastră! (Lui Mihai.) Asta n-ai mai bănuț-o. Este?

MIHAI: De unde știi că nu?

MĂDĂRAȘ: Ce?... Golovics! Ce-i cu...?

GOLOVICS: Autocritica noastră! Autocritica din care ai fi vrut să mă excluzi! Dacă nu miroseam situația din vreme, la curbă — fșt! Jos din căruță; m-ai fi zvirlit...

MIHAI (citind ziarul peste umărul lui Mădăraș): „Președintele «Progresului», analizînd situația într-un exemplar spirit autocritic...” Bravo!

MĂDĂRAȘ: Ce Mădăraș au găsit? Despre care „Progresul” scriu ăștia?

GOLOVICS: Tu ești, dragule! Despre tine, despre „Progresul” nostru!...

MĂDĂRAȘ (citește): „«Progresul» a rămas în urmă...” Nimănu-i n-am spus așa ceva. Niciodată! Cel mult dac-am gîndit-o; da' n-am afirmat-o!... Golovics! Eu nu mi-am pierdut mințile! Eu n-am căzut în cap de pe nici o iapă! Eu nu-s scăpat de după gratii! N-am băut! Nu-s beat, Golovics! Mie binevoiește să-mi explici!

GOLOVICS: Ba, binevoiește și adu-ți aminte: ziaristul cu tine-a stat de vorbă-ntîi, pe urm-a vorbit cu mine; adică-ntîi și-ntîi cu mine-a vrut să vorbească, da' eu i-am spus că n-are ce vorbi cu mine, să-ți vorbească ție-ntîi, că eu n-am cheile asupra mea — așa i-am spus —, iar linia tu o ai, tu o dai. De-abia după aceea m-am aliniat la tactica ta!

MĂDĂRAȘ: Nu știi! Nu-mi aduc-aminte nimic! Nu cred nimic!

GOLOVICS: Asta-i bună! Pe cine trîntește iapa — și cine-și pierde memoria!...

MĂDĂRAȘ: N-am fost eu! Țsta nu-s eu!... Nici n-o să fiu!

GOLOVICS: Ui, trîmbița Erihonului! ...Dac-am luat-o-ntr-o parte, barem s-o ținem așa. Ne-am exprimat? Gata! Odată vorba scăpată, nu-i putem da cu piciorul printr-o altă vorbă!

MĂDĂRAȘ: Întîi ție-ți dau: șapte picioare, nu unu'!... Le cer dezmințire, rectificare! Cine-i în stare să vorbească-așa, n-are cum fi Mădăraș! Degeaba scriu ei „Mădăraș”! Nu-s eu!... Dracu' știe! Nu mai sînt identici cu mine însumi...

MIHAI: Și ai vrea să fii... Nu?

MĂDĂRAȘ: Nu vreau nimic, nu recunosc nimic. Dezmințire! Rectificare!

GOLOVICS (îi face semn lui Mihai că Mădăraș a înnebunit): Prietene dragă, omule, fii cuminte... Ia spune: cît am lipsit... ai avut multe neplăceri, hm?... Anul ăsta... te-au cam scos din balamale și pe tine...

MĂDĂRAȘ: Ce mă tot mîngîi? N-am căpiat, nu mi-am pierdut mințile, înțelege!

GOLOVICS: Înțeleg, înțeleg... (Lui Mihai.) Tocmai aici fi buba: prea cu foc o subliniază... (Lui Mădăraș.) Do-molește-te, lasă... (Își șterge fruntea cu batista.) Te-au hurducat rău și pe tine... (Lui Mihai.) L-au dat gata! Nenorocitul... De-acu'... ce facem cu dînsul?

MIHAI: Nu-i mai deștept decît a fost...

MĂDĂRAȘ: Dați încoace! toc și cerneală! Cer dezmințire!

MIHAI: Gînduri de astea... Nu te-au bătut niciodată?

MĂDĂRAȘ: Gîndurile... pe cine nu-l bat? Vorba-i că n-am spus așa ceva nimănui! Nici în somn!

MIHAI: Să presupunem atunci că... din vreo greșeală, au publicat pe numele tău părerile mele! Dar, din moment ce-i vorba de-un adevăr, nu-i tot una cine-l exprimă?

MĂDĂRAȘ: Nu. Adevărul meu... eu îl exprim! Ori nu-l exprim! De-a- ceea-s eu, eu! De aceea-i al meu!

GLIGA (vine, fluturînd ziarul; cu el, alți citiva entuziaști): Mădăraș! Trăiască Mădăraș!

(Cu entuziasm zgomotos, Mădăraș e luat pe sus și dus în camera alăturată, unde apariția lui declanșează mari ovații, urale. Pe o fereastră interioară înaltă (eventual folosind numai umbra proiectată pe perdea) se vede cum Mădăraș e aruncat în aer, ca o minge, de entuziasmul colectiv. Taraful susține cu brio „Mulți ani trăiască!” Bologa, Mihai, Gliga și încă două persoane participă privind din ușă — blocînd astfel, cu spatele lor, trecerea lui Golovics, care ar vrea să-l urmeze pe Mădăraș.)

BOLOGA: Tovarăși... Tovarăși! (Se face liniște.) Vă propun să-l alegeți președintele comitetului de unificare! (Ovații. Mădăraș iarăși e aruncat în aer.) Propun ca Mihai Mădăraș să-i răspundă lui Anton Mădăraș tot în ziar, printr-o scrisoare deschisă! (Ovații.)

MIHAI: Bun! Asta o fac ușor...

BOLOGA: Propun ca Anton Mădăraș să ne explice totuși: de ce și-a ascuns atîta vreme părerile? Părerile lui juste! (Ovații, de fiecare dată taraful — „Mulți ani trăiască!”)

GOLOVICS (care năzuiește să ajungă cu orice preț dincolo, măcar și-n patru labe): Dați-mi voie, tovarăși! Eu parcă nu m-am pronunțat?... Și eu m-am pronunțat! (Izbutește să se strecoare dincolo.) Tovarăăși! Și eu! (Apariția îi e întîmpinată de un homeric hohot de ris. Taraful: „Du-l du-l, du-l”. Imediat, Golovics, luat pe sus, e dus, cu traversarea scenei, pentru a fi aruncat pe ușă afară. El, izbutind să se agațe de lampă, rezistă.) Huligani! Asta sînteți: huligani! Ce, eu nu mi-am făcut autocritica? (Arătîndu-l pe Mădăraș, care a apărut în ușă pentru a lua

cuvîntul.) Numai a lui contează? A mea nu contează? Huligani! Auto-critica-i monopolul elitelor? Auto-critica trebuie să aibă valoare universală! (Cade. Purtătorii îl înhață. El — spaimă.)

GLIGA: Stai mă, nu te speria așa!

GOLOVICS (reflex bărbătos): Noi nu ne speriem, noi ne scandalizăm! (Speriat de moarte, fuge în patru labe spre ușa de ieșire.)

MIHAI: Autocritica lui Mădăraș, eu am făcut-o.

GOLOVICS: Tu? Tot tu? (Vrea să se oprească, să spună ceva, dar i se trîntește ușa în nas. Apare imediat afară, la fereastră.) Minți! Nu te cred! Te repezi să ne-nș faci de sub nas pînă și ultima fărîmă de gloriu-ță!... Cîstigată cu sudoarea autocriticii mele cîinste!... Ei, pîn-aici!... Nu! Nu-s de acord! Fiecăruia, după autocritica sa! Am cel puțin aceleași drepturi ca Mădăraș: după cantitatea autocriticii mele! Și am făcut-o cu gura mea proprie, pe riscul și pe răspunderea mea, nu ca el, care... dac-ai făcut-o tu în locul lui...

BOLOGA: Hei! Morîșca din fereastră! Gura! Taci odată!

GOLOVICS: Nu pot! Vreau măsură unitară-n aprecieri! (Despre Mădăraș.) Pe dînsu-l judecați numai după ce-a primit el de la democrație, pe mine numai după ce-am dat eu democrației. Nu-i drept! Protestez și...

(La un semn al lui Bologa, se închid geamurile. Golovics rămîne pe dinafară și continuă să vorbească, să gesticuleze — fără a fi auzit.)

BOLOGA (din ușă, spre cei de dincolo): Anton Mădăraș are cuvîntul... De sărbătorit l-am sărbătorit, hai să-i auzim angajamentele!...

MĂDĂRAȘ (nu știe ce să spună; sugerează prin joc mut — „aș vrea eu să fiu chiar cel pe care-l sărbătorești...”): Întîi și-ntîi cred... ar trebui... răgaz. Timp. Să chibzuiesc și eu, să...

SOFIA (intrînd): Tovarăși! Vals!... Vals...

(O clipă, scena se întuneacă; muzică. Lumina crește. Mădăraș, dărimat, stă în fața propriului său portret. Se uită pieziș împrejur, căutînd parcă o ieșire, o salvare. Dar oriîncotro privește, el vede numai tabloul său: parcă-i întemnițat de propria-i imagine caricaturală. Se aude zgomotul unor bani

răvășiți... se aude risul lui Golovics... apoi șoapta Suzanei.)

ȘOAPTA SUZANEI : Îl iubesc pe Ioșca. Îl iubesc, îl iubesc !

VOCEA LUI MĂDĂRAȘ (*tare, aproape urlând, parcă din tablou*) : Nu interzic nimic — da-mpiedic tot ! Tot ! MĂDĂRAȘ (*privindu-și tabloul, mormăie printre dinți*) : Ce-ai împiedicat, dovreac descăpăținat ? ! S-a speriat cineva de tine ? !

VOCEA LUI GOLOVICS : Noi nu ne speriem : ne scandalizăm !

VOCEA LUI MĂDĂRAȘ (*apăsât*) : Pre-dau președinția !

MĂDĂRAȘ (*privindu-și portretul, voce moale*) : Ei și ? ! Scăfirile de cucută fiartă !

VOCEA LUI BOLOGA (*se aude parcă de afară, adresându-se oamenilor ; dincoace, Mădăraș scoate din buzunar legătura de chei*) : Are chei la orice. Numai una-i lipsește : a inimii omului... (*Mădăraș scapă cheile, care cad jos cu mare zgomot — întărit, din sala de dans, de tobe.*)

VOCEA LUI MĂDĂRAȘ : Adevărul meu, eu îl exprim !... ori nu-l exprim ! (*Ecoul reia : „Adevărul meu !... Meu ! ...Eu !“*)

MĂDĂRAȘ (*incet, privindu-și tabloul*) : Ragi... Ca măgarul bolniții : ai tot ras... pîn' te-ai ras și de președinție !

(*Lumina în descreștere. Mădăraș înclină capul înaintea tabloului — parc-ar închina steagul. Imaginea lui dispărind, apar încadrați în chenarul luminos al ramei — tablou animat — Mihai și Golovics. Mihai stă la masa de președinte al „Progresului“, iar Golovics i se învîrte în jur.*)

GOLOVICS : Cel mai puțin timpit, aici în gospodărie, tot eu am rămas. Iar cel mai deștept ești tu. Cu tine asta-i chiar pe-adevăratale : ești cel mai deștept om din raion ! Fostul... frate-tău... orbete sadea : dincolo de lungul nasului, nimic nu sesiza ! Privirea ta-i ageră, Mihai, bate departe. El, fostul, frate-tu, numai pe dinafară ne-a văzut ; tu pătrunzi toate problemele. Nu ? Pe dinăuntru, aprofundat — ca Iona prorocul în pîntecele balenei... Zici că m-am învîrtit după dînsul ca floarea-soarelui după soare. Nu-i adevărat, nu trebuie să mă jignești : floarea-soarelui se-nvîrte în folos strict personal, ca s-adune lumină pentru dînsa — iar eu îi intram în voie numai ca să se simtă bine el, aici, în scaunul ăsta... Și ție-o să-ți trebuiască cineva care...

Nu, nu te pripi cu răspunsul. El... bineînțeles, l-am lăsat să privească cerul în locul meu. Da, așa-i, așa și trebuie : pentru contabil, dacă vrea să trăiască-n mulțumire, principala datoriei-i să-și privească hîrțile : atîta. Nici n-aș zice „datoria“ : menirea ! Contabilul ține la ce este — și dacă-i vorba de vreo schimbare, nu semnează nimic !... afară de cazul cînd președintele-i trasează să semneze...

MIHAI : Cu „menirea“ asta-mi vii tu ? !

GOLOVICS : Eu ?... Doamne ferește ! Eu... am greșit și... ți-o spun ca să vezi că recunosc. Asta ni-i soarta : a mea greșeala, a ta victoria... Frate-tău, cîstigi vorbind, nu era omul în fața căruia să-mi lepăd greșelile...

MIHAI : Și-n fața mea... te-apacă lepădatul, ha ?

GOLOVICS : Vreau să lucrez sub mîna ta, Mihai. Îți cer numai... ca Arhimede, poftim : dă-mi un punct de reazem — și-ți răstorn pămîntul cu dosu-n sus, din tuspătru părțile deodată ! Un punct fix, tovarășe președinte — atîta cere Golovics : un singur punctel, un punctuleț, un...

MIHAI : N-am, pentru tine, nici puncte fixe, nici norme fixe, nici ciubucuri fixe — nimic ! Ți-a ajuns funia la par, Golovics : la punctul fix — și-ai să vezi tu ce fix !

GOLOVICS : Tovarășe președinte, ăăă... tovarășe președinte !...

(*Între timp, lumina scade. În cadrul luminat apar Suzana și Ignat. Ea balansează un leagăn. El, rezemat într-un băț, o ascultă.*)

SUZANA : Nu, pe Mădăraș n-am cum fi supărată... Am fost slujnică, și... el m-a luat de mîină... m-a dus la-nvățătură... duminicile-mi aducea mere, gutui, prune... Mi-a fost ca și tată. Atunci... toți îl iubeam ; și uite-n ce hățișuri l-a-ncurcat îngîmfarea !... Jalnic, nea Ignat : om întreg, și dintr-odată... cade, se zvîrcolește-n țărîină — parcă i s-a rupt șira spinării, zău ! (*Copilului din leagăn.*) Își închipuia, bietul nenea Mădăraș, că pînă și-n calea ta poate să steie ! Hm !... (*Lui Ignat.*) Un mitel ca ăsta, cînd pornește el la drum, cînd începe-a gunguri și-a da din piciorușele lui — crezi că-i mai poate cineva tăia calea ? (*Copilului, care pesemne a scîncit.*) Ssst ! Acu' taci : n-auzi că vorbește mama ? (*Lui Ignat.*) Trăiește, răsuflă... asta-i

- toată puterea lui; da' cine-ar fi-n stare să... să s-atingă măcar și-n gând de aripioarele astea? Ele... abia încep să (*gest: să zboare*) da'... te cutremuri când ți-nchipui ce zbor înalt au ele de zburat, ce... Nu-i așa, nea Ignat? (*Copilului.*) No, ia adu-i tu aminte lui nenea Ignat: tu, cu gura ta: ai ajuns la noi, ești aici — hai, spune-i: să sufle-n goarnă, să-ți deie onorul... Doar ești aici, la noi — ești, ești, steaua mea cea mai frumoasă!
- IGNAT: Ai-ai-ai!... (*Ia poziție, milităros, către leagăn.*) La tovarășul nou-născut, pentru onor — drepti!... Aici îi „Progresul” unificat, tovarășe nou-născut: fost „Progresul” și „Spicul”... Vă raportează Ignat Apostol, paznic de noapte unificat... Dumneavoastră, mă rog frumos, din partea cui veniți? În ce chestiune? Delegație-aveți?
- SUZANA: A venit pur și simplu să trăiască. N-are delegație.
- IGNAT: Aha! Bun. Atunci... (*Sună din goarnă în cinstea noului venit; apoi, într-un oftat.*) Ultima dată am trimbitat împotriva unificării: din ordinul lui Anton Mădăraș, pogoare-i Domnu-n suflet pacea și odihna, că tare-i prăpădit și... (*Cei doi dispar, revine tabloul inițial.*)
- MĂDĂRAȘ (*ca trezit din somn, ridică privirile — își vede mura caricaturizată, se ridică furios și pornește — împotriva lui*): Creier de cîlți! Numerge-așa cu tine! Iau eu hăturile-n mină, lasă, vezi tu!
- GOLOVICS (*intră, scuturîndu-și pantalonii*): Foarte frumos ne-au sărbătorit! Mai ales pe mine!... Știi? Declarația ta, n-ai făcut-o tu! Frate-tău, cică: v-au „confundat”. Trebuie să reclami; nu-i permis să ți se atribuie gînduri străine de tine. Așa, ușor le-a fost să mă-ncurce...
- MĂDĂRAȘ: Lasă-mă dracului, Golovics!...
- GOLOVICS: Nu mă pot orienta după tine, dacă n-am cum ști când vorbești tu și cînd... mă rog, alții, care se dau drept...
- MĂDĂRAȘ: Golovics, taci odată!
- GOLOVICS: Într-atîta nesiguranță, nu poți ocupa poziții stabile.
- MĂDĂRAȘ: Ascultă, Scaraotki! Te-am purtat după mine, ani și ani, ca pe cel mai bun sfetnic... Și uite că... în ființa ta... purtam după mine numai propria mea nerozie...
- GOLOVICS: Aha! Țap ispășitor... Nerozia lui Mădăraș? El! Adică eu.
- Exterioră... Tu — cristal de-nțelepciune și principialitate! Da' cu cealaltă nerozie, adevărată! interioară! a ta! hm? Ce-ai făcut?
- MĂDĂRAȘ (*izbucnind*): Treaba mea, na! Cară-te! Lasă-mă-n pace!
- GOLOVICS: Te-am susținut în toate... te-am lăudat...
- MĂDĂRAȘ: Nu mă susține! Nu mă lăuda! Nu da din cap! Nu-mi aduce covoare persane! Nu-mi comanda mobilă nouă! Ieși afară de-aici!
- GOLOVICS: Tovarășe președinte...
- MĂDĂRAȘ: Cît ai fost țircovnic, ai bătut dracu' știe ce nimb de tablă pe capul lui Cristos. Aici te-ai vîrit numai ca să mă tâbluiești pe mine? Să mă scoți sfînt fără prihană? Ieși afar'! Ieși!
- GOLOVICS: Eu, prietene...
- MĂDĂRAȘ: Pe ce te bizui tu, la urma-urmei? Șopa-șop la o ureche, șopa-șop la cealaltă, mă ațîți, mă... Zi: pe ce te bizui?! Zi, că te sugrum aici...
- GOLOVICS: Dacă nu mă sugrumi, mărturisesc... tot...
- MĂDĂRAȘ: Pe ce, mă? Pe ce te bizui? Răspopi-ți-s-ar...
- GOLOVICS: Întii... pe ce-i în tine. Doi, pe ce nu-i în tine. (*Fuge.*)
- MĂDĂRAȘ: Ce-i în mine... ce nu-i în mine... Golovics! Înapoi aici, slugă de călău! (*Golovics își viră doar capul, prin ușa întredeschisă.*) Ce-i în mine și ce nu-i în mine? Hai mai-năuntru! Ca să te pot da afară!...
- GOLOVICS: Nu, nu, Deodată, alta ți-aș mărturisi: președinte-o să fie frate-tău, nu tu. Mai departe nimic nu-ți divulg. He-he! Toate-ai vrea să le cumperi ieftin: pînă și popularitatea... Știi cînd îți spun restul? La adunarea generală: înainte de a-l alege președinte pe frate-tău! (*Fuge.*)
- MĂDĂRAȘ: Huidumă neobrăzată! Ce s-a umflat și ăsta!... Din păcatele mele...
- (*Vine Suzana: șal de lină, îmbrăodită bătrînește.*)
- MĂDĂRAȘ: Ești necăjită și tu, Suzana... Hm?
- SUZANA (*dă din cap: nu*).
- MĂDĂRAȘ: Cu Ioșca ai venit?
- SUZANA (*dă din cap: nu*).
- MĂDĂRAȘ: Plîngi?... Îți curg lacrimile, ori îs stropi de ploaie?
- SUZANA: Stropi; plouă... Maică-mea-i aici?
- MĂDĂRAȘ: Ai pățit ceva și tu...

SUZANA : Am rămas singură... Unde-i maică-mea ?

MĂDĂRAȘ : Pe-aici era... V-ați cer-tat ?

SUZANA : Numai cine se-nțelege se poate certa.

MĂDĂRAȘ : Tot din pricina facultății ?

SUZANA : În închipuirea mea, vara a trecut de mult... Am ajuns și pe-adevăratelea-n septembrie... Prin școli, încep să sune soneriile... Când mai sunau și pentru mine, purtam în păr o panglică albastră... Așa m-am și visat : elevă. Suna soneria, iar eu îmi căutam panglica, sub pernă... Îi spălasem lui Ioșca o că-mășă ; o cămașă albă : i-o zvirlise vîntu-n praf... Nene Mădăraș ! Mă biruie viforita, să știi : Ioșca a zvirlit în foc avizul facultății !... Ce fac acum, nene Mădăraș ?

ANA (intră îmbrăcată ostentativ tine-reste, avînd, în ciuda vîrstei, aer de școlăriță) : Suzana, fetița mea ! Gîndeam că plec și n-ai apuc a-mi lua ră-mas bun de la voi...

MĂDĂRAȘ : Școlărița pe care ai vi-sat-o...

SUZANA : Pleci undeva, mamă ?

ANA : La cursuri : de grădinarie...

SUZANA : Școală... școli...

ANA : Șaptesprezece sîntem ! Acuși plecăm : o dată cu gîstele sălbatice. Ce să zic ? Rațe bătrîne, da'... cînd li se face de călătorit... Nici nu vezi ! Am rochie nouă. N-am vrut să mă duc așa, mai bătrînicioasă decît sînt... Hm ! ? N-o fi prea deschisă la culoare...

SUZANA : Nu, mamă... Am avut și eu una : tot așa...

MĂDĂRAȘ : I-au dat și cravată : pio-nierii...

ANA : Daaa ! Tu ! Așa frumos rămas bun și-au luat copiii de la noi, că m-au podidit lacrimile ! Ioou ! Caie-te, pînă nu uit !... Cum crezi, am nimerit-o ? Anume-am luat cu linii : vezi ? Pe celelalte... nu știi, da'... așa-mi șerpuiesc rîndurile, de parc-aș învăța să umblu pe bicicletă-n loc de-a scrie... Vai, acuși-acuși pornesc căruțele !

SUZANA : Du-te, mamă dragă. De casă... am eu grijă ! Țin curat...

ANA : Nu, îl ai în grijă pe Ioșca, ți-i destul. Vezi să nu-i lipsească nimic-nimic : cămașa curată, hainele căl-cate... (Se aude goarna lui Ignat.) Vai, să nu pornească !

SUZANA : Du-te, mamă... Învăță și pentru mine...

ANA : Floricica mea de aur ! Te doare inima, știu : septembrie, și... pentru tine, nici o școală nu sună...

MĂDĂRAȘ : Mă tem să nu schimb vreo două vorbe cu tovarășul ingi-ner...

SUZANA : Mamă... Ia-mă și pe mine, mamă ! Eu vreau să merg la școală...

ANA : Nu mai au școlile bănci să te-ncapă ; ai crescut...

SUZANA : Cînd vii înapoi, nu mă mai găsești... Mamă... Nene Mădăraș... eu vreau să merg la școală...

ANA : Știu, ai merge... da' n-ai ce face : hainele vechi rămîn mici... soarta ne-aruncă-n spinare altele... În viață, copila mea, fiecare cu partea lui.

SUZANA : Nu-i adevărat, nu trebuie ! ...Mamă, nene Mădăraș, eu... trebuie să merg la facultate...

MĂDĂRAȘ : Și Ioșca ?...

SUZANA : Mamă, nu mă lăsa. Am cumpărat și eu caiete... Rugați-l pe tovarășu' Bologa : să nu se supere, dar... eu trebuie să plec : la facultate.

ANA : Nu plînge, hai... În locul meu, n-ai vrea ? Te las...

MĂDĂRAȘ : Și Ioșca ?

SUZANA : Eu... m-am refugiat la dîn-sul de teamă să nu-l pierd... Acuma-l pierd, din pricină c-am crezut că nu pot trăi fără el măcar o zi... (Sună goarna lui Ignat.)

MĂDĂRAȘ : Ce vîlvătaie-a fost dra-gostea voastră !

ANA : Toată viața să-l cinstești, fata mea. Ține la tine de numai nu ți se-nchină !

SUZANA : L-am împodobit c-o droaie de calități, l-am împoțonat cu tot ce mi-am închipuit mai frumos, și el... acuma... pufnește că... l-am în-șelat : l-am înșelat că-l iubesc, m-am dus la el să-l înșel...

MĂDĂRAȘ : Dacă-ți era de-nvățătură, trebuia să te ții tare de la-nceput !

SUZANA : Atunci, cînd a plecat așa... am crezut că-l pierd, că n-o să-l mai întîlnesc niciodată... N-am mai știut... nimic. Da' acuma... nene Mădăraș ! Mamă ! Nu pot să mă despart de el... Și nici de mine... Ajutați-mă ! La facultate trebuie să merg !

IOȘCA (vine, cu mantaua de ploaie a Suzanei) : Bună seara... Ți-am adus asta : plouă...

SUZANA : Plo...uă ?...

IOȘCA (scoate din buzunarele hainei două cizme de cauciuc) : Și astea. E-un noroi pe drum...

ANA : Bine te-ai gândit... Copil drag !
IOȘCA (*scoate din buzunarul pantalo-
nilor niște ciorapi*) : Ciorapi uscați.
E-o apăraie pe cimp...

SUZANA (*ștergînd picăturile de ploaie
de pe fruntea lui Ioșca*) : Te-ai udat...
te-a murat...

MĂDĂRAȘ : Ei, fire-ați de rîs, cu
bostanii voștri-nfierbîntați !... Țștia-s
îndrăgostiți tun ! Și țopăie-n loc, na,
ca un sac de pureci !... Zi, tovarășe,
lămurit : o lași la facultate, ori n-o
lași ?... Da-nții notează : ți-i iubită,
proprietate nu ți-i ! Nu-mi umbra cu
fofirlica : aici nu-i vorba de nevas-
tă-ta-n particular, îi vorba de pro-
prietate particulară-n general. Ai
notat ? Trăiești cu dînsa, da' n-ai
drept să dispui de dînsa. O vezi că
te iubeste — și-atunci o șantajezi ?

IOȘCA : N-o șantajezi deloc. O iubesc.

MĂDĂRAȘ : Atunci dați-o dracului,
na : prea vă șantajați unul pe altul !
ANA : Înțelegeți-vă cu frumosul, zău :
inteligent, nu...

IOȘCA : Fie, gata ; facă-se voia ei...

MĂDĂRAȘ : Mna ! Bine că s-a sfir-
șit... Cap sec. (*Lui Bologa, care toc-
mai intră.*) Tovarășe Bologa, pe co-
pila asta o mai putem trimite la
facultate ?

BOLOGA : Dacă forul vostru supe-
rior... dacă marele stăpîn, domn
peste fericirile și tristețile voastre...
dacă — între noi fie vorba — unicul
despot obștesc de neînlocuit, a cărui
blîndă asuprire bătrîinii o caută, în
timp ce ea-i caută pe tineri... dacă,
va să zică, măria sa dragostea se-n-
dură și vă permite, — atunci... poți
pleca, Suzana !

SUZANA : Pot pleca... Pot veni și
pe-acasă... (*Lui Ioșca.*) Tu ! Vii să mă
vezi în toate joile !

MĂDĂRAȘ : Țștia o iau de la-nceput !

SUZANA : Dacă nu poți joile, atunci...
vii mai rar : în fiecare sîmbătă și
duminică !

IOȘCA : Exact : scot abonament pe
C.F.R.... Ori mai bine mă fac fochist
de locomotivă...

ANA : Vai, Suzana ! Asta ție ți s-ar
potrivi ! (*Scoate din coșul ei cravata
de pionier, o dezbrobodește pe Su-
zana din șal, îi scoate ți năframa.*
*Așa, Suzana își recapătă înfățișarea
tinerească.*)

SUZANA : Și panglică albastră-n păr.

ANA : Și ! Albastră !...

BOLOGA : Ți-am spus eu, Ioșca ! De
la Lenin : electrificarea, un pas îna-
întea industrializării ! Iar dragostea,
~~pe~~ cît se poate, căsătoria și celelalte
— un pas în urma școlarizării ! Dra-
gostea, dragii mei, nu trebuie să se
pripească : n-ajunge departe cu pri-
pitul : o prinde din urmă dezamăgi-
rea... Crede-mă : luați-o frumușel de
la-nceput, cît n-ați apucat a hîrbui
căruta...

IOȘCA : Eu... de la-nceput o și iau.
Numai de-aș face față cu-atîta tu-
rism pe săptămîină...

(*Sună goarna lui Ignat.*)

LAJI : Hei ! Secția-ndrăgostiți ! Ce-i
acolo ?... N-aude nimeni nimic ?

BOLOGA : Te-ai dezmeticit și tu,
Laji ?

LAJI (*apărînd în prag*) : Pe toată viața,
tovarășe Bologa ! Alta n-am ce face...
Secția-ndrăgostiți, s-aude ? Hai ! Ple-
căm la gară...

C O R T I N A

Tg. Mureș, 16 ianuarie 1962

Lauda îndrăzneții

Scenă din „Îndrăzneala” de Gheorghe Vlad la Teatrul
Regional București

Silviu Stănculescu (Lisandru)

Indrăzneala lui Gheorghe Vlad a fost primită de Teatrul Regional București cu entuziasm*. Era și firesc: publicistul Gheorghe Vlad a debutat în dramaturgie cu o piesă care înfățișează cu autenticitate și în mod original o seamă dintre cele mai actuale aspecte ale

procesului de transformare socialistă a satului nostru contemporan. Ea a dat Teatrului Regional București prilejul să realizeze un spectacol de mare eficiență agitatorie, cu același timbru inedit, cu aceeași notă originală.

Indrăzneala — prima lucrare a unui tânăr care vine spre teatru după ce a cultivat cu succes un alt gen literar, reportajul — poartă spectatorul spre fapte pline de semnificație, spre un conflict ce afirmă în mod elocvent trăsăturile înaintate ale noii clase, țărănimea colectivizată. Pătrunzând nemijlocit în realitatea satului colectivizat, autorul vădește cunoașterea aspectelor specifice ale acestei

realități, fără a o folosi însă doar ca pe un simplu cadru al acțiunii. Viața nouă a țăranilor este privită de autor într-un combativ spirit partinic. Obiectivul piesei vizează lupta pentru consolidarea economico-organizatorică a unei gospodării colective, consemnează efortul colectivștilor de a face din gospodăria lor nu o simplă însumare a loturilor individuale și a forței lor de muncă, ci de a înregistra saltul calitativ spre o gospodărie colectivă evoluată, spre o întreprindere cu economie complexă, care să permită valorificarea integrală a terenurilor disponibile culturilor, a tuturor resurselor locale. În cadrul acestei lupte se angajează poziții și mentalități diferite, se definesc cu limpezime, ca elemente ale noului, inițiativa, spiritul veșnic viu și creator al maselor, talentul poporului, încrezător în viitor, hotărârea lui de a porni la cucerirea lui. Această îndrăzneală creatoare, atribut al noii conștiințe socialiste, animă pe eroii cei mai reprezentativi ai piesei lui Gheorghe Vlad. Lisandru, de pildă, tânăr colectivist și candidat de partid, exprimă tăria, înălțimea și forța de atracție a ideilor înaintate, etica comunistă. După absolvirea cu succes a unei școli de brigadier, însușit de chemarea marilor înfăptuiri, el caută împlinirea acestei chemări în viitorul colectivei, în dezvoltarea acesteia prin valorificarea de noi terenuri, prin aplicarea practică a celor mai avansate teorii și metode științifice. Autorul subliniază ca o trăsătură esențială de caracter a lui Lisandru încrederea lui în acest gînd cutezător, încrederea în oameni, în forța lor colectivă creatoare. Lisandru nu se dezvăluie în procesul de convingere a oamenilor ca un om curajos, plin de inițiativă, afirmînd cu convingere și sinceritate principiul că „partidul nu are nevoie de momii”, de oameni „cuminței”, care să stea acolo unde vor să-i așeze cei mai puțin receptivi la perspectivele pe care le oferă viitorul, ci de oameni integri, combativi, cu spirit de răspundere și de acțiune, în ochii cărora viitorul e legat concret de imaginea creșterii gospodăriei într-un organism generator de bunăstare și fericire.

Alături de Lisandru se ridică, luminoasă, plină de frumusețe, figura altui țăran colectivist, Ceocilteu. După experiența amară a vieții trăite în regimul trecut în sărăcie și permanente renunțări, Ceocilteu trăiește astăzi, în socialism, clipa renasterii sale la viața adevărată. Entuziast, avîntat și romantic, Ceocilteu se dedică integral, cu fremătătoare pasiune, activității creatoare, cauzei socialismului. Înzestrat cu un deosebit spirit gospodăresc, indestructibil legat de interesele colectivului, Ceocilteu face din interesul sporirii avutului obștesc însăși

* Data premierei: 10 martie 1962. Regia: Mihai Dimiu. Decoruri și costume: Ervin Kuttler. Distribuția: Dominic Stanca (Marin Hodin); Lucreția Racoviță (Paraschiva); Silviu Stănculescu (Lisandru); Cornel Girbea (Pavel); Gheorghe Mihalache (Ilie Chiritoiu); Maria Burbea (Veta); Rodica Popescu (Zoica); Mihai Pălădescu (Mitu); Constantin Florescu (Nate); Ion Marinescu (Păun Ceocilteu); Ica Molin (Petria Fieraru); Anda Caropol (Lina); Niky Rădulescu (Buzdurică); Ion Miinea (Ion Pirvu); Angela Macri și Virginia Stingaciu (Caterina); Eugen Petrescu (Vasile Băjan); Margareta Dumitrescu (Baba Gheba); Traian Păruș (Giju).

— Poate-i fi auzit tu, Nate ?
— N-am auzit, Mitule !

cauza existenței sale. El afirmă o nestrămutată credință în partid, fără de care „ce-ar fi el, Păun Ceocilteu ?” „Un fir de nisip !” Dîrz și perseverent, Ceocilteu luptă împotriva spiritelor înguste, mioape sau inerte. El nu încetează să lupte nici cînd este încolțit de aceștia, nu-și pierde nici o clipă încrederea în dreptatea lui și în izbînda care nu întîrzie să se arate. Iar prețuirea oamenilor cinstiți și a partidului, care îl primește în rîndurile lui, nu întîrzie nici ea să-l răsplătească. În zugrăvirea chipului lui Ceocilteu am recunoscut la tînărul autor una dintre principalele lui însușiri artistice : aceea de a pătrunde în complexitatea caracterului uman și de a-i da o corespunzătoare expresie și forță dramatică, definind pregnant cu trăsături limpezi calitatea lui morală. Ceocilteu e în dramaturgia noastră o memorabilă figură de erou pozitiv al mediului țărănesc.

Caracterul dramatic al piesei, cu interes urmărită de spectatori, se naște din ciocnirea spiritului clarvăzător cu a ideilor novatoare, care animă și definesc pe Lisandru și pe Ceocilteu, pe de o parte, cu atitudinea președintelui gospodăriei, Pavel (obișnuit cu vechi metode de muncă, temător față de sarcinile calitativ noi născute în condițiile unei munci desfășurate în cadrul dimensiunilor largi și complexe ale proprietății obștești), și cu spiritul conservator, rutinier, meschin și mărginit al lui Buzdurică, pe de alta. Tipuri de factura lui Buzdurică opun entuziasmului colectiv — inerția, iar inițiativei — rutina. Gh. Vlad demască această poziție opacă în fața vieții ca incompatibilă cu năzuințele, aspirațiile și lupta partidului și poporului și demonstrează convingător inevitabilitatea înlăturării acestora prin însăși forța obiectivă a evenimentelor.

Ideea centrală a dramaturgului a fost confruntarea universului moral fremătător de energie al unor oameni puternici și îndrăzneți ca Lisandru și Ceocilteu, cu lumea celor de felul lui Buz-

Cornel Gîrbea (Pavel)

Desene de Silvan

LISANDRU către Zoica (Rodica Popescu) : Uite niște mărgele... ce zici, îți plac, ai ?

durică, mărunță, ocolind marile răspunderi. Această confruntare se petrece într-o ciocnire, al cărei rezultat este, în același timp, dezvăluirea mobilului și implicațiilor social-politice ale contradicțiilor și dezvăluirea structurii psihologice-spirituale a personajelor.

Spectacolul Teatrului Regional București a scos în relief această ciocnire într-un mod expresiv și convingător și a subliniat în imagini tot atât de pregnante caracterul ofensiv, biruitor, al ideilor înaintate, al conștiinței socialiste. Înfruntarea dintre Lisandru și Pavel, dintre Lisandru și bătrînul său tată Marin, dintre Ceo-

cilteu — sprijinit și de alți membri înaintați ai gospodăriei — și Buzdurică — și Buzdurică a fost urmărită cu meticulozitate, obținându-se astfel și pe plan artistic argumentul înfringerii evidente și necesare a pozițiilor înapoiate.

Simplitatea jocului și vibrația interioară a lui Silviu Stănculescu în Lisandru au ridicat personajul la dimensiunile cerute de text. Energia și clocotitoarea vitalitate a eroului, replicile sale spontane, calde și convingător izvorite din conștiința lui, au fost cu justețe și consecvență marcate de interpret. În rindul celor ce au înfățișat caracterul ofensiv al ideilor înaintate în spectacol ni se pare însă că imaginea cea mai puternică este portretul scenic al lui Ceocilteu, realizat de Ion Marinescu. Este o imagine care, sintem convinși, va rămâne mult timp întipărită în amintirea spectatorilor. Interpretul lui Ceocilteu aduce în scenă o prezență masivă, tumultuoasă, respirând în chip impresionant autenticitatea și substanța umană. Chipul eroului încarnat de Ion Marinescu ne înlesnește perceperea cu limpezime a supratemei spectacolului: slujirea idealurilor revoluționare, atașamentul față de cauza comună. Înțelegem, mulțumită lui, și asprimea luptei, dar și satisfacțiile inerente afirmării unei idei noi și îndrăznețe. Actorul a știut, prin atitudine și gest, prin mimică și vorbire, să imprime culoare specifică și forță emoțională frământării personajului. El a schițat cu sobrietate, ferindu-se de ispite melodramatice, sentimentul înfringerii de moment al eroului, și a trecut, ferindu-se de clișeele superficialului, la explozia fericirii de a fi dobândit succesul final. Cu deosebire impresionant au fost jucate momentele de contrast legate de discutarea cererii lui Ceocilteu de a fi primit în rindurile candidaților de partid: intrarea plină de încredere, cu capul sus, în sala de ședințe, și apoi, cu durerea neputinței de a înțelege de ce a fost respins, ieșirea din scenă cu umerii lăsați, îngândurat, tirându-și nevolnic bocancii. De asemenea, emoționantă este scena cînd Ceocilteu îi împărtășește lui Lisandru, printr-o largă gamă de nuanțe, necazurile sale.

În general, relațiile dintre Ceocilteu și Lisandru sînt armonios organizate în spectacol; comuniunea de idei și de acțiune dintre cei doi eroi sugerează fru-

Constantin Florescu (Nate) și Mihai Pălădescu (Mitu)

muzeelor și profunzimea raporturilor umane existente în frontal comun al luptei pentru afirmarea unui punct de vedere înaintat. Dar forța confruntării dintre nou și vechi ar fi apărut, credem, mai puternică, dacă în fața acestor personaje, vigurose reliefați, ar fi apărut realizat la același diapazon și principalul element negativ al conflictului, Buzdurică. Actorul Niky Rădulescu și-a înțeles oarecum unilateral rolul; el l-a conceput pe Buzdurică pe liniile în care se construia cândva tipul „negativului” șablon — cu atât mai mult cu cât aceste linii au fost marcate într-un joc bazat pe mijloace exterioare, de natură să simplifice și să minimalizeze personajul.

O latură valoroasă a textului lui Gheorghe Vlad este, așa cum arătam, autenticitatea, realizată și prin varietatea tipurilor de țărani. Pe această coordonată, talentul autorului se vădește în priceperea de a da expresie detaliului comic, de a prelua și valorifica inspirația folclorică. Cuplul pitoresc și plin de haz al celor doi frați nedespărțiți — Mitu și Nate — este, în această privință, vrednic de a fi subliniat, mai ales că acest cuplu nu apare în piesă gratuit, de dragul hazului, ci este nemijlocit legat de problematica ei. Mitu și Nate sînt și ei receptivi la nou, preocupați de ideea de a fi de folos. Ce-i drept, uneori mijloacele lor stîrnesc — prin naivitate — un haz copios (spre exemplu, utilizarea unui vechi gramofon, cîștigat la loterie acum 30 de ani, ca instrument pentru sporirea, prin muzică, a producției de lapte). Desfășurarea comică a acțiunii lui Mitu și Nate îmbrățișează în spectacol un spațiu larg. Ea nu umbrește însă — dimpotrivă, contrapuntează — aspectele dramatice esențiale ale lucrării. Cei doi interpreți — Mihai Pălădescu (Mitu) și Constantin Florescu (Nate) — s-au integrat concepției de ansamblu a spectacolului, au urmărit să-și subordoneze creațiile, valoroase, ideilor mari ale spectacolului. Interpretii s-au completat reciproc prin mimică, gest, atitudine, în cele mai amuzante situații, comic de calitate, farmec scenic, inteligență, spontaneitate, participare reală la acțiunea generală scenică.

Forța artistică a *Îndrăzneii* rezidă în profundul ei caracter popular, pe care îl realizează deopotrivă prospețimea materialului de viață, conflictul de o acută actualitate, existența unor personaje vii și autentice, limbajul suculent, popular și accesibil, poziția partinică a autorului în afirmarea noului și combativitatea față de vechi. Toate acestea ne îndrituiesc să-i prevedem lui Gheorghe Vlad un drum artistic plin de perspective. Nu putem totuși trece cu vederea unele imperfecțiuni de construcție, caracterul schematic, lipsit de individualitate, conferit unor personaje cu funcții de seamă în piesă, cum ar fi secretara de partid Petria ori inginerul Lina. Linia schematică a acestor personaje s-a reflectat și în spectacol: imaginea lor a apărut ștearsă, fără strălucire, deși Anda Caropol (Lina) a depus eforturi spre a-și susține partitura cu sinceritatea ce-i este caracteristică, iar Ica Molin (Petria Fieraru) spre a reda cu simplitate prestanța personajului.

Mai socotim apoi că autorul a trecut cu ușurință peste schimbarea de atitudine a lui Pavel și, mai ales, a lui Marin Hodină. Și în organizarea materialului dramatic, autorul ar fi trebuit să țină seama de necesitatea unei succesiuni mai organice a episoadelor, a unei rotunjiri mai depline a finalurilor de tablou. S-ar fi sporit astfel forța agitatorică netăgăduită a conținutului dramatic, forța de transmitere a mesajului piesei.

Colectivul Teatrului Regional București, în frunte cu regizorul Mihai Dimiu, a manifestat o atitudine creatoare față de text. Și cînd afirmăm acest lucru nu ne gîndim la transpunerea scenică propriu-zisă a piesei — realizată cu înțelegere și inteligență —, ci la *fidelitatea creatoare* față de spiritul larg al textului, față de substanța lui înnoitoare. Regia a îndreptat întregul spectacol spre susținerea vibrantă a ideilor înaintate. Ea a chemat publicul să participe la dezbaterile de pe scenă, subliniind, cu pregnanță artistică, momentele-cheie, prin plantații și grupări elocvente, prin angajarea discuțiilor la rampă, prin susținerea directă cu

publicul a monologurilor. Apoi, pe linia caracterului popular al piesei, Mihai Dimiu a imprimat un ritm de mare vioiciune acțiunii scenice, a creat climatul de autentic optimism existent în colectivul gospodăriei, alternînd cu fantezie, pe măsura împrejurărilor impuse de text, comicul cu dramaticul.

În roluri mai mari sau mai mici, majoritatea interpreților au depus efortul de a contura imaginea fiecărui personaj prin amănunte semnificative, în măsură să contribuie la individualizarea lor cea mai deplină. În această ordine de idei, trebuie să notăm, pe lîngă interpretările pînă acum pomenite, altele cîteva, de dimensiuni mai mărunte, dar care au adus spectacolului un efectiv spor artistic. În scurtele sale apariții, Rodica Popescu a reușit, de pildă, printr-o interpretare plină de naturalețe în mișcări și exprimare, să înfățișeze imaginea inimoasei țărănuțe Zoica, la care risul și plînsul se alungă unul pe altul cu o repeziciune uimitoare, dar care știe să adopte seriozitate și spirit de răspundere în modesta ei muncă. Scenele de dragoste dintre Zoica și Lisandru au prospețimea și exuberanța tinereții.

Prețioasă este și contribuția lui Eugen Petrescu în conturarea paznicului Băjan. Cu finețe și umor, actorul a subliniat regretul invalidului de a nu putea fi trecut într-o muncă mai activă, mai direct legată de procesul de producție.

De asemenea, Angela Macri, în rolul Caterinei, și Traian Păruș, în rolul lui Giju, au izbutit prin cîteva cuvinte să schițeze două tipuri de țărani, pitorești și pline de culoare. Evitînd oarecare monotonie în interpretarea sa, Cornel Gîrbea va reuși să impună mai mult spectatorului chipul robust al președintelui Pavel. Un efort de renunțare la aerul didactic pe care-l afișează Ion Mîinea, în Pîrvu, va apropia și acest personaj de o imagine mai adecvată trăsăturilor sale proprii. Se cer îmbogățite în nuanțe personajele Marin Hodină (Dominic Stanca), Veta (Maria Burbea), Ilie Chirițoiu (Gheorghe Mihalache), Paraschiva (Lucreția Racoviță), interpretate, de altfel, conștiincios, dar fără strălucire, de către respectivii actori. La realizarea atmosferei specifice piesei a contribuit și scenografia stilizată a lui Ervin Kuttler, simplă și sugestivă, bazată pe elemente de folclor.

Spectacolul cu piesa *Îndrăzneala* va rămîne timp îndelungat în repertoriul tînărului teatru regional, fiindcă, educativ, lucrat cu răspundere artistică, este unul dintre cele mai populare spectacole cu temă țărănească realizate în ultima vreme.

Valeria Ducea

La invitația Uniunii Scriitorilor din R.P.R., țara noastră a fost de curind vizitată de o delegație de oameni de teatru sovietici — dramaturgii A. Salinski și M. Zarudnii și criticul teatral V. Pimenov, redactor-șef al revistei „Teatr“.

Oaspeții, care au urmărit o seamă de reprezentații teatrale la București, Brașov și Tg. Mureș, au avut de asemenea, cu diferite prilejuri, cordiale și instructive schimburi de păreri cu reprezentanții ai vieții noastre teatrale — dramaturgi, actori, regizori, directori de teatre — în legătură cu problemele comune privitoare la dezvoltarea mișcării teatrale din Uniunea Sovietică și din țara noastră.

Dintre impresiile culese de oaspeți — în urma vizitei lor — publicăm în numărul de față cele comunicate de dramaturgul M. Zarudnii.

BINE TE-AM GĂSIT, ROMÂNIE!

...Trenul a trecut granița. Văd prin ferestrele vagonului cum se perindă, gonind, în fața mea, orașe și orașele, spuzite puternic de mii de lumini electrice.

Bine te-am găsit, Românie!

Stăm mult la fereastră și nu ne putem opri să nu privim. Așa ne prind zorile. Iașii. Vechea cetate a acestei minunate țări. Mi se strânge inima. De ce oare? Da, acolo, în preajma acestui oraș, în 1944, a murit vărul meu Mihail, în luptă contra nemților fasciști. Era un băiat de la țară, de prin părțile Kievului, învățase la școală; ara pământul și visa să devină om de știință. Îndrăgea fizica și literatura. Dar, mai presus de orice, își iubea patria. A bătut mulți kilometri cu arma sa antitanc, în iureșul menit să ne elibereze pământul de ciuma brună. Acum, zace pe undeva în preajma Iașilor, pe pământ românesc. Nu știu unde-i este mormântul. Nenumărate sînt în Europa mormintele în care zac soldați ai patriei mele, căzuți pentru libertatea ei și pentru fericirea întregii omeniri...

În luptele împotriva fascismului s-a întărit mult prietenia ce leagă popoarele țărilor noastre. Știm despre eroismul cu care detașamentele armatei populare românești s-au avîntat împotriva dușmanului comun. Știm despre lupta eroică a partidului comunistilor pentru fericirea poporului, despre conducerea lui înțeleaptă în opera de construire a unei vieți noi, libere și pline de bucurii.

...Ne apropiem de București. Capitala Republicii Populare Romîne. Cerul e, în această dimineață, senin; fumul se înalță liniștit din coșurile fabricilor și uzinelor; strălucesc în soare noile blocuri. Iar pe peron — zimbete, fețe pline de bucurie, strîngerii puternice de mînă... Așa se întîlnesc numai prietenii.

Mi s-a cerut să scriu despre impresiile ce mi-au lăsat teatrul, dramaturgia din România. Vă rog însă din inimă să mă iertați. Îngăduiți-mi deocamdată să scriu despre altceva, așa cum îmi cere inima. Despre impresiile cu care am rămas după ce am străbătut bulevardele, am privit monumentele, am vizitat noile raioane ale Bucureștiului, străzile lui largi, luminoase, casele lui înalte, însoțite. După ce

cugeteriat apoi sute de kilometri prin țară, minunându-ne de freacățul Ploieștiului și al pitorescului Brașov, cu uzina lui de rulmenți, după ce am cunoscut și discutat cu oamenii muncii, ai acestui popor talentat, după ce — din marea simfonie a cifrelor aflate și a faptelor de construcție întâlnite, deopotrivă în lumea uzinelor ca și în lumea colectivităților — mi-am dat seama că poporul român se află din plin avântat pe drumul luminos al socialismului, sub gloriosul steag al Partidului Muncitoresc Român, mi-am putut întări convingerea că, împreună cu întreg poporul, pășesc pe același drum cei care formează puternicul detașament al oamenilor de litere și artă.

Mi se pare deosebit de important că dramaturgii români scriu mult despre oamenii României contemporane, că teatrele au deschis larg porțile lor unor asemenea lucrări.

Am vizitat numeroase teatre. Și, lucru interesant: în teatrele românești nu am întâlnit uniformitate și nici monotonie. Totuși, varietatea lor artistică se întemeiază pe o năzuință comună: năzuința de a dezvoltăți cât mai profund și mai deplin lumea spirituală a oamenilor României socialiste.

O impresie deosebit de plăcută îmi lasă afișele teatrelor din România. (Afișele sînt, de fapt, un fel de carte de recomandare și o introducere în căutările creatoare ale teatrelor.) Întîlnești pe aceste afișe, stînd laolaltă, și operele clasicilor literaturii românești, și lucrările dramaturgilor contemporani, și primele încercări ale acelor tineri ce abia își fac debutul în dramaturgie. Cît privește repertoriul, acesta conține drame, comedii, pamflete satirice, poeme eroice... Este foarte bine! Și nu întîmplător, în nici un teatru la care am fost, nu am aflat locuri goale...

România este o țară cu o cunoscută și trainică tradiție teatrală. În amintire îmi răsar jaloanele principale ale dezvoltării acestei tradiții — de la elevii lui Gheorghe Lazăr, trecînd prin Societatea „Filarmonica”, și pînă la înființarea „Teatrului Național” la București... Îmi vine în minte creația genială a lui Ion Luca Caragiale și marea moștenire lăsată de actorii realiști Matei Millo, Grigore Manolescu, Constantin Nottara, Ion Brezeanu și alții.

Am avut pentru prima oară în viață bucuria să văd nemuritoarea piesă *O scrisoare pierdută* a lui Ion Luca Caragiale la mine în patrie, în orașul Vinnița, în 1951. Pe scena ucraineană, marele Caragiale nu-și pierduse nimic din forța talentului său. E dovada unui spirit sănătos faptul că teatrul românesc valorifică cu statornicie piese ale înaintașilor, ale clasicilor și ale celor mai apropiați de zilele noastre, cum sînt piesele lui Camil Petrescu, Victor Ion Popa, Mihail Sebastian, Tudor Mușatescu, Victor Eftimiu și alții. Pe temelia creației acestora se înalță mlădițele noului — tînăra dramaturgie socialistă — și se dezvoltă arta teatrului contemporan românesc.

În Occident, în țările capitaliste, există unii care prevestesc pieirea teatrului. Ei spun că teatrul va fi ucis de televiziune și de cinematografie. Da, în multe țări capitaliste teatrul duce o existență jalnică. Trupele particulare nu pot întotdeauna să facă față concurenței businessman-ilor din cinematografie și televiziune. Nu începe însă îndoială că viitorul teatrului nu aici trebuie căutat. Ci în ceea ce teatrul aduce nou poporului. Niciodată, nici un fel de ecrane nu-l vor putea înlocui pe actorul viu, jocul viu, comunicarea directă cu spectatorii.

Teatrul nostru socialist este astăzi în plin avînt. Aceasta o simțim în patria noastră, aceasta o simțim și în țara dumneavoastră. Nu aș putea, în cadrul acestui articol, să-mi împărtășesc impresiile mele, toate, despre piesele românești cîte le-am citit, despre spectacolele cîte le-am văzut. Merită să scriu mult despre *Întoarcerea* de Mihai Beniuc, despre creațiile lui Lovinescu, A. Baranga, despre comedia lui Mirodan, *Celebrul 702*, despre *Secunda 58* de Dorel Dorian, despre *Marele fluviu își adună apele* de Dan Tărchilă și despre mulți alți colegi de-ai mei, dramaturgi români. Sînt însă nevoit să mă limitez aci la un articol modest. Vreau, de aceea, să aștern cîteva cuvinte în legătură cu comedii pe care le-am văzut. Vă cer iertare, dar sînt autor de comedii.

Am auzit multe, încă în patrie, despre prozatorul V. Em. Galan, autorul romanelor *Zorii robilor* și *Bărăgan*. Am aflat, de aceea, cu o deosebită plăcere că scriitorul a „trădat” pentru un timp proza, lăsîndu-se ispitit de genul dramatic. Am văzut la Teatrul de Comedie piesa lui, *Prietena mea Pix*. Este o comedie foarte veselă și spirituală. Regizorul Radu Penciulescu a pus-o în scenă aerat și spumos. Colectivul de interpreți a fost bine ales, iar regia s-a îmbinat în mod

fericit cu interesanta scenografie realizată de I. Popescu-Udriște. În mod deosebit aş vrea să subliniez umorul subtil, foarte expresiv, cu care talentatul actor Şt. Ciubotăraşu interpretează rolul lui Mastacan, ca şi aportul tinerei actriţe Vasilica Tastaman — Mihaela-Pix. Ne-a încântat veridicitatea cu care interpretează ea tinereţea şi candoarea personajului.

O altă comedie, *Siciliana* de Aurel Baranga, numită de însuşi autorul ei „farsă lirică“, şi care loveşte în unele vicii existente încă, ne-a înlesnit cunoaşterea mai îndeaproape a talentatului colectiv al Teatrului Naţional „Ion Luca Caragiale“. Interpretii acestei comedii au ştiut să găsească acele nuanţe care să redea cât mai bine intenţia autorului. Mi-a făcut o adevărată plăcere să cunosc jocul viu şi antrenant al actorilor N. Enache, Nataşa Alexandra, Florin Vasiliu, Mihai Fotino, Ovid Teodorescu, precum şi să întâlnesc în direcţia de scenă a spectacolului o nouă dovadă a talentului regizoral, de mult preţuit, al lui Sică Alexandrescu.

Se spune că toate genurile sînt bune, în afară de cel... plictisitor. Noi nu am văzut piese plictisitoare în teatrele din România. Se prea poate să existe; noi însă nu le-am văzut... Îmi plac nespuse comediele. M-au bucurat de aceea cu deosebire succesele autorilor de comedii din România. Căutările lor creatoare, calea pe care merg ei mi-au dat prilejul multor meditaţii. Le doresc din tot sufletul cât mai dese succese. Şi, desigur, le doresc să scrie comedii la care spectatorii să ridă. Şi nu numai spectatorii, ci şi criticii... (Ceea ce ne-o doresc şi nouă.)

Dramaturgul Al. Mirodan, a cărui creaţie îmi place foarte mult, rîde şi el. Dar în *Celebrul 702* el rîde altfel: cu sarcasm. Şi totuşi, nu numai cu sarcasm; el ştie să fie şi liric, ba unele scene ating de-a dreptul pragul tragismului. Căci povestea vieţii gangsterului Cheryl Sandmann este ceva mai mult decît viaţa unui singur om; în faţa noastră, prin eroul său, Mirodan desfăşoară însăşi viaţa şi moravurile societăţii stricate de capitalism.

Teatrul de Comedie ne-a înfăţişat, în regia lui Moni Ghelelter, nu doar o întinsă galerie de personaje, ci mai ales de realizări actriceşti interesante. Sînt încă pînă în clipa de faţă literalmente sub impresia excepţionalului joc al talentatului actor Radu Beligan. Cheryl al lui este atît de viu, atît de convingător, încît am uitat că sînt în teatru, că în faţa mea este o scenă. Mi se părea că acest om îşi trăieşte viaţa în faţa noastră.

De neuitat sînt şi Joe în interpretarea lui Florin Scărlătescu, şi chipul creat cu farmec de Sanda Toma, Moni Ghelelter a încheiat un ansamblu minunat.

Rîsul este dovada forţei spirituale a poporului. Poporul român iubeste rîsul. Dramaturgii romîni ştiu să scrie comedii, regizorii romîni ştiu să le pună în scenă, iar actorii să le joace.

Vă doresc cât mai multe comedii!

„Poftă bună la rîs!“ — cum se spune la noi în Ucraina.

Am avut ocazia să văd piesa mea *Curcubeul*, jucată pe scena Teatrului Secuiesc de Stat din Tg. Mureş. Mi-am văzut cu emoţie eroii îmbrăcaţi altfel decît la noi, în Ucraina, vorbind într-o limbă pe care n-o înţelegeam; totuşi, i-am recunoscut... Actorii au jucat cu multă înţelegere şi firesc. Se simţea mîna regizorului Andras Hunyady. M-a izbit în mod special în teatru mînunchiul de actori tineri. Şi aş vrea, în legătură cu aceasta, să subliniez eforturile pe care le face directorul teatrului, tovarăşul Tompa, educînd acest minunat colectiv de creaţie.

Ne înapoiem în patrie. Duc cu mine, în inimă, o dragoste fierbinte pentru patria dumneavoastră, pentru talentatul popor român. Nu voi uita întîlnirile cu scriitorii, cu actorii, cu oamenii de teatru din România.

Nădăjduiesc să mai trec o dată graniţa ţării dumneavoastră şi să mai am ocazia ca păşind pe pămîntul ei să spun:

— Bine te-am găsit, Romînie!

Mikola Zarudniî

O pledoarie contemporană pentru încredere în om

„Oceanul” de Al. Stein,
la Teatrul de Stat din Sibiu

În toamna anului 1955, aflindu-mă într-o călătorie în Uniunea Sovietică, am fost, printre altele, oaspetele acelor teatre moscovite care pregăteau premiere cu piese noi închinată aniversării a jumătate de secol de la prima revoluție rusă din anii 1905—1907.

Cel mai impunător spectacol al momentului aniversar mi s-a părut *Prologul* de Al. Stein. Aici evocarea avea o amploare și o forță particulară, iar personajele de prim-plan apăreau ca foarte familiare și apropiate.

Am ținut neapărat să-l cunosc pe autor și am avut, chiar la sfârșitul reprezentației, această cinste. L-am rugat să mă ajute a descoperi trăsătura comună care unește preocupările atât de variate ale pieselor sale. Dramaturgul a fost de părere că e greu

De la stînga la dreapta:
C. Băltărețu (Kuklin), Ion
Bessoiu (Ceasovnikov) și O-
vidiu Stoichiță (Platonov)

de stabil un factor comun — și în creația sa și a altora — dar că un asemenea factor ar putea fi de ordinul poziției principale a scriitorului, iar în ceea ce-l privește, anume, *atitudinea contemporană față de evenimente*. În articolul pe care i l-am solicitat a formulat această idee în felul următor :

„Cred că toate succesele dramaturgiei sovietice, în orice caz marea lor majoritate, se datoresc faptului că scriitorii au adus pe scenă suflul viu al actualității, au pătruns în viață, străduindu-se nu numai s-o oglindească, dar și s-o transforme, aducând în teatru nu numai măiestria artistică, dar și atitudinea lor față de evenimente, atitudinea de participant, de luptător, de contemporan...”

Această afirmație poate părea foarte generală, ea îl caracterizează pe Maikovski, ca și pe Leonov, pe Mihalkov, ca și pe Arbuzov. Confruntând-o însă cu creația lui Stein, se va vedea că ea capătă în același timp și un înțeles concret. Activitatea sa literară a început foarte devreme, deîndată ce tânărul venit de la Samarkand, orașul natal, a apărut în cataloagele universității leningradene ca student, și s-a împărțit, de la începuturile ei, între teatru și film, majoritatea pieselor devenind și scenarii. Prima lucrare dramatică de răsunet, *Judecata onoarei* (1948) și filmul creat după ea au însemnat o atitudine militantă, contemporană, în înfruntarea dintre patriotismul sovietic și cosmopolitism, în condițiile acelor ani postbelici când viața pune-a cu ascuțime problema. *Steagul amiralului* (Amiral Ușakov — 1950) examina același conflict în condițiile istorice ale răscruții dintre secolele XVIII și XIX. În perioada în care comuniștii sovietici au dezvăluit și combătut urmările cultului personalității, reafirmând cu forță teoretică principiul marxist al creației istorice conștiente a maselor, Stein a scris *Prologul* (1954), situând centrul de greutate al acțiunii revoluționare în masele inspirate și conduse la luptă de partid. *O chestiune personală* (1954), drama eroică *Hotel Astoria* (1956), comedia lirică *Viori de primăvară* (1958) ridică îndrăzneț, în forme mai simple sau mai complexe, probleme ale desăvârșirii etice a omului sovietic contemporan. „Mă străduiesc — mărturisește dramaturgul — să ridic o serie de probleme etice care mă frământă : despre vigilența adevărată și falsă, despre principialitatea adevărată și falsă, despre prietenia adevărată și falsă...” Toate acestea se află încorporate în structura ultimei piese, *Oceanul* (1960), ale cărei dimensiuni artistice, profunzime filozofică și densitate problematică definesc atitudinea contemporană a scriitorului față de problema formării conștiinței comuniste a omului sovietic, în momentul istoric pasionant al elaborării celui dintâi cod moral al omului viitorului — așa cum a fost el formulat în Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Urmărind evoluția dramaturgiei lui Al. Stein, se va observa, de asemenea, că atitudinea sa contemporană față de evenimente nu constituie o poziție fixă, un raport constant între subiect și obiect, ci o perspectivă dialectică asupra oamenilor și faptelor, care pornind de la studiul schimbării vieții se schimbă ea însăși, amplificându-se și adâncindu-se, înnoindu-se continuu. Dramaturgul lămurea, cu mulți ani în urmă, că în construcția personajului urmărește în principal noutatea raporturilor eroului pozitiv cu realitatea, noutatea normelor sale etice.

Atitudinea contemporană a autorului, constantă în diversitatea preocupărilor sale tematice și stilistice, îndeamnă mai departe la aflarea tendinței unitare a operei, a celui țel mărturisit sau nu și pe care asemenea unui filon prețios îl vezi fie strălucind cu putere la suprafață, fie ascunzându-se în straturi subterane, oferindu-se privirilor la prima vedere sau așteptând a fi detectat cu contoarele fine ale ipotezei și analizei. Acest țel al operei dramatice a lui Alexandr Stein mi se pare a fi afirmarea comunistă a principiului încrederii în om.

Patruzeci de ani au trăit în strînsă prietenie oamenii de știință Dobrovolski și Vereiski. O încercare grea îi despărte. Vereiski își va critica prietenul cu asprime, acesta îi va întoarce spatele, dar cel care solicită încredere pentru el și luptă pentru a i-o obține e tot Vereiski, intransigent dar nestrămutat în credința față de calitățile omenești ale prietenului, supunându-l judecății onoarei, pentru a-i salva onoarea. În timp ce Poludin, Dergaceva, Kolokolnikov manifestă neîncredere și militează pentru neîncredere în Hlebnikov, Cernogubov, ajutat apoi de Bikova, Mariana, unchiul Fedea, Maliutina, cere să i se acorde încredere comunistului acuzat pe nedrept, nu se îndoiește de devotamentul său față de partid, ajută la destrămarea intrigii ticăloase țesute în jurul lui de carieriști. Astfel, „chestiunea personală” a inginerului devine în aceeași măsură „personală” pentru toți cei ce sînt convinși de cinstea sa. Despre încredere în om e vorba în principal și în dialogurile lui Konovalov cu Troian, ale lui Troian cu Batenin.

ale lui Konovlov cu fiul său; în camera hotelului „Astoria“ din Leningradul asediat se duce o bătălie aspră pentru credință eroică în valorile omului sovietic, împotriva celor ce vor să le întineze. Iar Platonov, ofițerul de marină care stăruie în călirea morală a echipajului său, conducându-l pe valurile înfuriate ale oceanului, pledează cu o patimă arzătoare pentru încredere în prietenul și subalternul său Ceasovnikov și câștigă strălucit această luptă în care pe poziția adversă s-a găsit la un moment dat Ceasovnikov însuși.

Pentru poetul dramatic Alexandr Stein, oceanul e o realitate monumentală și în același timp un simbol, e viața însăși cu acalmiile și uraganele ei. Ca s-o poți străbate rămânând tu însuți, trebuie să-ți călești sufletul. După ce au izbutit să-și înfringă greșelile și neînțelegerile, comandantii vasului „Vzvolnovannii“ pleacă în misiune, siguri pe ei, gata să învingă Pacificul. După plecarea în cursă se află în preajma taifunului, se întîlnesc cu el, se apropie de epicentrul său, înclinăția vasului e de patruzeci de grade, întunericul e de nepătruns, tala-zurile sînt cumplite, mugetul, înfiorător, de nesuportat. Dar pe punte, înconjurat de ai săi, comandantul Platonov poate raporta calm superiorilor că atît condițiile tehnice cît și moralul echipajului permit vasului să înfrunte dezlănțuirea naturii.

Ca să se ajungă la o asemenea călire a moralului echipajului s-a parcurs un drum lung. Cei trei locotenenți absolvenți ai școlii militare navale, Kuklin, Ceasovnikov, Platonov, au plecat în viață ca trei buni prieteni, trei mușchetari, veseli, trei marinari decisi să stăpînesc oceanul. Platonov, militar de vocație, a ajuns comandant de navă în escadra din Pacific. Ceasovnikov, poetul, pornit entuziasmat după prietenul său în Orientul Îndepărtat, vrea acum să părăsească flota și se rupe de prietenul său. Kuklin, ofițer de administrație, carierist, invidios, se pregătește să-i trădeze pe amîndoi. Platonov s-a căsătorit cu Anecika, pe care n-o iubea. Ceasovnikov a rămas singur pentru că are îndrăgostit de Anecika. Mașa, sora lui Kuklin, l-a iubit pe Platonov dar s-a căsătorit cu un om care-i era străin, alergînd după un trai bun și ușor. Acum e văduvă și vrea să-și recapete dragostea de odinioară. Împrejurările îi supun pe toți acești oameni la o probă hotărîtoare „o probă de rezistență și de stabilitate“, cum se enunță în piesă, o operație de limpezire: vasul lui Platonov trebuie să plece în misiune în străinătate. Ceasovnikov se străduiește să fie demobilizat, drept pentru care săvîrșește și abateri, își insultă prietenul și superiorul. Mașa face totul pentru a-l redobîndi pe cel pe care-l pierdeuse și a-l rupe de familie. Kuklin îl denunță pe Platonov precum că ar vrea să-l acopere pe Ceasovnikov. Furtuna izbucnește deci înainte de pornirea vasului spre larg. Pentru a se putea bizui pe „echipaj“, pentru a-l pregăti, Platonov are o metodă de a cărei eficiență e profund convins: încrederea. Aceasta nu e o încredere oarbă, ci întemeiată pe cunoașterea calităților personale ale fiecărui om, respect și dragoste pentru ceea ce e prețios în sufletul tovarășului de muncă sau de viață; nu e mici mioapă, fiindcă ține seama de perspectiva dezvoltării fiecăruia. E o încredere activă și selectivă, căci se însoțește cu exigența și se verifică în permanență prin rezultate. Cu timpul, această metodă a sădit în Platonov o autoîncredere trainică, iar pînă la urmă i-a adus marea încredere a superiorilor săi. Comandamentul marinei, prin vice-amiralul Minicev, îi confirmă justetea metodelor de a-și instrui echipajul, deși îl pedepsește pentru un anume exces de zel. Încrederea stimulatorie și profundă funcționează nu numai ca o normă a raporturilor între comandanți și subordonați, ea este un principiu al însăși orînduirii de stat și al politicii, o rază a acestei lumini noi pe care a adus-o omenirii orînduirea sovietică, umanismul socialist.

O asemenea încredere implică mari responsabilități civice și morale și nu poate fi concepută decît în condițiile reciprocității și pe terenul celei mai înalte principialități. Ea presupune o mare înțelegere pentru slăbiciunile omenești și o tot atît de mare severitate împotriva apucăturilor neomenești.

Carticul Zadornov care, în plin taifun, pare a întocmi o scrisoare acasă, spune în gînd: „...Și mai întrebî mamă de comandant... Ce-mi place mie mult la el, e că se ocupă de călirea morală a echipajului... El are încredere în echipaj și echipajul în el“. „Dacă n-ai încredere în vreun membru al echipajului — îl avertizează Zub pe Platonov — îl debarcăm“. „Am încredere în toți“ — îi replică

hotărît acesta. Spre sfârșit, cînd Ceasovnikov va înțelege și el totul și va mărturisi totul, viceamiralul Minicev va observa încruntat: „Și eu credeam că în Platonov se poate avea încredere!” „Nimeni — protestează tînărul ofițer — nu merită mai multă încredere decît el... A vrut să ia totul asupra lui... Pe răspunderea lui personală de comandant al navei, de communist... Iată de ce nici un om din echipaj nu i-a înșelat niciodată încrederea”.

În *Oceanul*, autorul sovietic își propune să polemizeze cu aparențele simplificate, cu ceea ce pare adevărat la prima și la cea mai superficială vedere, cu schemele de gîndire care usucă noțiuni atît de bogate în substanța lor omească cum sînt dragostea, prietenia, principalitatea. În numele credinței în omul sovietic, Al. Stein pledează pentru o înțelegere pătrunzătoare a vieții personale a acestui om și a contribuției sale la viața socială. În aparență, Platonov e un om aspru și închis. Fostul său profesor îl crede îngîmfat. Mai apoi se va vedea însă că acest om e capabil de jertfire de sine în folosul prietenului. Sufletul său e al unui visător îndrăzneț și pătimaș. Principalitatea sa unește în mod natural severitatea regulamentelor militare cu grija adîncă pentru om. Crescîndu-i pe alții, se crește pe sine în spiritul acelorași îndatoriri. Ceasovnikov e o natură cam exaltată, de poet, se înscrie la școala militară din sete de glorie și fapte eroice, își înfruntă tatăl pentru că vrea să-l rețină la Leningrad și stăruie să plece în Orientul Îndepărtat ca să fie alături de prietenul său; după șase ani nu visează decît să devină civil și ajunge să-și renege pe cel mai bun prieten. Totuși, acest poet năbădăios, care ajunge să facă și o gugumănie, nu e cum se arată a fi. Singur Platonov deslușește, cu ochi de prieten devotat și cu agerime de comandant clarvăzător, personalitatea lui Kostik: „Atît ca prieten cît și ca superior al lui Ceasovnikov, îl cunosc foarte bine. Mai bine chiar decît se cunoaște el însuși... Are mari posibilități... E un bun marinar și, incontestabil, un băiat talentat, un specialist cu o pregătire și o capacitate excepționale... Are idei originale, uneori foarte inteligente, alteori absurde... Dar un lucru e sigur: merge

Scenă din spectacol

în viața pe un drum cinstit". Realitatea va confirma această caracterizare. Aparența simplă și inexactă va fi contrazisă de relevarea esenței complexe, adevărate, a personajului.

Desigur, în viziunea scriitorului, mediul acțiunii nu e populat numai de personalități care își ascund într-un fel sau altul natura autentică; o asemenea viziune ar fi antirealistă. Polemizînd cu aparențele, atît în ceea ce privește comportarea unor oameni, cît și unele raporturi dintre ei, dramaturgul zugrăvește în același timp și cazurile de armonie între esență și formă. Anecika este și pentru ea însăși și pentru alții o femeie cinstită, vioaie, o soție admirabilă și altruistă, al cărei caracter se maturizează sub înfrîurirea pozitivă a lui Platonov. Mașa are un țel limitat de viață, nu-l ascunde, e slabă, și dragostea ei echivocă nu-l va putea acapara pe Platonov, o simte și ea însăși. Metoda aceasta a confruntării esenței cu aparența îi slujește autorului în a demonstra cu artă ce înseamnă prietenia adevărată, care se cunoaște la nevoie, între doi oameni tari, doi comuniști, cum sînt Kostik și Sașa, și ce înseamnă prietenia falsă; în ce constă falsa principialitate, aceea a lui Zub, care e gata să pedepsească în mod birocratic o abatere de la regulamente, independent de condițiile și mediul în care a fost săvîrșită, numai ca el să fie acoperit, și ce înseamnă adevărata principialitate, a lui Minicev, care conformîndu-se riguros aceluiași regulament militar aplică pedeapsa ca un mijloc educativ, manifestîndu-și încrederea în ofițeri, făcîndu-i să înțeleagă unde anume au greșit, dar și cînd au avut dreptate, întărind ceea ce a fost just în comportarea lor. Autorul dorește să ne înarmeze din punct de vedere moral, făcîndu-ne martorii și părtași unei dezbateri etice pe teme fundamentale caracteristice perioadei de construcție desfășurată a comunismului.

Problematica densă a piesei este expusă într-o țesătură sobră, cu luciri patetice și ironice, reflecții filozofice profunde și accente lirice subtile. Alexandr Stein e un poet viril al oceanului și deși l-a ales în această piesă ca simbol nu l-a ocolit ca realitate concretă. Monumental și înfricoșător, oceanul e într-un veșnic zbucium, un vârtej care buimăcește sau oțelește, îmbiindu-l pe om cu una din cele mai plene viziuni asupra colosalelor forțe naturale, atrăgîndu-l fascinant s-o înfrunte și s-o stăpînească. Oamenii aflați pe acest țărm îndepărtat al Pacificului meditează profund la viitor, își pun problemele războiului și păcii, poartă în ei dragostea de patrie ca o trăsătură sufletească naturală. Compoziția îndrăzneată a lucrării ține în scenă, tăcute, personaje cărora li se înfruntă numai gîndurile. Într-un lung episod, ce se petrece la Mașa acasă, Platonov nu scoate nici un cuvînt, deși e personajul central al episodului și toți i se adresează sau îl vizează. În general, *tăcerea*, încărcată de sens, ocupă un loc surprinzător de mare în trama piesei, marinarii dovedind că au și în viața de uscat, ca și pe mare, această virtute despre care Romain Rolland spunea zîmbind că face farmecul vieții.

Unele monologe sînt cam lungi, iar unul, cel puțin, inutil — al Lioliei, personaj cu totul secundar, care-și povestește dintr-o singură răsufflare zvăpăiața-i biografie. I s-ar putea reproșa, cred, autorului că două-trei personaje secundare poartă o prea mare povară de generalități în raport cu puterea lor dramatică reală (Tuman) și că un număr asemănător de situații nu par străbătute de nervii ideilor, rămînînd, ca să spun așa, placide. Sînt mici fisuri ale unui edificiu impunător, pentru care scriitorul a cheltuit o mare energie și și-a încordat întreaga sa forță creatoare. După părerea mea, *Oceanul* reprezintă, într-un fel, o sinteză a activității dramaturgice a lui Alexandr Petrovici Stein. Tabloul e compus cu un realism sobru dar ardent, plin de dramatism, cu o spiritualitate densă sublimată într-un desen laconic, cuceritor prin frumusețea lui simplă.

Cel dintîi spectacol românesc cu această piesă a avut loc pe scena Teatrului de Stat din Sibiu la începutul anului 1962, în regia lui Mihail Raicu (asistent de regie Sanda Tilvan) și scenografia Olgăi Muțiu. De la ridicarea cortinei facem cunoștință cu Oceanul Pacific. Pe puntea de comandă a contratorpilorului lucesc fosforescențele aparatajului de navigație, în norii vineți clipește ca un ochi bolnav luna, talazurile se zdrobesc de carena oțelită a vasului și urlă prelung.

Prin radio se anunță apropierea taifunului; în clătinarea navei, Platonov își rostește aspru comenzile scurte, Tuman tace închis în sine, Zadornov meditează cu glas tare, iar Ceasovnikov declamă propriile-i versuri. Apoi vuietul furtunii scade, ca să putem asculta Gîndul lui Platonov, care întreabă, și Gîndul lui Ceasovnikov, care răspunde... Realizarea, sugestivă, e cît se poate de simplă: pe un ecran lung, cu marginile curbate, o proiecție ingenioasă de umbre și lumini închipuie furtuna, rotirile sacadate, pe un arc mic de cerc, ale turnantei și megafonul face restul. Stilul montării e stilul laconic și expresiv al piesei, mijloacele de sugestie sînt elementare, recuzita (cu excepția camerei, prea și demodat încărcată, a lui Platonov) strict necesară. Compoziția e, de asemenea, sobră și elegantă. Spectacolul respiră aerul tare al oceanului și e conceput, în ceea ce privește aspectul său exterior, marinărește: pe navă nu s-a luat nimic din ceea ce nu e absolut util echipajului. Oamenii sînt concentrați asupra propriilor gînduri, efuziunile sînt rare, mersul decis, replicile clare, tăioase, acțiunea ritmată cu precizie. Pauzele sînt trăite realmente — cum își dorea cîndva Vahtangov repetînd cu elevii săi —, nu rămîn inerte din punct de vedere dramatic. Pieseile cu subiecte din viața militară impun totdeauna artiștilor o anume ținută caracteristică. Artiștii sibieni au cucerit aici, în afară de aceasta, ori poate cu acest prilej, și o disciplină fină a mișcării scenice. Impresia principală pe care o degajă succesiunea întîmplărilor din fiecare tablou este cu totul subordonată țelului principal al spectacolului, cu maximă concentrare și minimă risipă de timp.

Cît privește suprasarcina spectacolului, mi se pare că e tocmai pledoaria comunistă pentru încredere în om, în tovarăș, firul roșu al întregii opere dramatice a lui Stein și axa ideologică a acestei lucrări, atît de bogată în sensuri și atît de lapidară în expresie. Regizorul a privit piesa ca un proces și s-a sprijinit pe o bună înțelegere din partea actorilor pentru a înfățișa tema încrederii ca o temă a formării conștiinței comuniste a omului sovietic. Rezultatul cel mai apreciabil este că actorii înfățișează în așa fel eroii, încît par a-i descoperi împreună cu spectatorul; se parcursu cu grija etapele dezvoltării caracterelor, fără anticipări pripite și fără întîrzieri în fixarea accentelor definitorii. Un exemplu de toată lauda e personajul Ceasovnikov în creația lui Ion Bessoiu. La examenul de absolvire a școlii militare, el nu se deosebește de ceilalți. Dar după serbare tînarul locotenent își vedește în cîteva gesturi și vorbe trăsăturile deosebitoare: iată-l cîntînd de fericire că va fi marinăr, gata să plîngă cînd află că va rămîne la Leningrad, violent în discuția cu tatăl său, bucuros și mîhnit totodată că a obținut să plece în Orient, dar cu prețul supărării bătrînelui tată. La fiecare apariție a actorului, firea aceasta cam exaltată de poet tînăr își va dezvălui mai larg caracteristicile: în discuția cu Platonov va avea accente de brutalitate, de disperare, va spune prostii în care nu crede și va face prostii care nu-i stau în caracter. Dar datorită dozării riguroase a acestor accente de către interpret și evidențierii tot atît de grijului a calităților, eroul își demonstrează convingător esența, își vedește — fără să urmărească aceasta — cîntea, încrederea în viață, candoarea, inteligența. Spectatorul îl va cunoaște pe deplin pe Ceasovnikov de-abia atunci cînd, în deznodămînt, el va spune cu curaj adevărul despre sine, își va elogia prietenul și-și va înțelege profund datoria. Actorul a compus cu măiestrie excentricitatea simpatice a unui om frumos sufletește, pregătindu-l minufios pe spectator pentru ca să capete încredere în el, așa cum a avut-o tot timpul Platonov.

În crearea rolului Platonov, Ovidiu Stoichiță a urmărit cu perseverență aceeași linie. Omul acesta atît de exigent cu sine și cu alții, zgîrcit în vorbe și mișcări, se dezvăluie greu și încet; îl cunoaștem treptat, atunci cînd, devenit — cu vizibilă dificultate — volubil, ca să-l convingă pe Tuman și — cu vizibilă neplăcere — abil, ca să îndepărteze bănușile lui Zub, ne face să simțim că e călăuzit în fond de o mare încredere în tovarășul de muncă și prietenul apropiat. Îl cunoaștem și mai îndeaproape cînd, posac și străin, la petrecerea din casa Mașei, regretă că i-a călcat pragul, și cînd, fericit și descătusat în fața soției, se supune sincer noilor precepte de viață familială, rostite de ea, dar sădite de el în sufletul ei. Actorul lămurește cu inteligență forța spirituală a lui Platonov și temeinicia autoîncrederii acestuia, străină de îngîmfare, expresie a consecvenței comuniste în urmărirea idealului.

Această linie a interpretării, dezvăluirea progresivă a psihologiei eroilor, cu urmărirea atentă a călirii lor morale în cursul acțiunii, caracterizează munca

a aproape întregul ansamblu actoricesc. Viceamiralul Ceasnovnikov, tatăl lui Kostik, e un bătrîn soldat plin de distincție, foarte uman în slăbiciunea sa pentru unicu-i copil, dar și foarte sever cu această mică slăbiciune. Farmecul personal al actorului Nicolae Albani face ca tristețea părintelui și mîndria comandantului să se armonizeze fin în acest chip frumos, pe care sentimentele se exteriorizează cu reținere. Kuklin, tînărul ofițer cariat de egoism și opac, își află în Constantin Băltărețu o interpretare care de asemenea evită îngroșările și, aș spune, rechizitoriul personajului. Actorul îl supune cu toate rezervele judecării publice și își exprimă, cred, indirect, opinia că, mai devreme sau mai tîrziu, viața va supune tarele morale ale lui Slavka unor examene hotărîtoare. Moli-ciunea mișcărilor, privirile piezișe, zîmbetul constant, aerul mereu împăciuitor, ascunzînd oarecare perfidie, contrastează mereu și sîcîitor cu ce spune Kuklin și cheamă, în cele din urmă, la neîncredere față de el. Caracterul ferm al comandantului comunist Minicev, înțelepciunea lui bătrînească și vigoarea tinerească au fost descrise cu siguranță și impecabilă dicție de Teodor Portărescu. E remarcabil cu cîtă simplitate realizează actorul acest personaj a cărui pondere în conflict e tot atît de mare, pe cît de restrînsă e întinderea rolului. Interpretul a înțeles că, venind de la Centru să dezlege problemele încurcate, amiralul nu are atît intenția să eșafodeze procese cît să cunoască mai bine oamenii și să vadă, înaintea plecării lor în importanta misiune de stat, dacă se poate pune temei pe dinșii. Cazul e, văzut de sus, o bagatelă, dar reacțiile oamenilor în împrejurarea dată i se par deosebit de însemnate, și, cînd ajunge la concluzia reconfortantă că se poate bizui pe ei, hotărîrea formală ce o dictează, penalizarea ofițerului Platonov, i se pare o latură secundară a chestiunii. „Într-adevăr, — spune Minicev, privind Oceanul cu seriozitate concentrată, luminată pentru o clipă de fiorul unei mari bucurii — de aici se deschide o perspectivă largă”, vechea gardă a marinei revoluționare are cui preda steagul glorios al flotei sovietice. Cu aceeași reținere și potență expresivă interpretează Paul Lavric umorul sec al lui Zadornov, Mircea Hîndoreanu, drama intimă a lui Tuman, care nu înțelege de ce nu se bucură de încrederea echipajului cu toate că-și face datoria fără preget (mai exact, ceea ce crede el că e datorie). Interpretîndu-l foarte echilibrat pe Zub, actorul Nicu Niculescu îl face să păstreze, cît se poate păstra, aparența de imparțialitate, și să ascundă, tot cît e posibil, începutul de birocra-tizare a vîrstnicului ofițer. Și aici, ca și la Zadornov, ca și în rolul episodic al lui Alioșa din Ansamblul artistic (Sebastian Papaiani), ca și în scurta și edificatoarea apariție a bunului dar slabului Svietlicinfi (Cornel Niculescu), nici o stridență, nici o forțare a procesului chibzuit de confruntare a personajelor cu propria lor esență, nici o grabă în a impune spectatorului punctul de vedere al actorului asupra eroului, ci efortul — susținut mai ușor de unii, poate ceva mai evident și mai greoi de alții, dar totdeauna lăudabil — de a invita publicul să discearnă și să opineze, în spiritul dorințelor autorului. Personajul feminin al Anecikăi (Zoe Stănescu) n-a reușit deloc. Aici spectacolul are o lacună, mai ales regizorală, greu explicabilă. Femeia molatică, plîngăcioasă și stîngace de pe scenă n-ar putea fi niciodată soția lui Platonov din același spectacol. Personajul Mașei a reușit numai într-o măsură. În măsura în care inteligența artistică a Angelei Albani a construit caracterul contradictoriu indicat de text. Lipsește însă în compunerea personajului femeia tulburătoare care ar fi putut, la un moment dat, să schimbe făgașul vieții lui Platonov și pe care el a iubit-o cu putere, după cum lipsește și femeia ușuratică și blazată descoperită cu durere de același Platonov după șase ani, la ultima lor reîntîlnire. Lacunele semnalate ar putea avea și explicații obiective, de dificultate a distribuției. Se pare că teatrul din Sibiu ar trebui să-și completeze personalul artistic feminin.

Spectacolul *Oceanul* e o inspirație transpunere a unei piese sovietice admirabile. Lucrînd la crearea lui, artiștii realizatori și-au manifestat nu numai talentul, ci și bucuria reîntîlnirii cu această literatură dramatică de înaltă tensiune contemporană, care a oferit nu o dată succese de seamă teatrului românesc — și i le va mai prilejui.

DE VORBĂ CU GABRIELA NAZARIE
DESPRE:

costumul în spectacol

— O discuție despre costum în spectacol... Desigur, nu pentru a teoretiza aportul acestei arte la realizarea scenică, ci, dacă sînteți de acord, pornind de la rosturile știute ale costumului în caracterizarea personajului, ca să ajungem la analiza concretă a unor modele (de preferat din propria dumneavoastră experiență).

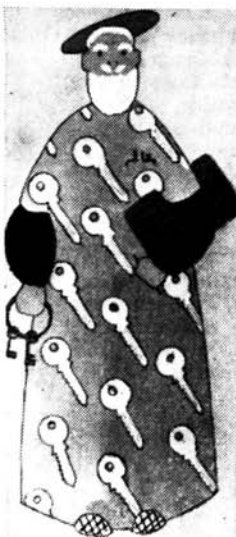
— Trebuie să mărturisesc, în primul rînd, că sînt încîntată că v-ați propus să vă ocupați și de costumieri, de problemele aparținînd acestui sector de creație atît de necesar, după mine, oricărei încercări de a transpune scenic un text dramatic. Și, răspunzînd întrebării dumneavoastră, să reamintesc un fapt îndeobște cunoscut, anume că înainte de a fi rostit vreo replică ce ar putea da o cît de vagă idee (la început) despre datele personajului, actorul se înfățișează prin costum spectatorilor; vestimentația este chemată ea mai întîi să caracterizeze personajul, structura, biografia, limitele spirituale și sociale între care acesta se va mișca în dramă. Strădania actorului ce intră în atmosfera piesei și acțiunii dramatice va da după aceea glas și caracter concret sesizabil, pe măsura complexității lui, personajului interpretat, de-a lungul și pînă la capătul lucrării dramatice. Îmbrăcămîntea exprimă, așadar, așa cum prea bine se știe, o primă și sintetică viziune a omului, a personajului (sau a eroului, cum preferați să-l numiți) despre sine. Ea mai exprimă nivelul său material, spiritual, preocuparea de a-și alege haina care să-l reprezinte potrivit propriilor lui veleități în fața semenilor. (Uneori această preocupare devine preponderentă și chiar singulară; și atunci ea capătă sensul ușurătății, mondenității.)

— Cum ați exprima concret, în costumarea unui asemenea personaj, această trăsătură?

— Am avut nu de mult, în activitatea mea, sarcina de a asigura costumația unei eroine din această familie de personaje. E vorba de soția inginerului (cea de-a doua) din piesa Sidoniei Drăgușanu *Fiicele*. Cora se îmbracă, așa cum ne mărturisește ea însăși, „din pachet”. E un prim semn al snobismului ei, alimentat de prejudecata potrivit căreia a-ți confecționa rochiile dintr-o astfel de sursă de aprovizionare înseamnă a-ți asigura privilegiul de a arăta altfel decît ceilalți oameni din jur. Cora are această prejudecată; ea nu alege lucrurile în acord cu

Schite de costume pentru „De Pretore Vincenzo” de Eduardo de Filippo — Teatrul de Stat din Ploiești (Ninuccia, De Pretore Vincenzo, Sf. Petru)

propria ei structură psihologică (pe care nu cred că și-o cunoaște și nici măcar nu este preocupată, nu are mijloacele de autoinvestigare, spre a putea realiza această cunoaștere), ci doar pentru a fi „originală”. Am căutat, așadar, să realizez această voită originalitate alegându-i asemenea materiale „din pachet” care, contrastând ca gust cu lucrurile decente, artistice pe care le putea găsi în vitrinele noastre, să atragă privirea, dovedindu-ne totodată prostul ei gust satisfăcut prin cea mai occidentală sursă. În acest chip, cred eu, am izbutit să scot în relief trei trăsături ale personajului, pe care spectatorul e capabil să le identifice de la bun început: frivolitatea, parvenitismul, prostul gust. Am crezut — și dorit — că-i pot da, prin urmare, o imagine de îndată expresivă pe această linie (dacă am și reușit, nu am căderea s-o spun), pentru a o plasa în acel unghi de unde spectatorul s-o poată urmări apoi în toată desfășurarea ei scenică, fără a se lăsa furat de falsa ei declarație de modestie (atunci când încearcă s-o facă).

— Am înțeles de ce ați recurs la aceste mijloace vestimentare și am înțeles de asemenea de ce Cora își schimbă neîncetat toaletele, uneori fără nici un motiv aparent. N-am înțeles însă de ce fiica cea mare a inginerului schimbă și ea vreo cinci-șase toalete, fără ca prin aceasta să putem citi la ea vreo semnificație alta decât poate tot o vagă mondenitate (ca să nu-i spun ușurătate), trăsătură ce ar veni însă în contrazicere cu linia intimă dorită de autoarea textului.

— Profit de această întrebare pentru a-mi exprima unele păreri asupra cărora nu sînt eu însămi clarificată, în legătură cu unele cerințe ale artei pe care o practic. Fiind, ca și scenografia, o artă — cum se pare — ajutătoare, costumația nu este deci cu nimic mai puțin legată, condiționată, de text. În cazul la care vă referiți, observația dumneavoastră nu este deci lipsită de judiciozitate. Dacă vă amintiți însă piesa, fiica mai mare a inginerului este o utemistă de care s-a îndrăgostit un tânăr inginer comunist, un om dintr-o bucată, sobru, cinstit. Ea se supără pe el, renunțînd să-l mai vadă, pentru că acesta, din onestitate și dintr-un spirit de adevărat comunist, dă în vileag actele necinstite săvîrșite pe șantier de tatăl ei. Aproape nimic din comportarea ei nu vădește însă o conștiință evoluată, ci poate doar o capriciozitate, o irascibilitate care — m-am gîndit eu — dă mai degrabă glas unei nestatornicii. Această trăsătură — m-am gîndit — nu putea lua în costumarea personajului o exprimare mai potrivită decât aceea a unor nemotivate schimbări de toalete.

— În felul acesta ați împins-o întru cîtva spre Cora, spre tipul ei uman, deși nimic n-ar justifica această alunecare...

— N-am apropiat-o de Cora. Pentru că, dacă ați reținut, rochiile ei sînt totuși ale unui om la care gustul este evoluat spre sobrietate, au o linie de puritate, candoare și decență, de modestie, care se încadrează în portretul moral al celei ce le poartă. Spre deosebire de celelalte personaje ale piesei — caractere puternice mai migălos descrise, mai ușor de descifrat —

aci autoarea a fost mai laconică și a folosit trăsături ceva mai estompate. Așa încît, acolo unde pictorița de costume n-a putut desluși o traiectorie cît de cît sigură, a avut în față o sarcină dintre cele mai dificile (și o spun nu cu prezumție, ci, dimpotrivă, pentru că sînt convinsă că n-am rezolvat această sarcină), a avut de îmbrăcat un personaj mai greu de identificat. De aci poate unele inconveniențe.

— Pe cît știu, ați lucrat recent și la alte cîteva piese...

— La cîteva este poate pretențios spus. Am lucrat costumele la piesa lui Tennessee Williams *Orfeu în infern*, iar pentru Teatrul din Ploiești la piesa lui De Filippo — *De Pretore Vincenzo*. Sînt două piese cu o problematică deosebit de amplă, plină de răspunderi pentru realizatorul costumelor. Înainte de a încerca, atît cît mă pricep, să explic concepția pe care o am, aș vrea să subliniez importanța primordială, necesitatea stringentă a colaborării dintre regizor și creatorul costumelor pe care personajele piesei sînt destinate a le purta. De definirea portretului psihologic, a poziției sociale a eroului, de precisa determinare a conturului lui dramatic în piesă atîrnă aflarea mijloacelor prin care se materializează la rampă înfățișarea lui vestimentară. Atunci cînd această colaborare — și vă rog să-mi îngăduiți de astă dată să mă mărginesc la a o menționa doar în principiu — nu este puternic susținută, cînd nu există o întrepătrundere, o sudare a sarcinilor respective, își fac loc „ciudățeniile” pe care le observați în cite un spectacol.

Nu-mi pot autopronostica reușita cu studiile pe care de-abia le-am încheiat la piesa lui Tennessee Williams. În esență, am urmărit aci să-mi reprezint în primul rînd caracterele ei puternice, poziția lor, raportul dintre ele; m-am situat în lumea piesei, căutînd să identific, sub falsul puritanism al uneia dintre tabere, sursa ei de violență, spiritul ei intolerant, care a generat acea formă de violență socială cunoscută sub numele de Ku-Klux-Klan și care în piesa de față este responsabilă de moartea modernului Orfeu — Val Xavier. Oricum, există aci o foarte concretă galerie de tipuri ce caracterizează actuala societate americană (și în costumație accentul a fost pus pe tot ceea ce poate face mai ușor identificabilă această lume americană) alături de o altă lume mai mult simbolică, mai abstractă, expresia poate a unor doruri, năzuințe și aspirații de libertate și mai bine — Val și Carol. N-aș spune că ei sînt niște apariții stranii, ci aduc în piesă undă de poezie și frumos ce nu poate supraviețui în infernul de pe Mississippi. Există apoi personaje în această piesă a căror evoluție cunoaște momente de cotitură în care se petrec mari schimbări în structura lor: de pildă Lady. Am căutat ca asemenea procese de schimbare să-și găsească exprimare în costum, în acord cu climatul sufletesc în care ele se petrec. În genere, lucrarea dramatică a lui Tennessee Williams obligă la o costumație foarte plastică, cu o mare forță de evocare a lumii piesei, și în special a locului ei de desfășurare.

Tot problema caracterizării a două lumi — a omului de rînd năpăstuit și a magnatilor raiului capitalist — o pune și piesa lui De Filippo — *De Pretore Vincenzo*. Aș prefera însă ca, în locul unui surplus de explicații față de cele de mai sus, să-mi

îngăduiți să exemplific și prin câteva schițe gândurile ce m-au călăuzit lucrind la ea. Sint convinsă că un om care se exprimă mai mult prin desen va fi ajutat de acesta și atunci când discută unele probleme ale artei lui.

— Aș vrea să mai pomenesc de un capitol în privința căruia se poate și trebuie să se discute, cu atenție și cu pricepere. Este vorba de costumele de epocă. În privința acestuia, pictorul trebuie să manifeste nu numai cunoașterea epocii, dar să fie capabil să interpreteze această epocă de pe pozițiile de azi. Și spun acest lucru pentru că nu rareori asistăm la piese la care costumele, fiind de epocă, apare cu totul convențional, creatorul costumului mulțumindu-se doar cu documentarea.

— Nu pot să stărui acum asupra acestei probleme, deoarece nu am lucrat în ultima vreme vreo piesă care să pună probleme de această natură; de aceea, nici n-aș putea invoca experiența proprie. Țin să spun totuși că sarcinile ce revin creatorului de costume sînt foarte mari, nu numai în ce privește concepția generală în care este transpusă o lucrare dramatică plastică a epocii în care ea trebuie să trăiască, poziția noastră față de această epocă, dar și pe un alt plan: cunoașterea actorilor cu care avem de colaborat. Pentru că una din sarcinile creatorului de costume este de a veghea ca actorul ce urmează să „între” în pielea personajului să poată intra și în haina acestuia. De aci se deschide însă un nou capitol de obligații imperioase ce fac din costumier — în măsura în care se îndeplinesc aceste obligații — un om de teatru în adevăratul înțeles al cuvîntului.

M. Al.

Cronica

TEATRUL „C. I. NOTTARA“

Ciocirlia

de Jean Anouilh

Liliana Tomescu (Ioana) și C. Brezeanu (Warwick)

www.cimec.ro

Data premierei : 5 ianuarie 1962. Regia : Mircea Avram. Scenografia : Dan Nempceanu și Lidia Radian. Distribuția : Liliana Tomescu (Ioana) ; George Sion (Cauchon) ; Ion Punea (Inchizitorul) ; Florin Stroe (Promotorul) ; George Buznea (Fratele Ladvenu) ; Constantin Brezeanu (Contele de Warwick) ; Tony Zaharian (Carol) ; Migry Avram Nicolau și Nana Ianculescu (Regina Iolanda) ; Sanda Băncilă și Maria Gheorghiu-Săniulea (Regina cea mică) ; Natașa Nicolescu (Agnes) ; Sergiu Dumitrescu (Arhiepiscopul) ; George Cîmpeanu (La Trémouille) ; George Constantin (Beaudricourt) ; Sandu Sticlaru (La Hire) ; Grigore Anghel Seceleanu (Tatăl) ; Jeni Argeșanu (Mama) ; Vasile Lupu (Fratele) ; Ion Porsilă (Călăul) ; Ion Igorov (Guardul Boudousse).

Este foarte bine că acest titlu a reapărut pe afișele teatrelor noastre, piesa lui Anouilh fiind printre cele mai autentice valori ale teatrului contemporan. În legenda fecioarei de la Domremy, pe Anouilh nu-l interesează, cum nu l-a interesat nici pe Bernard Shaw, reconstituirea faptului istoric sau exaltarea romantică a gloriei trecute. Pentru el istoria este un mijloc de a polemiza cu prezentul, chipul eroinei, un prilej de a afirma idealuri contemporane. De aceea, de la bun început, Anouilh avertizează că ceea ce se petrece pe scenă nu este istorie : piesa debutează cu un moment de „teatru în teatru”, actorii intră în scenă ca actori și nu ca personaje. În lungul spectacolului, replici scrise a-nume și însăși construcția acțiunilor scenice vor reaminti ostentativ, de multe ori, că asistăm la un spectacol care se joacă *astăzi*. Există chiar un personaj (Warwick) a cărui acțiune este aproape nulă, deși rolul se numără printre cele principale, și care nu face altceva decât să comenteze faptele, de pe pozițiile unei gândiri politice evident actuale. De altfel, aproape toate personajele din această piesă știu la început cum vor sfârși, se contemplă așa cum vor fi în viitor și se judecă. Răsturnînd valoarea timpului, Anouilh scaldă evenimentele într-o baie de luciditate : consecuția cronologică a faptelor își pierde însemnătatea, orice acțiune poate fi oricînd oprită și analizată îndelung. Dramaturgul pare să ne arate cu degetul : ceea ce vedeți este o demonstrație, iar acțiunile pe care le joacă actorii sînt argumentele și contraargumentele care o constituie.

Părinții scandalizați de elanurile fiicei lor reprezintă inerția traiului mărginit la interesele familiei. Beaudricourt este o caricatură a militarului obtuz. Curtea lui Carol, și Carol însuși, înfățișează viața falsificată, egoistă și ipocrită, a păturilor „de sus”. Warwick intrupează politica inumană pentru care omul nu are valoare decît în funcție de folosul pe care-l aduce „majestății sale”. Toate aceste atitudini și ipostaze sînt vii, pline de far-

mec, convingătoare, fiindcă fiecare din ele se materializează într-un caracter real, fin nuanțat și, de multe ori, dotat cu o ascuțită inteligență. În vîrful piramidei dușmanilor Ioanei se ridică, întunecată, silueta inchizitorului : aceasta reprezintă mai mult decît toți ceilalți, mai mult decît o orientare politică sau o anume caracteristică de clasă ; el reprezintă filozofia supunerii. Este filozofia disprețului și urii pentru om, concepția conform căreia ființa umană trebuie să se umilească și să se smerească în fața forței copleșitoare și nemiloase pe care inchizitorul o numește „ideea” — religia.

Cu toate aceste personaje-idei de esență vădit contemporană polemizează, prin Ioana, Anouilh ; cu biserică, în eforturile ei de a înfrînge avîntul omului spre libertate, cu politica claselor stăpînitoare, oricînd gata să ardă pe rug frumusețea umană, fiindcă aceasta le este împotrivă, și, prin inchizitor, cu toate concepțiile filozofice care caută să fundamenteze logic teza slăbiciunii, neputinței și urîteniei firii omenești. De multe ori, polemica se poartă deschis cu anumite fapte actuale. Sînt, de pildă, replicile despre și împotriva intelectualilor pe care Warwick îi numește cu dispreț „oameni fără trup”. Evident, Anouilh are în vedere o anume complexitate artificial creată a intelectualilor occidentali de astăzi.

În ansamblul acestei literaturi dramatice occidentale, care critică lumea burgheză contemporană, *Ciocîrlia* are meritul de a afirma ; mulți dramaturgi apuseni critică societatea în care trăiesc, dar puțini știu ce și cum să afirme. (De altfel, și Anouilh, în alte piese ale sale, se mulțumește să ofteze deznădăjduit, contemplînd imaginea vremii sale.) Ioana reprezintă un foarte frumos ideal uman : ea apără cu fapta și cuvîntul ideea dragostei și a încrederii în om. Exaltă frumusețea omului simplu și, ca om simplu înzestrat cu bun simț popular, vine să însănoțească o armată în descompunere și să învingă argumentele cele mai perfide ale politicii de curte și ale tribunalului bisericesc. Nu este o perfec-

Cronica

Toni Zaharian (Carol) și Liliana Tomescu (Ioana)

țiune abstractă, născocită, ci se bizuie totdeauna pe victoria asupra slăbiciunii. În sfârșit, ea reprezintă un principiu activ. Ioana cheamă la luptă, simplu, pe înțelesul oricui: „Trebuie făcută treaba!” Ea are conștiința răspunderii față de toți ceilalți, și știe că răspunderea reprezintă cea mai înaltă distincție umană.

Caracterul polemic determină și formula dramatică a piesei, care este o discuție, o dezbatere teatrală. Acțiunile trecute, prezente și viitoare se împletesc în toate sensurile, urmînd sinusoida gândului prin nenumărate confruntări între personaje și adunînd, ca în focarul unei lupe, toate atitudinile ce converg spre împlinirea ideii. Conflictul evoluează astfel fără timpi morți, numai prin succesiunea momentelor hotărîtoare. Anouilh dă personajelor sale mereu alte prilejuri de a judeca, a se judeca, și a se lăsa judecate de noi. Variația perspectivelor îi oferă posibilitatea să jongleze cu aforismele și să-și desfășoare nestingherit umorul. În piesă se glumește mult, mereu, și asta întărește tonalitatea ei optimistă. Contemporană prin idee, *Ciocîrlia* este contemporană și în modalitățile ei de expresie: este contem-

porană această dialectică a perspectivelor în examinarea unuia și aceluiași fapt sub toate aspectele lui; este contemporană ironia subtilă a autorului, care nu se lasă niciodată prins în capcana sentimentalismului; este contemporană, mai ales, disciplinarea emoției de către gândire, stăpînirea și depășirea suferinței prin înțelegerea semnificațiilor ei.

Punînd piesa în scenă la Teatrul „C. I. Nottara”, regizorul Mircea Avram pare să se fi concentrat în primul rînd asupra problemelor de interpretare actoricească. Distribuția alcătuită de el cuprinde cîteva reușite. Cea care a înțeles cel mai bine piesa și personajul este Liliana Tomescu. Ea și-a dat seama că „algebra scenică” a ideilor lui Anouilh cere simplitate exterioară (ceea ce nu echivalează cu simplismul), un desen clar și bine conturat al rolului, urmînd evoluția ideilor. De aceea, actrița și-a construit personajul cu modestia ce caracterizează și costumul eroinei: două-trei atitudini principale, care punctează, aproape coregrafic, momentele de culminație, și apoi o mare sobrietate, evitarea oricăror intonații și gesturi parazitare. Se poate spune că ea povest-

teste admirabil istoria Ioanei, dezvăluindu-ne pînă la capăt nuanțele ideii de om, în numele căreia a fost scrisă piesa. Dacă nu izbutește totdeauna să și fie Ioana, rămînînd, mai ales în punctele de tensiune ale părții a doua, sub nivelul încordării emoționale cerute de piesă, și neizbutind, acolo, să transmită starea de spirit a eroinei care știe tot timpul că se află în preajma morții, se teme și vrea să trăiască, asta se întîmplă pentru că ea nu înțîneste totdeauna, în desfășurarea acțiunii scenice, prezențe actoricești în măsură să i se opună în conflict.

Pe aceeași linie au mers — încercînd să-și facă propriu caracterul convențional autoironic al acestor personaje-idei, atît de individuale — George Constantin (Beaudricourt), Constantin Brezeanu (Warwick) și Toni Zaharian (Carol). Primul schițează o caricatură suculentă a militarului prost și plin de sine. Al doilea trece cu bine examenul, deosebit de dificil, care este rolul gentlemanului luptător și om politic, comentator mereu prezent în scenă și aproape niciodată acționînd, printr-un joc sobru, evidențiînd în primul rînd ideile textului. În sfîrșit, regele lui Zaharian exploatează îndemînic efectele voitei prostii și ale răsfațului egoist, caracteristice personajului. Li s-ar putea cere totuși mai multă măsură (comicul la care apelează George Constantin e citeodată prea gros) și mai multă grijă pentru nuanțe (Toni Zaharian sacrifică uneori inteligența reală și distincția principelui de dragul unor glume facile). Împreună cu acești actori, Liliana Tomescu joacă cele mai izbutite scene din spectacol, scene aplaudate înainte de căderea cortinei.

Dar spectacolul nu are omogenitate în toate etapele sale. Acțiunile din povestea Ioanei, evocate în timpul judecății, reușesc mult mai bine decît însăși judecata. Caracterul polemic al piesei este umbrît de aceste acțiuni, care ar fi trebuit să se includă în discuție și care, la Teatrul „C. I. Notara”, încep să existe în ele însele, încetînd să mai fie argumente. Asta se datorește, în parte, modului în care interpreții tribunalului clerical au înțeles să-și înfățișeze personajele.

Aici este nimerit să discutăm despre calitatea mijloacelor interpretative folosite de actori. Piesa lui Anouilh cere multor interpreți, dar mai ales lui Cauchon și Inchizitorului, știința de a

mînu-i cu abilitate ideea. Ioana are nevoie de adversari inteligenți și subtili pentru a se afirma. Or, interpreții tribunalului bisericesc din acest spectacol își minimalizează personajele, caracterizîndu-le fără nuanțe și, de multe ori, privindu-le chiar de isusință în discuție. În text, Cauchon este un experimentat prinț al bisericii, diplomat desăvîrșit și bun psiholog, care știe să joace atît de bine blindețea, încît Ioana îl și crede citeodată; el nu mimează religia, ci este un adept convins al ei. Aceasta conferă mai multă acuitate mesajului antireligios al piesei, personajul nefiînd un ipocrit, ci un credincios, și demascîndu-se ca atare. Cauchon trăiește în felul lui și o dramă, — o dramă înjositoare. El luptă cu disperare pentru a o îndepărta pe Ioana de rug (condamnînd-o însă, cu seninătate, la închisoare pe viață), pentru că nu vrea să-și mai întîneze conștiința cu o crimă. Poziția lui este respingătoare, fiindcă nu reprezintă decît acea manifestare a egoismului care dorește să-și păstreze, în ciuda tuturor faptelor și cu orice preț, liniștea interioară. Cauchon interpretat de George Sion este numai un bătrîn senil, răuvoitor, și atît de fățîș vîndut Angliei, încît te poți mira că Promotorul și Inchizitorul mai discută eventualitatea că episcopul „ar mînci mai multă pîine engleză”. Promotorul nu este nici în text un personaj prea inteligent; el însă posedă un patetism sumbru, patosul fanatismului orb, înălțat pe o adîncă necurătenie lăuntrică și, de aceea, incapabil să priceapă ceva din ceea ce este, în afara lui, pur. Florin Stroel-a transformat în caricatură, și ceea ce era impresionant în partitura personajului a fost spulberat de hohotele de rîs prea lesne obținute de la public. Inchizitorul este, în text, cel mai puternic și cel mai înfricoșător dintre reprezentanții bisericii; el tace aproape jumătate din spectacol, dramaturgul pregătindu-i îndelung intrarea în acțiune. Personajul este investit cu o redutabilă înțelepciune negativă și o mare stăpînire de sine, bazată pe conștiința puterii. Credem că actorul Ion Punea a subapreciat însă expresivitatea tăcerii și stăpînirii în comportarea personajului. El și-a compus o mască voit „fioroasă”, a folosit o gestică plină de retorism, și a apelat, în rostirea textului, la declamație, îndepărtîndu-se, în felul acesta, de ideile rolului. Nu degeaba Anouilh a subliniat de

mai multe ori, în indicațiile sale, că Inchizitorul vorbește cu voce neutră, calmă. Ideile nu pot fi cîntate; ele au o expresivitate proprie, ce rezultă din însăși desfășurarea raționamentului.

Apariția lui Sandu Sticlaru în *La Hire* dovedește încă o dată că un text ca acesta cere o nuanțare fină și foarte bogată a caracterelor, netolerînd interpretarea în alb și negru a personajelor pozitive și negative. Nu încapе îndoială că străluciții cavaleri medievali erau în fond niști soldați brutali și cruzi, și dramaturgul a ironizat cu vervă aceste aspecte puțin glorioase din comportarea eroilor săi militari. Dar, sub această aparență de grosolanie, Anouilh diferențiază caracterele. *La Hire* este adus în scenă ca o amintire frumoasă a Ioanei, imagine a vieții deschise și curajoase de luptă, reflex al acelei solidarități simple, umane, pe care Ioana o evocă, simțindu-se înăbușită de ipocrizia rafinată a tribunalului. El vine în scenă pentru a juca unul din cele mai senine episoade lirice ale piesei — plimbarea călare —, și personajul trebuie în așa fel gîndit și realizat încît să poată exprima poezia momentului. În spectacol, punctul de culminație al scenei a fost suprimat. Grosolania personajului este neartistică și puțin atrăgătoare. Ne mirăm că un actor atît de talentat nu a știut să intuiască frumusețea sălbatică a personajului, transformîndu-l în personaj de farsă.

Plastica scenei nu mi se pare a fi cea mai nimerită pentru această piesă. Pereții de temniță, masivi și cenușii, imaginați de Dan Nemțeanu și Livia Radian pentru a încadra acțiunea, nu corespund spiritului lui Anouilh. Așa cum am arătat, *Ciocîrlia* nu este o piesă istorică, bazată pe reconstituirea unei atmosfere din trecut, care să necesite localizarea precisă, în timp și spațiu („Închisoarea“). Fiind prin excelență dezbateri, ea are nevoie de un cadru corespunzător, neutru, ceea ce de altfel notează și autorul în indicațiile date. Dacă pictorii decoratori au imaginat zidurile pentru a materializa un simbol — biserica, religia, este o închisoare — atunci simbolistica aceasta este din nou discutabilă, piesa nefiind dominată de teroarea inchiziției, ci de triumful Ioanei: tonalitatea ei fundamentală este cîntecul „ciocîrliei“ în înaltul cerului — „Ioana la Reims, în gloria ei în-

treagă“ — și nu supliciul. Nici distribuirea spațiului scenic nu mi se pare adecvată piesei.

Montarea ar fi avut nevoie de cît mai mult spațiu pentru a desfășura atîtea acțiuni diferite, aproape simultane. Pe scena, și așa mică, a Teatrului „C. I. Nottara“, zig-zagul practicabilelor creează însă impresia lipsei de aer și nu permite personajelor să capete, în evoluția lor, amploarea și expresivitatea plastică necesare.

Din cele observate, reiese, din partea regiei, o viziune nu întotdeauna clară a ideilor textului și o anumită inconsecvență în reliefaarea lor. Se pare că lui Mircea Avram i-a scăpat tocmai caracteristica de dezbateri voit convențională a piesei. Iată, de pildă, începutul — acel moment de „teatru în teatru“ cu care debutează piesa și care este menit să pregătească spectatorul pentru convenționalitatea discuției teatrale ce urmează, familiarizîndu-l cu ideea prezentului înfățișat prin prisma istoriei. Această intrare a actorilor se face la Teatrul „C. I. Nottara“ de-a valma, și prezentarea lor, neavînd nici ritm, nici plasticitate, pare falsă și bizară. Niște actori înaintează în scenă, pretinzînd că nu joacă, și se prefac a sta de vorbă firesc între ei, dar au grijă să nu-i auzim! Ca orice acțiune teatrală, și acest preludiu cere să fie crezut de spectatori; el ar fi trebuit interpretat, regizat, modelat, pentru a avea sens.

Intervențiile mașiniștilor din culise și bruştele răsturnări ale acțiunii vor părea ciudate, în contradicție cu ansamblul spectacolului. Nu este vorba numai de niște detalii; în piesa lui Anouilh, tocmai aceste momente materializează modalitatea teatrală de discuție purtată la rampă, iar suma „amănuntelor“ de acest fel creează viziunea scenică nouă, străină de piesa istorică, asupra evenimentelor.

În ciuda observațiilor de mai sus, montarea de la Teatrul „C. I. Nottara“ are un merit incontestabil: acela de a fi mobilizat publicul pentru ascultarea minunatei pledoarii despre frumusețea umană pe care o întrupează Ioana. La aceasta contribuie interpretările izbutite pe care le-am amintit, momentele reușite realizate de acești actori — scenele Ioanei cu Beaudricourt și regele, unele comentarii ale lui Warwick, cîteva din scenele judecății, și, desigur, marea valoare a piesei.

Ana Maria Nartî

TEATRUL REGIONAL BUCUREȘTI

„IAȘII-N CARNAVAL” și „MILLO DIRECTOR”
de Vasile Alecsandri

Scenă din „Iașii-n carnaval”

„Iașii-n carnaval”

Data premierei : 3 martie 1962. Regia : Dinu Cernescu. Decoruri : Paul Bortnovski. Costume : Camillo Osorovitz. Distribuția : Petre Dragoman (Lunătescu); Dorina Lazăr (Tarsița); Mihai Pălădescu (Vadră); Ion Marinescu (Alec); Mihai Marsellos (Leonil); R. Bărbulescu (Săbiuță); Fifi Georgescu (Marghiolița); Andreea Năstăsescu (Cati); Stela Moga (Safta); Dorel Livianu (Lăutarul); Dominic Stanca (Un prieten); Aurel Tunsoiu (Al doilea prieten); Constantin Florescu (Al treilea prieten); Fl. Mărculescu (Un irod); Mihai Pruteanu (Un paznic); Eugen Racoti (Un turc); Irina Dall (Un drac).

„Millo director”

Data premierei : 3 martie 1962. Regia : Dinu Cernescu. Decoruri : Paul Bortnovski. Costume : Camillo Osorovitz. Distribuția : Eugen Petrescu (Millo); Dominic Stanca (Nae); Angela Macri (Luxița); Anda Caropol (Lina); Dumitru Fedoreac (Tachi); Aurel Tunsoiu (Serviescu); Constantin Florescu (Ciupici); Mihai Pruteanu (Ion).

Cu *Iașii-n carnaval* ca și cu *Millo director* ne găsim în sfera comediei sociale care atacă atitudinea retrogradă, polemizând cu relele societății din a doua jumătate a veacului trecut. Cele două piese reprezintă o caracterizare sumară, dar energică, a modului de viață al categoriilor sociale privilegiate în orinduirea burghezo-moșierească. E o lume în plină decadere, lăcomă, brutală, ipocrită, a cărei descompunere morală se însoțește cu apărarea celor mai înalte idei. E o lume leneșă, coruptă, care disprețuiește munca și care-i gata să răscumpere cu toate familiile garanția unui trai confortabil. Tachi Lunătescu — un soi de Conu Leonida — înspăimîntat de „opinia publică” și care vede pretutindeni comploturi și revoluții; comisarul Săbiuță — părintele lui

Pristanda — slugă docilă și care trăiește în speranța de a deveni agă; Nae și Luxița — cuplu de prostie, răsfățat de huzur și viciat pînă în măduva oaselor de o existență parazitară; Serviescu — întrupare credincioasă a servilismului; Ciupici — rudă foarte îndepărtată a lui Cațavencu — omul tuturor trădărilor și al tuturor compromisurilor, constituie laolaltă efigiile unui regim pe care mai tirziu Caragiale îl va dezvălui cu forța geniului. Toate aceste personaje, surprinse în lășitățile și în micimile lor abjecte de un observator just și de un psiholog clarvăzător, sînt ridiculizate cu o veselie nestînsă. Dar această veselie este a unui dramaturg cu o concepție activă și educativă a scrisului, care-și poartă personajele prin situații comice și lasă replicile să se rosto-

Doou scene din „Millo director”

golească într-o cascadă hazlie pentru a acuza cât mai concret și viguros tarele societății în care trăiește.

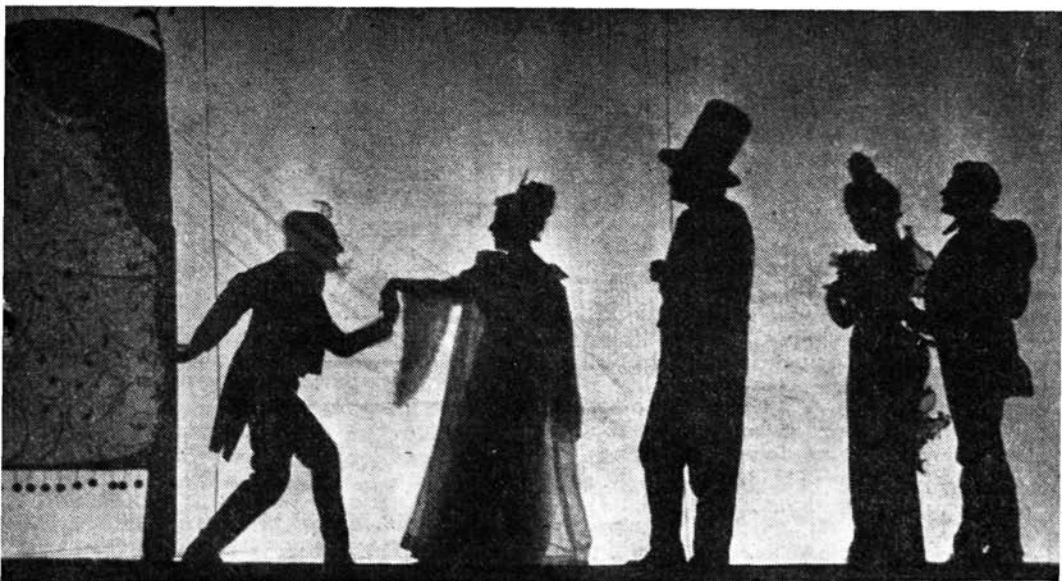
Este, fără îndoială, o reușită spectacolul Alecsandri de la Teatrul Regional București și cred că felul original în care regizorul a primit și a transmis mai departe două lucrări din dramaturgia noastră clasică nu va rămâne un fapt fără consecințe în acțiunea de revalorificare a citorva istorice titluri artistice.

Poate că cel mai însemnat merit al Teatrului Regional București este acela de a relua piese din arhiva dramatică, nu pentru a le expune încă odată conflictul, ci pentru a le propune o nouă semnificație, măsurind problemele lor sociale și morale cu sensibilitatea noastră de astăzi. Experiența lui „Piccolo Teatro” rodește salutar în spectacolul de la Teatrul Regional București, în care regizor, scenograf și interpreți încheie un pact deschis cu publicul pentru a sublinia însușirile unor texte clasice, trecind cu un suris complice peste naivitatea expresiei artistice, pe care o înțeleg și o justifică. Avem de-a face, așadar, cu o caldă adeziune la opera unuia din pionierii dramaturgiei noastre, însă cu o adeziune lucidă și care s-ar putea defini — printr-un paradox —

ca expresia unei comuniuni distanțate.

Virtuțile celor două piese ale lui Alecsandri au fost foarte frumos reliefate în spectacolul Teatrului Regional București, tocmai prin faptul că echipa artistică nu s-a sfiit să recunoască și să declare, cu ironie tandră, acolo unde era cazul, simplitatea și modestia mijloacelor de care s-a folosit scriitorul într-un moment de tinerețe a teatrului nostru. Și astfel, ceea ce putea fi un neajuns, a devenit o calitate. Mai mult decât atât, regizorul a știut să scoată la iveală și să sporească fertil ceea ce piesele lui Alecsandri datorează teatrului popular, și anume mișcarea naivă, caricatura expresă, alianța amuzantă cu publicul.

În *Iașii-n carnaval* actorii și-au jucat — în general — rolurile, acceptându-le ca ipoteze artistice și respingându-le ca atitudine umană. Petre Dragoman în Lunătescu, Dorina Lazăr în Tarsița, R. Bărbulescu în Săbiuță, cei trei prieteni (Dominic Stanca, Aurel Stănoiu și Constantin Florescu) au refuzat fățiș să se solidarizeze cu personajele pe care le-au interpretat, stăruind cu umor asupra mizeriei lor morale, asupra prostiei și a goliciunii lor sufletești. O savoare cu totul particulară a conferit Mihai Pălădescu personajului său (jitnicerul Vadră ot

Nicorești), pe care l-a înfățișat în propriile memorabile. Ceilalți interpreți (Mihai Marsellos în Leonil, Andreea Năstăsescu în Kati, Stela Moga în Safta) au marcat caracterul convențional al misiunii lor pe scenă și au făcut-o cu haz și grație. Un singur personaj era chemat să aducă în spectacol o prezență de sinceritate și de amar umor, Alecu, eroul care rostește vestitele versuri:

„Într-a păpușilor țeară / La mulți cîntea-i chear de ceară / Cît rușetul se iveau / Pe loc cîntea se topește... / ...În cea țeară de păpuși / Tilharii poartă mînuși / Și se jură pe dreptate / Că li-s miinile curate...”

Ion Marinescu, actor dotat și foarte personal, interpretul lui Alecu, a fost însă, din păcate, prea retoric, victimă a unor gesturi scenice grandilocvente. Dincolo de această rezervă, pe care

și se frîng, mereu deformați de propriile lor gânduri, pe care fasciculul intens de lumină îl subliniază grotesc. Pînă și croiala frazei pe care o rostesc, ascuțitul intenției pe care o tăinuiesc capătă în această perspectivă conturul unei caricaturi vii. Cînd personajele apar în fața paravanului este între ființa reală și umbra ei o identitate clară: nu știi unde începe una și unde se sfîrșește cealaltă. Este uimitor să constăți cum cu o unealtă artistică atît de simplă se poate crea o realitate atît de bogată, și cît de viguros apare — prin această tehnică teatrală — protestul lui Alecsandri împotriva unei vieți false, cu dureri artificiale, cu bucurii ticăloase, minată din urmă doar de dorința unei existențe cu sinecură.

Dominic Stanca și Constantin Florescu și-au compus rolurile cu o știință deosebită a caricaturii scenice. Alături de ei, Angela Macri, apoi Anda Caropol, Dumitru Fedoreac, Aurel Tunsoiu, Mihai Pruteanu au tălmăcit excelent intențiile regizorului. Echipa Teatrului Regional București realizează cu haz imaginea unei lumi încurcate în propriile ei ițe, în care oamenii sînt solidari o clipă, pentru a se trăda în cealaltă, strigîndu-și veselia și tristețea într-un răcnut care se sparge în sunete stridente și de o falsitate absolută. Regretabil că Eugen Petrescu, în Millo, nu a susținut cu suficientă prestanță și poezie pe acela care în piesă ar fi trebuit să fie martorul și amuzat și trist al întregii mascarade.

În sprijinul regiei, decorurile lui Paul Bortnovski și costumele lui Camillo Osorovitz dau un accent ferm și o linie clară spectacolului, făcînd din fiecare moment o scurtă comedie plastică, cu atît mai expresivă, cu cît e mai concisă. Economia de mijloace se aliază în scenografie cu o mare inventivitate și aceste însușiri se cer subliniate, mai ales că spectacolul este astfel conceput încît să poată fi jucat pe orice scenă.

În Alecsandri-ul de la Teatrul Regional București pulsează victorioasă tinerețea și arta unui colectiv care poate aduce o contribuție creatoare în mișcarea noastră teatrală.

B. Elvin

Cronica

spectacolul o poate înlătura în viitoarele reprezentații, trebuie să subliniem că oamenii, incidentele, atmosfera piesei lui Alecsandri sînt realizate cu adevăr și farmec.

Că spectacolul Alecsandri de la Teatrul Regional București poartă amprenta unui regizor înzestrat, inventiv și plin de vervă se vede însă mai ales în partea a doua a spectacolului. *Millo director* se joacă în cea mai mare parte după un paravan, ca în teatrul de umbre, și această modalitate artistică se dovedește cum nu se poate mai bună pentru a sublinia sensurile satirice ale comediei. În *Millo director* personajele se detașează din umbră și se pierd în umbră, forme ale unui trecut de întineric. Fiecare siluetă devine excrescență unui viciu și toți constituie laolaltă o lume de manechine cu gesturi prea elocvente, cu răsuciri interioare neverosimil de bruste. În dosul paravanului de pînă și sub focul crud al reflectorului ei se înalță, se teșesc

PERSONAJE CEHOVIENE LA TELEVIZIUNE

Televiziunea dovedește, încă destul de rar, dar cu o perseverență îmbucurătoare, posibilități și calități artistice indiscutabile. Se pare că, cel puțin în domeniul teatrului realizat în baza unor scenarii originale, televiziunea începe să-și descopere profilul, caracterul propriu, mijloacele specifice, învingând dificultățile legitime ale unui gen de artă aflat încă în faza de constituire.

Fără să fie film, fără să fie însă nici teatru, împrumutînd de la aceste două arte doar ceea ce... convenea „micului ecran“, emisiunea de „teatru în studio“ intitulată „La tribunal“ a fost un spectacol reușit. Nu întîmplător, scenaristul și regizorul acestui spectacol, Ion Barna, a ales ca loc al acțiunii sala unui tribunal, cadru sugestiv și atît de potrivit multora din personajele schițelor cehoviene.

Pe ecranul televizorului a încăput toată monstruoșitatea acestui „tribunal“ în care țărani nevinovați erau condamnați, cu o voce plictisită, la muncă silnică: în care bacșișul și mita aveau tarif fix, „afișat“ pe ușă; în care moșieri obraznici se întîlneau cu lingăi dezgustători, iar majurul Prișibeev îi lua la bătaie pe reclamânți chiar în fața judecătorilor, care, complet dezinteresați, discutau de fapt tot timpul despre... aperitive, mîncări, cafele. În această lume întunecată, dominată de asupritori fără scrupule, populată de slujbași indiferenți, copleșiți de plictiseală și mizerie spirituală, singurul personaj luminos este un doctor, care trăiește drama intelectualului cîstit într-o societate a banului și a nedreptății. Prin acest personaj, regizorul a sugerat chipul lui Cehov, îndurerat de o asemenea priveliște, dar, totodată, profund nemulțumit și acuzator.

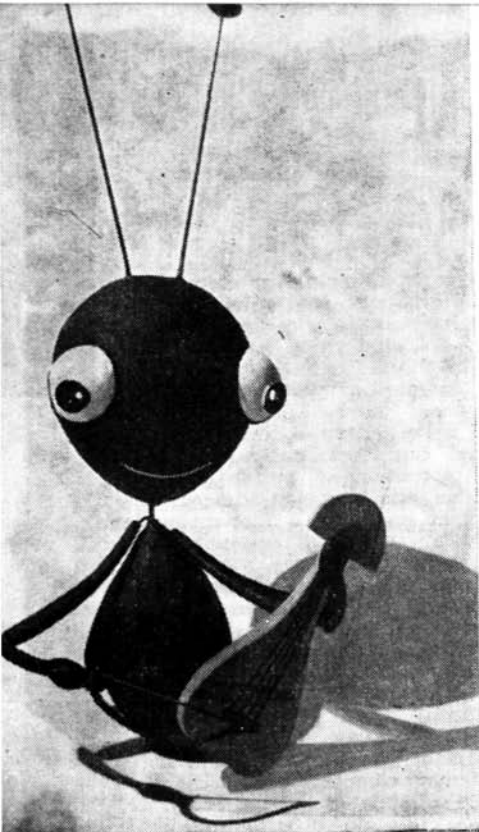
De altfel, meritul principal al regiei constă, desigur, în atitudinea critică, demascatoare, față de lumea „tribunalului“. Fără să alunece în șarjă și caricatură, satira atinge direct și ascuțit nu trăsăturile exterioare, ci fondul acestei lumi, caracterul orînduirii care producea unelte cumplite, de teapa lui Prișibeev. Tocmai de aceea, momentele diferite, avînd de fapt valori de sine stătătoare, se încadrează bine în ansamblu, dezvăluind noi laturi ale

acestei lumi. Finalul spectacolului: majurul Prișibeev iese minios și ridicol în risetele galeriei, în vreme ce portile se închid peste imaginea lui, sugerează foarte bine finalul pe care istoria însăși l-a pecetluit definitiv peste această lume. Totuși, îi putem obiecta regiei cîteva scăderi, cum ar fi ritmul cam lent, mai ales la începutul spectacolului, pe de o parte, iar, pe de altă parte, sublinierea insuficient de pregnantă a unor momente importante: „verdictul“ pronunțat împotriva unui țăran care a demontat șinele căii ferate; sau finalul „procesului“ lui Nikolai Harlamov, țăranul năpăstuit, adus în fața tribunalului de propriul său fiu îmbrăcat în haină ostășească. Confruntarea dintre aceștia doi putea fi cu mult mai dramatică.

Spectacolul a prilejuit cîteva creații actoricești valoroase. Îl amintim, în primul rînd, pe Const. Răuțchi, care a confirmat complexitatea personalității sale artistice, creînd trei roluri de o factură atît de diferită (moșierul Pomaev, mujicul Harlamov, majurul Prișibeev). Dramatic și profund cehovian ni s-a părut monologul doctorului Demianov în interpretarea lui Gh. Cozorici, în vreme ce Dem. Rădulescu (Procurorul) a izbutit o sugestivă imagine a slujbașului plictisit, găunos și ignorant. Nineta Gusti, Marcel Angheliescu, Al. Azoitei, Dem. Furdui, într-o compoziție bine studiată, savurosul cuplu Arcadie Donos—Horia Căciulescu și alții au contribuit în bună măsură la reușita spectacolului, așa cum un aport substanțial au avut în emisiune ingenioșitatea și mobilitatea operatorilor (N. Niță, Ov. Drugă, Const. Moțiu, Emeric Irșai), concepția inspirată a decorurilor (arh. Armand Crîntea) și chiar ironia subtilă, uneori, a machiajului (Iancu Ștefănescu).

De obicei, un spectacol reușit stirnește nu numai aprecieri, ci și pretenții justificate. Telespectatorii doresc să vadă cit mai multe asemenea emisiuni realizate în studio și, mai ales, inspirate de prezent, de viața noastră, atît de bogată în subiecte și eroi, de imaginea prefacerilor pe care le trăim.

Paul Diaconescu

TEATRUL DE PĂPUȘI DIN TIMIȘOARA PESTE HOTARE

Furnica din piesa „Gicănelul”
(Teatrul Central de Păpuși din Sofia)

În aplauzele cu care publicul bulgar răsplătea finalul dinamic al piesei *Păcălă*, în ritmurile vii ale cunoscutei rapsodii a lui Enescu, se concretiza și unul din rezultatele imediate ale primului turneu întreprins de un teatru regional de păpuși din țara noastră peste hotare.

Colectivul timișorean s-a impus în ultimii ani prin rivalitatea neobosită pentru realizarea unor spectacole de calitate, prin munca sa creatoare cu autorii, prin predilecția către tema actuală, contemporană, în dramaturgie.

Repertoriul înfățișat în R.P. Bulgaria a cuprins: *Necazurile lui Șurubel* de Valentin Silvestru, *Păcălă* de Brîndușa Zaița, *Fetele din măr* de Viorica Filipoiu și *Pantofiorii năzdrăvani* de H. Țugui și Lucia Pop. Patru piese originale, dintre care una inspirată nemijlocit din realitatea imediată (*Necazurile lui Șurubel*), e un bilanț care definește un repertoriu merituos, apreciat în bună măsură de presa și critica bulgară de specialitate.

Programul turneului a prezentat un număr mare de spectacole jucate la Sofia, într-una din sălile centrale de

teatru, la Pernik (mare centru industrial) și Plovdiv.

Spectacolele românești au interesat în egală măsură pe spectatorii maturi și pe copiii care au înfruntat viscolul pentru a se întâlni cu celebrul Păcălă, în persoana căruia au găsit imediat și corespondențe cu eroul popular bulgar Hătăr Petăr.

A fost viu apreciată strădania colectivului român, care a „dublat” spectacolele în limba bulgară (aproape fiecare replică avînd și traducerea respectivă), explicîndu-se, printr-un comentariu colorat, episoadele scenice. Rezultat al multor luni de muncă și de pregătire, acest „dublaaj” a făcut mai accesibilă dramaturgia noastră păpușărească unor mase largi de spectatori, a făcut și mai plastic caracterul spectacolelor timișorene.

Conferințe de presă, întâlniri cu creatorii de teatru din Sofia la „Casa Artistului”, schimburi de experiență cu artiștii celor două colective de păpușari din capitala Bulgariei (Teatrul Central și Teatrul Orășenesc de Păpuși), spectacole la televiziunea bulgară, discuții creatoare cu păpușarii amatori, cu cercul de păpușari al Fălatului pionierilor, iată și alte aspecte ale activității din acest turneu. S-a efortat un efort deosebit din partea colectivului de tineri interpreți și aceștia l-au împlinit cu cinste: două spectacole pe zi, urmate de lungi repetiții, pînă noaptea târziu, pentru a coordona elementele de tehnică impuse de condițiile turneului.

Spectacolele Teatrului de Păpuși din Timișoara se remarcă, de la început, prin aplecarea regiei și scenografiei către o formă specific națională, izvorînd din comoara nesecată a folclorului — abordat nu ca un mijloc în sine, ci pentru a sublinia, cît mai elocvent, conținutul tematic al textului dramatic. Prelucrarea creatoare a elementului coloristic, a desenului sincer, emoțional, dar ușor stîngaci, al

artistului popular, totdeauna viu, direct, nemijlocit în mesajul său, sint printre principalele merite ale regizoarei Florica Teodoru și ale pictoriței Ileana Popescu. Așa cum remarcă și criticul bulgar I. Drumeva, „O trăsătură caracteristică în creația teatrului este legătura clară cu folclorul național... Frumusețea trăsăturilor artei populare în elementele de decor și costum este îmbinată cu prospețimea graiului popular, cu o vorbire populară plină de vitalitate, istețime și omenie“... sau S. Gherdijov: „Arta lor se inspiră pe larg din tezaurul folclorului național. Pentru prima dată în teatru de păpuși, se folosesc chiar și mijloace de expresie ale ceramicii populare“.

Dincolo de aceasta, spectacolele timișorene, datorită regiei Floricăi Teodoru, se caracterizează prin dinamism, printr-un ritm accelerat, concretizat în entuziasmul fugos cu care tot colectivul animă spectacolele.

Două din piesele prezentate în turneul prin Bulgaria sînt premiere pe țară, rezultat al muncii creatoare duse de un priceput și harnic secretariat literar (I. Drappel): *Fetele din măr* și *Pantofiorii năzdrăvani* (în afară de aceasta, tot în „laboratorul“ secretariatului literar s-a mai elaborat, în colaborare cu un scriitor local, și un basm, dramatizare din folclorul regional — fapt ce ar trebui să dea de gîndit și altor colective: Iași, Craiova, Constanța etc.).

Fetele din măr de Viorica Filipoiu e o mică istorioară ce îndeamnă pe copii să protejeze grădinile fructifere de dăunători, temă de interes economic imediat. Autoarea, cu experiență în genul respectiv, a împletit episoade colorate, vioaie, sugestive, cu poezie, pentru a-și susține tema; din păcate, aceste episoade nu au fost însă totdeauna suficiente de dramatice.

Spectacolul, frumos realizat în culori și lumini, cu surse directe populare, împletește jocul păpușii cu cel al actorului în fața scenei și are episoade frumos concepute în cadrul genului (călătoria eroinei pe aripile unui fluturaș), deși o oarecare repetare a scenelor ar trebui înlăturată spre a evita monotonia.

Pantofiorii năzdrăvani de H. Țugui și Lucia Pop (doi tineri scriitori timișoreni) e o mică satiră la adresa mincinoșilor, cu episoade ce se petrec simultan în diverse colțuri ale lumii, demonstrînd că peste tot neadevărul

are consecințe nefaste. Brodată pe aripi largi de fantezie, cu intenții de umor, piesa, agreabilă micului spectator, păcătuiește prin lipsa unui fir dramatic mai unitar încheiat, care să țină axul narațiunii dramatice, oarecum firavă.

Regia a stimulat în acest spectacol o mișcare mai vie, mai largă, a căutat să sugereze prin acțiunile fizice ale personajelor mediul geografic (Extremul Orient, Olanda) și a cultivat, în aceeași măsură, vocile actorilor.

Remarcabil ca realizare artistică este spectacolul cu piesa lui Valentin Silvestru, *Necazurile lui Șurubel*. Ocolind implicațiile naturaliste, sau animarea grotescă a uneltelor mecanice, regia și scenografia au realizat cu multă căldură pe scena de păpuși elementul om, prin îmbinarea sensibilizată a mișcării cu vocea, prin animarea spirituală a unor elemente fantastice (lenea, somnul, rugina, praful), toate la un loc colaborînd în vederea sublinierii mesajului de idei: grija ucenicului față de mașina cu care muncește. Strungul, element dificil de realizat scenic, a găsit o întruchipare spirituală, și laconică totodată, într-unul din cele mai reușite spectacole ale colectivului timișorean.

În sfîrșit, *Păcală* de Brîndușa Zaița a fost o mică demonstrație de virtuozitate artistică. Bufonade, cavalcade, dansuri sprintene, urmăriri și bastonade au fost executate într-un ritm îndrăcit, spre deliciul spectatorilor, întreaga reprezentație culminînd cu un moment coregrafic.

Ținuta artistică a spectacolelor, grija pentru descifrarea și luminarea conținutului de idei al textului dramatic, contactul viu, direct, cu sala, sînt merite incontestabile ale regizoarei și animatoarei teatrului, Florica Teodoru, secondată de o pictoriță complexă cum e Ileana Popescu, posesoare a unei bogate palete coloristice.

Această colaborare, sudată pe parcursul a numeroase spectacole, s-a concretizat într-o unitate stilistică ce conferă azi colectivului timișorean o personalitate distinctă prin marea sa înclinare, așa cum arătam, spre arta noastră populară.

Artiști minuiitori ca: Zaira Ebergeni, Olimpia Vesa, Tiberiu Stoi, M. Cast, Margareta Tatu etc. sînt azi elemente de nădejde în acest colectiv, crescute și educate, cu o mare grijă profesională, de către regizoarea tea-

Șurubel din „Necazurile lui Șurubel”
de Valentin Silvestru (Teatrul de
Păpuși din Timișoara)

trului, în același timp o talentată pedagogă.

Spectacolele prezentate în turneu au scos însă la iveală și o serie de lip-suri care împiedică încă inimosul colectiv să realizeze spectacole la o și mai înaltă măiestrie.

Marele avantaj al unei regii unice are și dezavantajul unei oarecare monotonii în ansamblul spectacolelor. Sursa populară, folosită cu precădere, duce uneori și la manierism, la fixarea în anumite „formule” conservatoare. O mai vie căutare, având ca rezultat gășirea unor mijloace de expresie mai noi, mai moderne, în arta păpușărească, ar aduce un suflu binevenit la teatrul timișorean. Există, din păcate, deficiențe serioase și la capitolul „minuire”, ca și la cel al interpretării vocale. Munca susținută pentru înlăturarea unor accente „amatoare”, pentru omogenizarea artistică a întregului ansamblu trebuie să fie o sarcină de seamă a colectivului, dator să înlăture spectacolele mediocre din activitatea sa.

Teatrul de Păpuși din Timișoara e un mic laborator de creație: arta

pușărească, munca dusă cu autorii, cu compozitorii, cu artiștii amatori (legătura cu școlile pedagogice pentru a crea din viitori învățători instructori păpușari), toate acestea justifică cinstea ce i s-a încredințat de a reprezenta arta noastră în R.P. Bulgaria.

Acest turneu rămâne totodată și un stimulent pentru toate teatrele din regiuni, care trebuie să tindă a fi și ele, prin măiestria lor, soli ai mișcării păpușărești din R.P.R., alături de „Tândărică”.

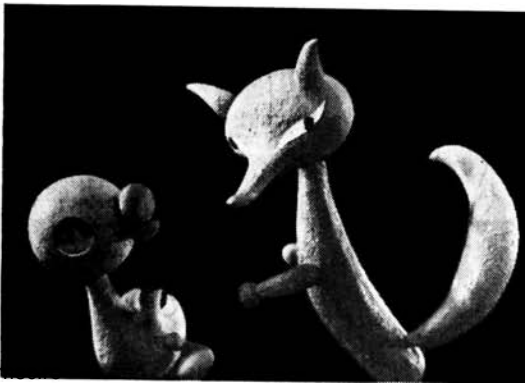
Al. Popovici

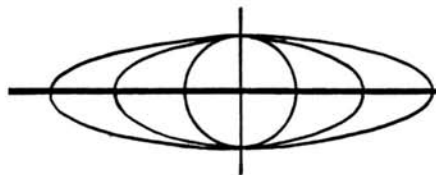
P.S. Am „reîntilnit”, cu această ocazie, Teatrul Central de Păpuși din Sofia. Creatorii cunoscutelor spectacole *Petrică și lupul* și *Scoala iepurașilor* sint în plină dezvoltare artistică, arta lor se află pe un drum ascendent. Dintre piesele *Guliver în țara păpușilor* și *Giscănelul*, ultima e o desăvârșită demonstrație de artă păpușărească, o admirabilă suită de „poante” regizorale, de scene care țin mereu viu, direct, contactul cu sala.

Aș vrea să amintesc prologul: o păpușărită vine la rampă cu un vraf de păpuși, viitoarele personaje, pe care le împarte copiilor din sală. Fiecare copil aduce păpușa la rampă și aceasta, în mîna nevăzută (de copil) a actorului de după rampă, se metamorfozează într-un personaj sensibil. Metafora e încântătoare!...

Al. P.

Vulpea și Giscănelul din piesa „Giscănelul” (Teatrul Central de Păpuși din Sofia)

SCRISORI DIN AMBELE GERMANII

DESPRE „DOAMNA FLINZ” ȘI ALTELE

Punctul de control din Friedrichstrasse este poate cea mai dramatică porțiune de asfalt din lume.

Mă grăbeam s-o trec, pentru că la casa Teatrului Berliner Ensemble mă aștepta în ziua aceea, pînă la o anumită oră, un bilet reținut cu mari greutăți.

Aici se materializează, ca pentru o demonstrație tehnico-științifică, războiul rece. Zdrăngănitul asurzitor de șenile, urletele de fiare ale unor făpturi cu înfățișare omenească.

Am trecut linia albă, trasă prin mijlocul străzii care se încrucișează cu Friedrichstrasse. O linie albă care, în orice oraș al lumii, se adresează doar reflexelor conducătorilor de automobile. Aici, însă, trasă între capetele zidurilor întrerupte pentru a permite controlul și trecerea vehiculelor, marchează frontiera.

O diră de vopsea albă. Pe același asfalt. Și totuși intram, evident și imediat, într-o altă lume. Răcnetele celor câteva zeci de „rowdies”, cum li se spune, și vacarmul coloșilor de fier răsunau acum de la un trotuar la cel de peste drum ca estompeate,

absorbite de prezența invizibilă a unui masiv muntos.

Inima îmi era strinsă de durere.

Ce căutau monștrii de fier cu stea albă și cei din oase și carne, purtînd pe cap ceaunele cu literele MP imprimate pe ele, aici, nu departe de Muzeul Dahlem?

Ca într-o Okinawa sau Costa-Rica oarecare. Din turele ieșeau capete negre, cu priviri speriate. Ca ale unor cucii din ceasurile de munte tiroleze. Gurile de tun din apus erau îndreptate spre germani.

Căci în fața lor, dincoace, la răsarit de linia albă, se aflau numai germani.

Pe aceeași stradă, doar la cîteva sute de metri, se învîrtește pe aco-perișul teatrului cercul de neon — firma luminoasă a lui Berliner Ensemble. Mișcarea lui lentă în jurul diametrului vertical pare azi un genial comentariu politic.

Noi, reporterii, din simplă comoditate sau lipsă de imaginație, folosim stereotip expresia: trecînd frontiera, „intri parcă într-o altă

lume". Cum însă s-ar putea exprima sentimentul de liniște, de violent contrast cu ce ai lăsat, numai după câteva clipe?

În spatele tău s-a ridicat brusc un stăvilar, zăgăzuind isteria războinică. Dacă n-ai întoarce o clipă capul și nu „ai vedea” spectacolul respingător lăsat „dincolo”, ai rămâne doar cu impresia unui coșmar.

Numai peste câțiva metri, pe trotuarul din dreapta, îți surd din vitrine minunile porțelanurilor de Meissen.

Nu mult mai departe, pe stînga, „Sybille” își etalează confecțiile de iarnă sub ochii critici sau îngăduitori ai tipicelor blonde, tunse pînă la limita posibilității.

Și zigzagul luminos se prelungește, calm, cu vitrine umplute cu cărți și tablouri sau construcții bizare de cutii de conserve. Apoi vin firmele de neon ale teatrelor de operetă, de revistă, ale barurilor...

Printre toate acestea, în albia de asfalt a străzii Friedrich se scurge un fluviu uman acaparat de ce se întâmplă aici, în lumea lui. Cu el, ca un nou-născut, avînd ochii atrași de luminile de aici, aproape că am uitat bezna rămasă nu departe, în spate, la capătul străzii.

Și firma luminoasă, rotundă, se mișcă, stingîndu-și și aprinzîndu-și, pe rînd, cînd cerul de neon, cînd primul cuvînt, „Berliner”, cînd pe cel de-al doilea, „Ensemble”, cînd totul. Pentru ca apoi să se reaprindă și să se miște ca pe vremea lui Brecht. O caricatură a vremii îl reprezintă pe Bert, în biroul său, citind și minuiind absent un sistem de scripeți și cabluri, care mișcau firma de pe acoperiș.

Jos, afară, la intrarea în teatru, a trebuit să-mi fac anevoie loc în fața unei mulțimi de tineri. Mă întrebau care mai de care, deși auziseră unul de la celălalt răspunsul negativ: „Aveți un bilet în plus?”

Se reprezenta *Frau Flinz*, piesă cu subiect din actualitatea cea mai apropiată.

Am avut senzația bucurioasă a prezenței lui Bert Brecht, răspîndit parcă deopotrivă în suflete și în toate cutele barocului din sala teatrului. Veghind protector, părintește, asupra lui Helmut Baierl.

M-a pătruns speranța că finărul autor, crescut de teatru, cu factură morală de activist de partid din faza puterii cucerite, ar putea ajunge purtătorul de steag al umanismului lui

Brecht, cu un plus de vigoare de la cel al marilor mulțimi eliberate, în proces de instaurare legală, constituțională. Cel puțin, deocamdată, într-o parte a Germaniei.

Am asistat la trecerea revoluționară de la grotescul sinistru al unor Mr. Jonathan Jeremiah Peachum, cu Celiile lor, la întruchiparea omenească vii, poetică, în Fritz Weiler și Martha Flinz.

Ambii apar literalmente din fundul oceanului de ruine, din pîcla unei zile de noiembrie 1945. Imagine cutremurătoare de apocalips.

Palizi, cu fețele supte, cu îmbrăcăminte improvizată, trăgînd unii după ei cărucioarele mizeriei, apar pe strîmta scenă din Friedrichstrasse parcă milioanele, toate, de ființe rămase fără adăpost.

Fritz Weiler își are lumea lui, largă, comunistă. Practic, fără limite. E totuși dezorientat, amețit de lunga perioadă a ilegalității, de holocaustul hitlerist. Fost lăcătuș, mormăie și vrea neîncetat să se reîntoarcă la lăcătușeria lui. La altceva crede sincer că nu se pricepe. Știe bine însă, fără teorie, un lucru: despre lupta de clasă. Asta, din 1921, pînă azi. În spiritul ei, fără multă imaginație, dar cu adîncă omenie, caută să-și împlinească sarcina primită acum. Să cazeze grupul de încotoșmănați în zdrențe, oameni cu capetele înfășurate, ca cei pe care îi dor dinții, în năframe murdare. Figuri dezumanizate. De panopticum.

Nu și-o spune, dar Fritz Weiler crede în realizarea fericirii. E programul lui.

Va căuta să afle mai tirziu ce-i cu dialectica. Și atunci, și mereu, îi va fi tare greu. Acum însă nu pricepe de ce vechiul lui tovarăș Otto, polițist improvizat, cu banderolă roșie la braț, apără ordinea democratică și antifascistă, aparent în dauna lui și a sarcinii primite de la partid, aparent în folosul patronului Neumann.

Doamna Flinz în noiembrie 1945 va intra în scenă prezentîndu-se: Frau Martha Augusta Wilhelmina Flinz. Patru nume: spuse toate fără vreunul lipsă. Absența unuia i-ar părea depozedarea de un drept sacrosanct.

Lumea ei este mică. Limitată la cei cinci fii ai săi. Se bate cu disperare să nu i se lărgească această lume a ei. Ca nu cumva printr-o inevitabilă fisură să-și piardă feciorii.

I-a trecut prin mormane de moloz și păduri de paloșe. S-a sustras cu șiretenie teribilului moloh hitlerist. Cu vitejie rece, calculată, întreținută cu umor disperat, își apără fiii. Așa cum își apără cele patru nume. Singurul ei scop în viață.

La început au fost șase. Unul a căzut undeva pe un front. Atunci, Martha Augusta Wilhelmina Flinz a rupt două ordine de chemare, înfruntând moartea hitleristă.

Din 1945 pînă în 1952 se va bate cu noul stat, folosind de data aceasta șiretenia, umorul fără risc.

Își va apăra fiii, „pierzîndu-i“ unul cîte unul.

Pînă cînd va sfîrși prin „a se pierde“ pe ea însăși. Lumpenproletara cu patru nume de rezonanță bismarkiană își va pierde pe drum și două dintre ele, inutile, dar semnificative, pentru a deveni tovarășa președinte de cooperativă agricolă, simplu, Martha Flinz. Drumul îi este marcat de cîteva întîlniri (tot atîtea ciocniri) cu Fritz Weiler. „Întîlnirile“, notate și numerate în program, apar ca o împărțire tehnică, teatrală, ca acte sau tablouri. În realitate sînt etape în drumul scurtei sale istorii.

Care ar fi oare soarta suitei de episoade relatînd o frîntură de viață trăită cu oameni-eroi, întîlniți acum la colțuri de stradă, fără intervenția stilului Brecht în regie și în interpretare? Ar rezista ea oare schematismului? N-ar fi cumva strivită de apăsarea indifferenței decurgînd din absența „neapăratei perspective istorice“, a „perioadei de gestație“ etc.?

Cred că da. Ar rezista. Pentru că Martha Flinz este epilogul logic al Mamei Courage; iar lumea realizată de Fritz Weiler este aceea gîndită și dorită de Galileu.

Și apoi, de n-ar fi decît monoloagele — admirabile. Unele justificate realist de prezența în scenă a unui al doilea personaj viu. (Mut, dar prezent.) Monologul debitat de Fritz Weiler lîngă patul Marthei Flinz, nu atît bolnavă, cît plină de resentimente față de reprezentantul lumii noi, care pătrunde implacabil în lumea ei,

răsturnînd-o, ca pe un ibric, în oceanul marilor interese ale colectivității.

Astfel, episoadele devin teatru de valoare. Și de durată. Cu ajutorul su-durii brechtienne.

Decorurile sînt aproape numai marcate. Luminile și ecranul de cinema cad firesc în mijlocul scenei. Totul se topește într-o muzică de culise, fără abuz de repetări melodice obsedante.

Personajele înaintează spre rampă, părăsindu-și fără conformism partenierii. Își debitează autobiografia și opiniile (ca în cel mai tradițional teatru Brecht).

În profundul realism al fabulei, al conflictului dramatic și al jocului, de un omenesc răscolitor, nu supără ireala desprindere, pentru un moment, din contextul scenic, al cîte unaia dintre actori.

Cad atît de firesc, de necesar, frînturile de film reprezentînd Berlinul în 1945! Pe fondul acesta, de coline de moloz, ai crede că monomul fantomelor iese din inimi și păsește pe micuța scenă, kilometri, kilometri, în căutarea unui adăpost.

Un tapet glisant de-a lungul rampei, pe care oamenii mărșăluiesc pe loc și pe care roțile cărucioarelor se învîrtesc necontenit, ajută să te transpuie în atmosfera înspăimîntătorului an 1945.

Helene Weigel și Raimund Schelcher îți dăruiesc simplu, fără urmă de retorică, emoția de a te afla în fața unora dintre marii artiști ai lumii, în teatrul lui Brecht. (Cortina lui de pînză de sac, cu uriașul porumbel al lui Picasso, explică totul. Mai cu seamă, optimismul și mîndria de a aparține speciei umane.)

„Dincolo“, lîngă tancurile ațipite, din ușa deschisă a Chec Point-ului, „punctul de destindere“ al militarilor americani, trimiși în misiune civilizatoare la punctul de frontieră Friedrichstrasse, se revărsau la ora aceea în stradă aburi de whisky și urlete răgușite intonînd aproximativ Lilly Marlen.

Kurt Heinz Müller

mic dicționar de...stiluri sau... stilul e...regizorul

Dacă binecunoscutul Buffon spunea că poți recunoaște omul după stil, aceeași afirmație o putem aplica și la munca regizorală.

Publicăm mai jos un scurt fragment dintr-o piesă și 7 variante regizorale. Veți recunoaște singuri stilul !

FRAGMENT DIN ACTUL I (așa cum l-a conceput autorul)

(Un colț de parc)

VALENTIN : Bună seara, Maria !

MARIA : Am întârziat, Valentin... Am stat mai mult la examen !

VALENTIN : Și ?...

MARIA : Ghici.

VALENTIN : Spune-mi tu.

MARIA : 10. Mi-a pus „balaurul“ 10 !

(Bucuroși, amândoi se sărută !)

I. VIZIUNE ULTRAMODERNĂ-TEHNICĂ

(Din întineric, într-un colț al scenei, apare Valentin.)

VALENTIN : O așteptam pe Maria.

(În alt colț — Maria.)

MARIA : Eu întârziaseam.

(„Patetica“ de Ceaikovski. Fundal muzical. Totul rămâne o clipă în întineric, un întineric dens. Într-un sput de lumină, Maria vine în fața publicului...)

MARIA : Așa a fost !...

(Se luminează un alt colț. O catedră. Se vede barba profesorului. Un metronom marchează : 1—2—3...8...9...10.)

PROFESORUL : 10 !

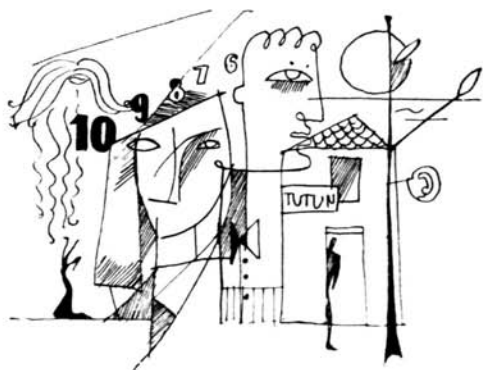
VALENTIN (în celălalt colț) : Iar eu...

(Decor : Un debit de tutun în dreapta.)

VALENTIN : Mai dați-mi un pachet Mărășești !... E al patruilea...

(În mijloc vine Maria. Amândoi se privesc adânc în ochi. Vivaldi, Bach.)

(Înlănțuiți, se îndreaptă pe puntea care duce spre insuliță.)

II. VIZIUNE DE „MARE MONTARE”

[Trece un taraf. Cîntă „A mai înflorit o grădiniță...” (Turnanta pe dreapta).
Trece o fată. Un tinăr o apostrofează. Ea îl palmuiește. Îmbulzeală. 12 trecători, 2 milițieni, un barcagiu, 2 bicicliști. (Turnanta pe stînga).
Trece un bețiv. Bea din sticlă. Amețit, cade. (Turnanta profil).
Lună. Stele. O barcă cu motor. (Turnanta din față).
O echipă de baschet vine de la antrenament. Băieții, văzînd un coș de hirtii, exersează 5—7 minute cu mingea. (Turnanta din spate).

2 cărucioare. 2 copii.

O soție geloasă.

Un soț infidel.

Un fost campion de box.

Un medic veterinar.

Un excentric care umblă cu o maimuță de lanț. (Turnanta se învîrtește neconștient.) Vine Maria.]

MARJA : 10 ! (Pleacă cu Valentin).

[Trece o companie de soldați. Au fanfara în frunte... (Turnanta se învîrtește și în pauză.)]

III. UN TEATRU MUZICAL

(5.000 de licurici, 2 luni pline, paiete. 30 fete în costume de baie. Samba. Tul, catifea, nylon.)

VALENTIN : „De dor îmi arde inima precum țigara”...

TOMAZIAN : Sal'tare taică, și noroc... la examen (monolog).

MIRCEA CRIȘAN : De emoție, eu, la examenul de zoologie, n-am scos un cuvînt, și atunci... (Imită 10 animale.)

MARIA (vine cu o barcă cu motor, împodobită cu ghirlande): „Ura... ura... ura“!
VALENTIN: Maria!
MARIA: Valentin!

(Final, întreg ansamblul în fracuri și rochii de seară.)

IV. VIZIUNE DE PIESĂ „TINEREASCĂ”

VALENTIN: Ai ceas cu frână de mină, aer comprimat și cuc în grădină? După meridianul Greenwich, ai întârziat... E bine?

MARIA: Nu e bine! M-a ținut la inventarul cunoștințelor. Rafturi goale. Am dat cu vraja.. Noroc că am papagal!..

VALENTIN: Ai tras un bilet norocos.

MARIA: Loz în plic, mă. Mișto, suflute. Aveam fițuică cu forme în regulă. M-am binoclat pe ea și a mers.

VALENTIN: Nu degeaba ai casa acoperită cu tabla înmulțirii și creierul cu transistori. Merg cu energie solară. Te fac o hîrîitoare?

(Se suie amîndoi pe motocicletă și nu se îndepărtează prea tare, pentru a se putea întoarce la „bis“.)

V. SPECTACOL PESTE PLAN. UNDEVA, ÎNTR-UN TEATRU RAIONAL, LA SFÎRȘITUL STAGIUNII

(Ca decor al parcului vom folosi fundalul din Vlaicu Vodă. Maria — 21 ani — dar poate juca și Vasileasca, are 43, dar merge, a jucat doar și pe Copperfield în travesti, și îl va avea partener pe Dănescu, care e cu doi ani mai mare ca ea.)
(Textul rămîne neschimbat! Nota regizorului.)

VI. SPECTACOL „MODIST”

MARIA (va spune): 8! Mi-a pus „balaurul” 8. (8 e de ajuns. Nu e just ca o fată care ia „10” să se sărute. Nota regizorului.)

VII. SPECTACOL ÎN MOLDOVA

VALENTIN: Bună sara, Marioară! Da di și ai vinit așa di agali?

MARIA: M-o ținut afurisitu’ășela di dascăl la examen, bădiță. Ci crezi, că noi am șuguit acolo? A fost dandanaie mari, bre. Bocluc.

VALENTIN: Și?

MARIA: Ți-oi spune tăt...

VALENTIN: Zî!

MARIA: Zăci, mi-o dat zăci și mi-o zîs și brava!

VALENTIN: Trandafir di la Moldova!

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE”

STAGIUNEA 1961—1962

În repertoriu:

SALA COMEDIA

O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale

Regia: Sică Alexandrescu

Învieerea, dramatizare după Lev Tolstoi

Regia: Vlad Mugur

Poveste din Irkutsk de A. Arbuzov

Regia: Radu Beligan

Cidul de Corneille

Regia: Mihai Berechet

Regele Lear de W. Shakespeare

Regia: Sică Alexandrescu

A treia, patetica de N. Pogodin

Regia: Moni Ghelelter

Tragedia optimistă

de Vs. Vișnevski

Regia: Vlad Mugur

Apus de soare de B. Delavrancea

Regia: M. Zirra

Discipolul diavolului de G. B. Shaw

Regia: Al. Finți

Cînd scapătă luna de Horia Stancu

Regia: Vlad Mugur

Macbeth de W. Shakespeare

Regia: Mihai Berechet

Anna Karenina, după Lev Tolstoi

Regia: Moni Ghelelter

Oamenii înving de Al. Voitin

Regia: Mihai Berechet

Piața ancorelor de I. Stock

Regia: Lia Niculescu

SALA STUDIO

Năpasta de I. L. Caragiale

Regia: Miron Niculescu

Siciliana de Aurel Baranga

Regia: Sică Alexandrescu

Tartuffe de Molière

Regia: Ion Finteșteanu

Surorile Boga de H. Lovinescu

Regia: Moni Ghelelter

Dezertorul de Mihail Sorbul

Regia: Miron Niculescu

Ascultă-ți inima

de Al. Korneiciuk

Regia: Al. Finți

Fiicele de Sidonia Drăgușanu

Regia: Al. Finți

Bolnavul închipuit de Molière

Regia: Sică Alexandrescu

Vicleniile lui Scapin de Molière

Regia: Marcel Anghelescu

În pregătire:

Henric al IV-lea de W. Shakespeare

Regia: Al. Finți

Orfeu în infern de Tennessee Williams

Regia: Moni Ghelelter

Bulevardul Durand de Armand Salacrou

Regia: Al. Finți

Febre de Horia Lovinescu

Regia: Sică Alexandrescu

Maria Stuart de Fr. Schiller

Regia: Sică Alexandrescu

Chirița în lași de Vasile Alecsandri

Regia: Ion Finteșteanu

AGENȚIA DE BILETE: Calea Victoriei 42—Telefon 14.71.71

TEATRUL DE COMEDIE

Prezintă alternativ

CELEBRUL 702

Comedie de **AL. MIRODAN**

Direcția de scenă : **Moni Ghelerter**

Decoruri și costume : **Al. Brătășanu**

MI SE PARE ROMANTIC

Comedie de **RADU COSAȘU**

Direcția de scenă : **D. Esrig**

Decoruri și costume : **I. Popescu-Udriște**

PRIETENA MEA PIX

Comedie de **V. EM. GALAN**

Direcția de scenă : **Radu Penceiuleseu**

Decoruri și costume : **I. Popescu-Udriște**

ȘVEJK ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

de **BERTOLT BRECHT**

Traducere de **Florin Tornea**

Direcția de scenă : **Lucian Giureheseu**

Decoruri și costume : **Dan Nemțeanu**

Muzica : **Hans Eisler**

NUNTĂ LA CASTEL

Comedie de **SÛTÖ ANDRÁS**

în românește de **Margareta și V. Em. Galan**

Direcția de scenă : **Lucian Giureheseu**

Decoruri și costume : **Dan Nemțeanu**

Casa de bilete deschisă între orele 10—13 și 17—20, str. Bălăceanu nr. 2 (în spatele Poștei Centrale). Tel. 16.64.60.

TEATRUL „LUCIA STURDZA BULANDRA”

prezintă în premieră

două noi piese originale de actualitate

CAMERA FIERBINTE

comedie dramatică în 2 părți
de AL. I. ȘTEFĂNESCU

cu :

V. Ronea, artist emerit, George Carabin, Gina Petrini, laureată a Premiului de Stat, Gheorghe Ghițulescu, Puiu Hulubei, Rodica Tapalagă, Dorin Dron, Vally Voiculescu-Pepino, Gheorghe Oprina, Vasile Florescu, Nicolae Mavrodin, Isabela Gabor, Coca Bianu și alții

Dirrecția de scenă :

DINU NEGREANU

laureat al Premiului de Stat

Decoruri și costume :

GEORGE ȘTEFĂNESCU

Asistenți direcție de scenă :

DORIN DRON și SIMION HETEA

Costache și viața interioară

dramă și comedie în 3 acte (6 tablouri)
de PAUL EVERAC

cu :

Mihai Mereuță, Octavian Cotescu, Lucia Mara, Aurelia Sorrescu, Mircea Albuлесcu, Paul Sava, Sorin Balaban, Nastasia Șova, Dan Damian, Misail Chi-riță, Gheorghe Novac, Maria Marsellos, Lucia Cristian și alții

Dirrecția de scenă :

ION OLTEANU, artist emerit

Regizor artistic secund :

PAUL SAVA

Decoruri :

TEODOR CONSTANTINESCU

Costume :

LIVIU CIULEI, artist emerit

Muzica :

LIVIU KAVASSI

ÎN PREGĂTIRE :

CEZAR ȘI CLEOPATRA

de GEORGE BERNARD SHAW

Dirrecția de scenă : LUCIAN PINTILIE

CEA MAI PLĂCUTĂ RECREARE FIZICĂ ȘI INTELECTUALĂ
o realizați în
EXCURSIILE
organizate de
O. N. T. CARPAȚI

- Excursii de sfârșit de săptămână la munte, la mare, la diferite obiective turistice.
- Excursii la locurile istorice și la monumentele care evocă trecutul de luptă al poporului nostru.
- Excursii de mai multe zile la cabane și în stațiuni balneo-climaterice.
- Excursii în circuit prin cele mai interesante regiuni și orașe ale țării.
- Excursii cu itinerarii combinate prin regiuni turistice din țară și în orașe apropiate din țări vecine (Ruse, Varna etc.)
- Excursii pentru oamenii muncii aflați la odihnă, cu plecarea din stațiunile balneo-climaterice.
- Excursii cu vaporul pe Dunăre și în Delta.
- Excursii cuprinzând schimburi de experiență pe ramuri de activitate (producție, învățămînt etc.)
- Excursii la cerere, pe orice itinerar, pentru grupuri.

Transportul cu trenuri speciale, cu vagoane și locuri rezervate, cu autobuze I.R.T.A. sau cu autocarele O.N.T. Carpați.

Cazare și masă în cele mai bune condiții.

Reduceri 50-67 % pe C.F.R. și I.R.T.A.

**Informații și înserieri la toate agențiile și filialele
O.N.T. Carpați.**

teatrul

Nr. 4 (anul VII)

aprilie 1962

REVISTA LUNARĂ EDITATĂ
DE MINISTERUL ÎNVAȚĂMÎNTULUI ȘI CULTURII
ȘI DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.P.R

Pag.

S U M A R

Vasile Nicorovici

UN EROU AL TIMPULUI NOSTRU . . . 1

VIATA NOUA A SATULUI PE SCENĂ

Lucian Giurchescu

UN FEL DE PREFATĂ . . . 14

NUNTĂ LA CASTEL

Comedie în trei acte de SÜTÖ ANDRÁS 16

Valeria Ducea

LAUDA ÎNDRĂZNELII . . . 51

*

M. Zarudnii

BINE TE-AM GĂSIT, ROMÂNIE! . . . 59

Valentin Silvestru

O PLEDOARIE CONTEMPORANĂ PENTRU
ÎNCREDERE ÎN OM . . . 62

*

DE VORBĂ CU GABRIELA NAZARIE

DESPRE COSTUMUL ÎN SPECTACOL . . . 69

CRONICA SPECTACOLELOR

„Ciocîrlia“ de Jean Anouilh (Teatrul „C. I. Notara“); „Iașii-n carnaval“ și „Millo director“ de Vasile Alecsandri (Teatrul Regional București); Personaje cehoviene la televiziune; Teatrul de Păpuși din Timișoara peste hotare . . . 72

MERIDIANE

Kurt Heinz Müller

DESPRE „DOAMNA FLINZ“ ȘI ALTELE . . . 87

D-ALE TEATRULUI . . . 90

Coperta I: *Silviu Stănculescu (Lisandru) și Ion Marinescu (Ceocîlteu) în „Îndrăzneala“ de Gheorghe Vlad (Teatrul Regional București).*

Coperta IV: *Victor Moldovan (Scapin) și Constantin Rauțchi (Sylvestre) în „Vicleniile lui Scapin“ de Molière (Teatrul Național „I. L. Caragiale“).*

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Str. Constantin Mille nr. 5-7-9 — București — Tel. 14.35.58

Abonamentele se fac prin factorii poștali și oficiile poștale din întreaga țară

PREȚUL UNUI ABONAMENT

15 lei pe trei luni, 30 lei pe șase luni, 60 lei pe un an

